

M. D. 2000

ISBN 973 - 588 - 185 - 3

II 31. 150

Prof.univ.dr.doc.VLADIMIR HANGA

MIC DICȚIONAR JURIDIC

29.323

Editura "Lumina Lex" București
1999

Culegere și tehnoredactare computerizată:
S.C. Getronix Electronic S.R.L. Cluj-Napoca

Tiparul executat la S.C. **LUMINA TIPO** s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
Tel: 210.51.90; 210.58.33 Fax: 315.06.13

Cuvânt către cititor

Lucrarea de față este un repertoriu de definiții juridice reduse la esențial, dar care, în totalitatea lor, constituie terminologia uneia din cele mai vechi și mai actuale științe sociale, ale cărei principii cereau, în sintetismul roman, "a trăi cinstit, a nu vătăma pe altul, a da fiecăruia ce i se cuvine"¹.

Definițiile sunt urmate de etimologia cuvintelor în cauză, întrucât aceasta ne dezvăluie origina și esența oricărui termen juridic, care oricâte schimbări ar fi suferit, nu-și pierde identitatea sa primordială. Se va observa, fără nici o dificultate, că limbajul nostru juridic este, cu câteva excepții, totalmente latin. De la nașterea poporului român și până în zilele noastre toate cuvintele privitoare la lege, drept și dreptate au rămas cele pe care Roma le-a sădit pe ogorul geto-dac. Și în ciuda tuturor vicisitudinilor la care ne-a supus istoria, tezaurul limbii române juridice a rămas latin, constituind unul din factorii noștri de rezistență spirituală și de apartenență la cultura europeană.

Cartea cuprinde și unii termeni juridici latinești, care s-au impus pentru totdeauna în teoria și practica universală a dreptului.

---

¹ *Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere* (Ulpian, D, 1.1.10.1; Inst., 1.1.3):

Lucrarea se adresează, cum este și firesc, juriștilor, oferindu-le definiții precise, întrucât o ambiguitate terminologică, constituind o primejdie atât pentru teoria, cât și pentru practica dreptului, poate genera adesea controverse inutile și soluții îndoielnice.

Precizarea cuvintelor a constituit - cum cerea Socrate și mai aproape de noi Descartes - o condiție esențială a oricărei confruntări ideologice dornice de a ajunge la soluții reale și durabile.

Volumul va fi util și studenților de la drept, cărora, oferindu-le componentele limbajului juridic, îi vor ajuta să pătrundă mai adânc în arcele dreptului. Cartea devine astfel profesorul lor de fiecare zi care, lărgindu-le fondul apercetiv de specialitate, le va da răspunsurile de care au nevoie.

Cartea se adresează și marelui public, căruia uneori îi scapă înțelesul terminologic juridic, rămânând astfel în afara unor conotații textuale legale, doctrinare sau jurisprudențiale.

Într-un stat de drept, a cărui structură se întemeiază pe raporturi juridice, limbajul dreptului devine un element de cultură citadină de care nu se poate face abstracție. Astfel dreptul devine factor de orientare și de consiliere în viața de toate zilele a cetățeanului de rând.

Și în fine, adresându-ne cititorului, îl rugăm să-și spună cuvântul în aprecierea acestei modeste strădanii.

Autorul

Abrevieri

< = provine din

> = termen ce duce la...

a. = adjectiv

alb. = limba albaneză

bg. = limba bulgară

cf. = *confer*, compară

Et. = etimologie

flamand = limba flamandă

fr. = limba franceză

fr.v. = limba franceză veche

franc. = limba francă

germ. = limba germană

geto-dac = termen geto-dac

gr. = limba greacă

ist. = valoare istorică

ital. = limba italiană

înv. = termen învechit

lat. = limba latină

lat.cl. = limba latină clasică

lat.dipl. = limba latină diplomatică (medievală)
lat.lit. = limba latină literară
lat.med. = latina medievală
lat.pop. = limba latină populară
lat.recons. = (termen) latin reconstruit
lat.scol. = latina scolastică
lat.trz. = limba latină târzie
lb. = limba
loc.lat. = locuțiune latină
magh. = limba maghiară
ngr. = limba greacă nouă
pol. = limba poloneză
pop. = popular
s. = substantiv
sb. = limba sârbă
sl.m. = slava medievală
sp. = limba spaniolă
sud.slav. = limba slavilor de la sud (de Dunăre)
turc. = limba turcă
v. = verb
v.sl. = limba slavă veche
vz. = vezi

A

A NON DOMINO. Expresie latină ("din partea unui neproprietar") prin care se indică un transfer de proprietate de către o persoană ce nu este proprietar.

AB INITIO. "De la început". Locuțiune latină ce exprimă ideea că efectele unui act juridic se produc de la un anumit moment din trecut.

AB INTESTATO Locuțiune latină ce se folosește în expresia succesiune ~ (succesiune a cărei devoluție este reglementată prin lege).

AB IRATO. "Din mânie". Locuțiune latină ce exprimă ideea că un act a fost încheiat sub imperiul mâniei.

ABANDON s. Renunțare (la un drept, la o acțiune, la o obligație), etc.
Et. <fr.v. à *bandon*, la discreția cuiva.

ABATERE s. Încălcarea unor norme disciplinare sau administrative.
Et. <lat. *ab+battuere*.

ABDICARE s. Renunțare la tron, la demnități suverane. Abandon.
Et. <lat. *abdicare*.

ABILITA v. A face pe cineva capabil de a îndeplini un act juridic. S. abilitare.
Et. <germ. *habilitieren* <lat. *habilitare*.

ABITAȚIE s. Drept real asupra bunului altuia, ce constă în folosința unei case de locuit ce aparține unei terțe persoane.
Et. <lat. *habitare*, a locui.

ABOLI v. A anula, a desființa (o instituție), a abroga (o lege), s. abolire.
Et. <fr. *abolir* <lat. *abolere*.

ABOLIȚIONISM s. Doctrina partizanilor abolirii sclaviei, apărută în SUA în sec.XVIII.
Et. vz. a *aboli*.

ABONAMENT s. Contract cu executare succesivă, prin care o parte (abonatul) își asigură prin plată primirea periodică a unor bunuri (ex. un ziar) sau prestarea periodică a unor servicii (ex. folosirea unor mijloace de transport).
Et <fr. *abonnement* <lb. celtică(?) *bonne*, piatră de hotar.

ABORDA v. (Dr.mar.) A manevra o navă spre a o lipi de alta. A ciocni o navă de un chei, dig

sau o altă navă. A lupta contra unui vas, bord la bord. S. abordaj.
Et. <fr. *aborder* <lb. francă, *bord*, țarm.

ABORIGEN a. Autohton.
Et. <fr. *aborigène*, primii locuitori ai unui teritoriu.

ABORTIV a. (Substanță, acțiune) ce provoacă avortul. Remediu~.
Et. <lat. *abortivus*.

ABROGARE s. Anularea unei legi, decret, cutumă etc. care astfel încetează de a mai fi aplicabile. Vz. a abroga.
Et. <lat. *abrogare*, a anula.

ABROGATORIU a. Ceea ce are drept consecință abrogarea.
Clauză ~ie.
Et. <lat. *abrogare*.

ABSENTEISM s. Sistem de exploatare agricolă în care un arendaș exploatează proprietatea unei persoane care trăiește departe de moșia sa. ~ *parla-*

mentar, practică folosită de unii deputați cu scopul de votare a unei legi. S. *absenteist*.

Et. <fr. *absentéiste* <lat. *absens*.

ABSENȚĂ s. Situația juridică incertă a unei persoane dispărute de la domiciliu după o perioadă determinată de timp. *Declarație de ~*, hotărâre judiciară constatatoare a acestei situații. *Prezumția de ~*, perioadă ce precede declarația de a.

Et. <lat. *absentia*.

ABSENȚIONISM s. Acțiune de a nu participa la vot.

Et. <lat. *abstinere*.

ABSOLUT a. Cu efecte generale. *Drept ~*, drept opozabil tuturor (*erga omnes*).

Et. <lat. *absolutus*.

ABSOLVI v. A scuti de pedeapsă.

Et. <lat. *absolvere*.

ABSOLVIRE s. Constatare judiciară a impunității faptelor aduse în instanță.

Et. vz. a *absolvi*.

ABSORBȚIE s. Mod de reorganizare a persoanelor juridice ce constă în fuzionarea unor întreprinderi în folosul unora din acestea.

Et. <lat. *absorbere*.

ABUZ s. Încălcarea legalității. Nedreptate. Exces. ~ *de autoritate*, actul funcționarului ce-și depășește competența. ~ *de drept*, exercitarea drepturilor subiective împotriva finalităților lor socio-economice sau a normelor în vigoare. ~ *de încredere*, însușirea, înstrăinarea sau refuzul de restituire a unui bun mobil încredințat unei persoane cu obligația de restituire. ~ *în serviciu*, infracțiune comisă de un funcționar în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu.

Et. <lat. *abusus*.

ACCEPT s. Angajamentul pe care trasul și-l ia într-o poliță (trată) de a plăti beneficiarului la scadență suma prevăzută în poliță.
Et. <germ. *Akzept*, <lat. *acceptare*.

ACCEPTANT s. Persoană ce acceptă pur și simplu oferta de a încheia un contract. ~ *pentru onoare*, terț care intervine acceptând să onoreze o cambie în suferință în locul trasului ce a refuzat plata.
Et. vz. *accepta*.

ACCEPTARE s. Acțiunea de a accepta. ~ *a unei donații*; ~ *a unei succesiuni*; ~ *a unei trate*, vz. *accept*.
Et. <lat. *acceptare*.

ACCESIUNE s. Mod de dobândire a proprietății ce constă în încorporarea materială a unui bun secundar la altul principal, proprietarul acestuia din urmă dobândind și proprietatea bunului secundar. ~ *imobiliară* are loc pe cale naturală (aluviuni,

avulziuni, insule etc.) sau artificială (plantațiuni, construcțiuni); ~ *mobiliară* se realizează prin adjuncțiune, specificațiune și confuziune.

Et. <lat. *accessio* <*accedere*, a (se) adăuga.

ACCESORIU s. Drept, cerere etc. secundare față de alte drepturi sau cereri, dar legate de acestea prin reguli de fond sau forme comune. *Teoria ~ului*, teorie în temeiul căreia actele, care prin ele înșile ar fi de drept civil, devin acte de comerț întrucât acestea au fost încheiate ca accesorii a unor acte de comerț prin natura lor (ex. împrumut luat de un comerciant pentru nevoile activității sale comerciale).

Et. <lat. *accessorius*.

ACCESORIUM SEQUITUR

PRINCIPALE. Adagiul latin ce exprimă ideea că bunul sau contractul accesoriu urmează soarta juridică a bunului sau contractului principal.

ACCIPIENS s. Persoana care primește prestația ce formează obiectul unei obligații. A. se opune *tradens*-ului, persoană care remite obiectul contractului.

Et. <lat. *accipiens*, <*accipere*, a primi.

ACCIZ s. Impozit indirect perceput asupra bunurilor de consum. (Ist.) Taxă vamală de barieră și de consumație.

Et. <fr. *accise*.

ACHIESARE s. Recunoașterea de către pârât a pretențiilor cuprinse în acțiunea reclamantului
Renunțarea de către partea ce a pierdut un proces la calea de atac de care ar fi putut dispune.

Et. <lat. *acquiescere*, a fi în repaos, a consimți.

ACHITA v. 1. A declara printr-o hotărâre judiciară că pârâtul nu poate fi, potrivit legii, condamnat. 2. A lichida un debit material sau moral.

Et. <fr. *acquiter*.

ACHIZIȚIE s. Forma contractuală având ca obiect cumpărarea de produse sau servicii. V. a achiziționa.

Et. <lat. *acquisitio* <*acquirere*, a dobândi.

ACOLIT s. Complice la o infracțiune.

Et. <fr. *acolyte* <gr. *akolouthos*, slugă.

ACONT s. Sumă de bani plătită anticipat în contul prețului. Arvună.

Et. <ital. *acconto*; fr. *acompte*.

ACOPERIRE s. Fond ce asigură posibilitatea de a face față unei obligații, unor plăți etc. Stoc de aur sau alte valori în temeiul cărora banca de emisiune asigură convertibilitatea bancnotelor.

Et. <lat. *co-operire*, a acoperi.

ACORD s. Înțelegere între două sau mai multe persoane fizice sau juridice pentru încheierea, modificarea sau stingerea unui act juridic. ~ *comercial*, înțele-

gere între state cu privire la schimbul de mărfuri; ~ *de plăți*, convenție între state privind modul de lichidare a creanțelor reciproce; ~ *de voință*, consimțământ referitor la încheierea unui act juridic; ~ *internațional*, tratat internațional.

Et. <lat. vulg. *accordare* <lat. clas. *concordare*, a fi de acord.

ACREDITA v. 1. A împuternici pe cineva într-o funcție diplomatică (ministru plenipotențiar, ambasador etc.) 2. A deschide un credit.

Et. <fr. *accréditer* <lat. *credere*.

ACREDITARE s. Actul de a acredita. Scrisoare de ~, document prin care se atestă numirea cuiva într-o calitate diplomatică.

Et. vz. *a acredita*.

ACREDITIV s. 1. Forma de decontare ce constă într-un document prin care o instituție de credit dă unei alte instituții un ordin de a plăti cuiva o anumită

sumă de bani, cu condiția de a îndeplini o obligație. 2. Mandat pe care o instituție comercială îl dă alteia, împuternicind-o să plătească în contul ei unei terțe persoane o sumă de bani la cererea acesteia.

Et. <fr. *accréditif*.

ACRESCĂMÂNT s. 1. Creșterea drepturilor succesoriale ale unei persoane drept urmare a renunțării sau înlăturării altor persoane de la drepturile lor derivate din legile succesoriale sau din testament. 2. Uneori termenul se utilizează și la accesioanele imobiliare naturale (aluviuni, avulziuni etc.).

Et. <lat. *accrescere*.

ACT s. Manifestare a voinței umane. Înscriș ce adeverește un fapt (~ de naștere), înscriș ce adeverește o convenție (~ de vânzare); decizie a autorității de stat (~ de grațiere). ~ *abdcativ*, a. prin care se renunță la un drept înainte de a se fi acceptat dobândirea acestuia în confor-

mitate cu legea; ~ *administrativ*, *a.* juridic emis de un organ administrativ; ~ *aparent*, *a.* simulat; ~ *autentic*, *a.* încheiat înaintea notarului sau a altei oficialități; ~ *constituțional*, *a.* normativ cu valoare constituțională; ~ *de conservare*, măsură urmărind ocrotirea și păstrarea unui drept; ~ *de dispoziție*, *a.* prin care un bun este total sau parțial, temporar sau definitiv scos dintr-un patrimoniu; ~ *ficțiv*, *a.* simulat încheiat cu scopul de a crea o aparență înșelătoare; ~ *inter vivos*, *a.* ce-și produce efectele în timpul vieții părților ce l-au încheiat; ~ *mortis causa*, *a.* ce-și produce efectele după moartea părții ce s-a obligat; ~ *normativ*, *a.* prin care se stabilesc dispoziții generale obligatorii (legi, decrete etc.); ~ *notarial*, *a.* act întocmit de notariate sau de alte organe prevăzute de lege; ~ *sub semnătură privată*, *a.* încheiat de părți, nefiind supus nici unei condiții de formă; ~ *unilateral*, *a.* ce constă într-o manifestare

de voință a unei singure persoane.

Et. <lat. *actum*.

ACTA s. Cuvânt latin ce desemnează o colecție de documente privitoare la o anumită persoană, instituție etc. (Ist.) ~ *diurna populi Romani*, însemnări zilnice afișate în for menite să informeze pe cetățenii romani; predecesorul ziarului modern (*diurnus* > zilnic / ziare).

ACTIO DE IN REM VERSO. Locuțiune latină ce desemnează acțiunea ce sancționează îmbogățirea fără justă cauză.

ACTIV s. 1. Totalitate de drepturi.
2. Totalitate de bunuri ce aparțin unei întreprinderi sau instituții; parte a bilanțului unde se înscriu aceste bunuri. ~ *patrimonial*, totalitatea de drepturi cu caracter economic aflate în patrimoniul unei persoane; ~ *successoral*, totalitatea drepturilor patrimoniale și a bunurilor aflate în patrimoniul lui *de cuius*

și care urmează să facă obiectul unei împărțiri succesorală.

Et. <lat. *activus*.

ACTIVIST s. Membru al unei organizații politice sau sociale ce și consacră întreaga sa activitate scopurilor respectivei organizații.

Et. <lat. *activus*, pătruns prin filieră rusă *aktivist*.

ACTORI INCUMBIT

PROBATIO. Adagiul latin prin care se stabilește obligația celui care face o afirmație s-o și dovedească.

ACȚIONA v. A introduce o acțiune în justiție.

Et. <fr. *actioner*.

ACȚIONAR s. Posesor de acțiuni.

Et. <fr. *actionnaire*.

ACȚIUNE s. 1. Cerere prin care se solicită justiției soluționarea unei cauze. Proces. 2. Hârtie de valoare ce reprezintă o parte

anumită din capitalul social al unei întreprinderi.

1. ~ *cambială*, a. prin care beneficiarul unei cambii își realizează dreptul de creanță ce-i revine. ~ *confesorie*, a. ce servește la apărarea unor drepturi reale (uzufruct, uz, abitație etc.); ~ *de stat*, a. ce urmărește stabilirea sau modificarea stării civile a unei persoane; ~ *în anulare*, a. prin care se solicită instanței desființarea cu efect retroactiv a unui act juridic; ~ *în constatare*, a. prin care se solicită instanței confirmarea existenței sau inexistenței unui drept; ~ *în regres*, a. prin care o persoană obligată la o plată împreună cu alte persoane cere unora dintre ele pentru care a plătit să-i restituie plata făcută în numele lor, fie subrogându-se creditorului, fie întemeindu-se pe unele raporturi juridice directe (gestiune de afaceri, îmbogățire fără justă cauză); ~ *în resciziune*, a. prin care se cere instanței anularea unui act datorită leziunii suferite de re-

clamant; ~ în reziliere a. prin care se solicită instanței desfăcerea unui contract sinalagmatic cu prestații succesive, ca urmare a neexecutării obligației uneia din părți, dintr-o cauză imputabilă acesteia; ~ în rezoluție, cerere de desființare a unui contract sinalagmatic cu execuție imediată ca urmare a neexecutării imputabile uneia din părți; ~ mixtă, a. prin care se exercită atât un drept real, cât și unul personal, născute din aceeași operație juridică; ~ oblică, a. prin care creditorul chirografar, substituindu-se debitorului său, exercită în numele acestuia drepturile și acțiunile patrimoniale pe care acesta a neglijat să le exercite; ~ pauliană, a. prin care un creditor poate cere anularea actelor juridice încheiate de debitor în fraudă drepturilor sale; ~ petitorie, a. reală destinată să ocrotească drepturile reale imobiliare.

2. ~i la purtător, a. ce incorporează drepturi ce aparțin per-

soanei care posedă astfel de acțiuni; ~i nominative, a. ce menționează numele titularului acestora, el fiind singurul îndrituit să exercite drepturile pe care astfel de acțiuni le incorporează; ~i privilegiate, a. care, create prin actul constitutiv al unei societăți pe acțiuni, acordă posesorilor lor unele avantaje.

Et. <lat. *actio*.

ACUZA v. A încrimina, a învinui sub aspect penal.

Et. <lat. *accusare*.

ACUZARE s. Încriminare, învinuire. Persoana care susține învinuirea într-un proces penal.

Et. vz. a *acuză*.

AD IMPOSSIBILIA NEMO

OBLIGATUR. Adagiu latin care stabilește nulitatea oricărei convenții care ar avea ca obiect un lucru sau o acțiune imposibilă.

AD LIBITUM. Expresie latină: "după voie".

AD LITTERAM. Expresie latină: "cuvânt cu cuvânt". Textual. Interpretare ~.

AD PROBATIONEM. Expresie latină exprimând ideea că unele forme sunt cerute de lege numai "pentru dovada" actului juridic în cauză.

AD VALIDITATEM. Expresie latină ce indică condiția cerută pentru validitatea unui act juridic și nu pentru dovada acestuia.

AD VALOREM. Locuțiune latină având sensul de "calcul după valoare".

ADAGIU s. Maximă, sentință, aforism (juridic).
Et. <lat. *adagium*.

ADERA v. A deveni parte la un tratat. s. aderare.
Et. <lat. *adhaerere*.

ADEVERINȚĂ s. Înscriș prin care se adeverește un drept sau un fapt.

Et. <lat. *ad + de + verum*.

ADEZIUNE s. Aderare la ceva. *Contract de ~*, contract ale cărui clauze sunt impuse de către o parte fără a putea fi negociate de cealaltă parte (abonament la telefon, societăți de transport etc.)

Et. <lat. *adhaesio*.

ADJUDECA v. A atribui printr-o hotărâre judiciară un bun scos la licitație publică persoanei care oferă cel mai mare preț. s. adjudecare.

Et. <lat. *adiudicare*.

ADJUNȚIUNE s. Formă a acceșiunii mobiliare ce constă în unirea unui bun mobil secundar cu un altul principal (montarea unei pietre prețioase într-un inel), în temeiul căreia proprietarul bunului principal devine și proprietar al bunului secundar.

Et. <lat. *adiungere*.

ADMINISTRA v. A conduce, a gospodări o întreprindere, o instituție etc. ~ o probă, a folosi un mijloc de probă într-un proces.

Et. <lat. *administrare*.

ADMINISTRARE s. Acțiunea de a administra. Act de ~, operație juridică impusă de gestiunea curentă a unui patrimoniu.

Et. vz. a *administra*.

ADMINISTRATIV a. Care aparține sau emană de la un organ al administrației de stat.

Et. vz. a *administra*.

ADMINISTRATOR s. Persoană care administrează un bun sau un patrimoniu. ~ delegat, persoană împuternicită de consiliul de administrație a unei societăți să conducă respectiva societate.

Et. vz. a *administra*.

ADMINISTRAȚIE s. Totalitatea organelor administrative ale unui stat. Secția unei instituții

însărcinată cu administrarea acesteia.

Et. vz. a *administra*.

ADOPTA v. A înfia. S. Adoptator.

Et. <lat. *adoptare*.

ADOPTARE s. ~ legilor, dezbateră și votarea proiectelor de legi de puterea legiuitoare.

Et. vz. a *adoptare*.

ADOPTIE(-IUNE) s. Înfiere.

Et. <lat. *adoptio-onis*.

ADULTER s. Infrațiune ce constă în călcarea fidelității conjugale de către unul din soți.

Et. <lat. *adulterium*.

ADULTERIN-Ă a. (Copil) născut dintr-un adulter.

Et. <lat. *adulterinus*.

ADUNARE s. Întrunirea mai multor persoane în vederea discutării unor probleme de interes general. ~ *constituantă*, a. alcătuită din reprezentanți aleși

pentru a modifica sau vota o constituție; ~ *a creditorilor*, a. a persoanelor creditori ai falitului, care și-au declarat creanțele și au depus dovezile corespunzătoare în termenul stabilit de hotărârea judiciară declarativă de faliment; ~ *legislativă*, orgăn statal competent de a discuta și vota proiectele de legi.

Et. <lat. *adunare*.

AFILIERE s. Alăturarea unei societăți față de o alta în vederea stabilirii unor raporturi de colaborare sau subordonare.

Et. <lat. med., *affiliatio* > *affiliare*, a adoptat <lat. *filius*.

AFIN s. Persoană aflată într-un raport juridic de afinitate.

Et. vz. *afinitate*.

AFINITATE s. Raporturi de rudenie dintre un soț și rudele celuilalt soț, create prin căsătorie.

Et. <lat. *affinitas*.

AFRETA v. A închiria o navă pentru transport de mărfuri.

Et. <fr. *affréter*.

AGENT s. Reprezentant al unei organizații, instituții etc., care îndeplinește anumite însărcinări. ~ *diplomatic*, trimis al unui stat într-un alt stat pentru a-l reprezenta în probleme diplomatice.

Et. <lat. *agens-tis*.

AGENȚIE s. Reprezentanță a unui stat, instituție sau întreprindere. ~ *economică*, reprezentanța unui stat într-un alt stat pentru efectuarea de operații comerciale.

Et. vz. *agent*.

AGIE s. (Ist.) Organ administrativ din sec. XIX având atribuții polițienești.

AGRESIUNE s. Atac împotriva unui stat sau a unei persoane.

Et. <lat. *aggressio*.

ALEATORIU a. Ceea ce depinde de un eveniment incert. *Contract* ~, contract oneros care, în privința realizării lui, depinde de un eveniment viitor și incert

(ex. contractul de rentă viageră).

Et. <lat. *aleatorius*.

ALEGAȚIE s. Invocarea unei teorii sau a unei opinii în sprijinul unei afirmații sau a unei acțiuni.

Et. <lat. *allegare*, a cita, a expune.

ALIBI s. Dovadă făcută de învinuit că la data comiterii unei infracțiuni se afla în altă parte decât la locul unde a fost săvârșită.

Et. <lat. *alibi*, în altă parte.

ALIENABIL a. Posibilitatea unor bunuri de a fi înstrăinate în conformitate cu legea. S. alienabilitate.

Et. <fr. *aliénable* <lat. *alienare*, a înstrăina.

ALODIU s. (Ist.) Proprietate medievă liberă de orice sarcină feudală.

Et. <lat. med. *allodium*.

ALUVIUNE s. Mod de dobândire a proprietății ce constă în creșteri de pământ făcute pe nesimțite de apele curgătoare pe malurile riverane.

Et. <lat. *alluvio-onis*.

AMENDAMENT s. Modificarea adusă unui proiect de act normativ (lege, tratat etc.).

Et. <fr. *amendement*.

AMENDĂ s. Sancționare în bani ce urmează a se plăti în cazul săvârșirii unei infracțiuni sau a neexecutării unor obligații cu caracter administrativ, civil sau fiscal.

Et. <fr. *amende*.

AMENINȚARE s. Infracțiune ce constă în alarmarea unei persoane prin manifestarea intenției de a comite împotriva ei sau a unei rude apropiate o infracțiune sau o daună.

Et. <lat. *amminaciare*.

AMORTIZA v. A recupera sub formă bănească. A stinge o

creanță prin plăți la date fixe sau periodice.

Et. <fr. *amortir*.

AMPRENTĂ s. Urmă. ~ *digitală*, urmă lăsată de degete pe un obiect ce poate servi la identificarea persoanei.

Et. <fr. *empreinte*.

ANALOGIE s. Metodă de aplicare a legii la un caz neprevăzut de aceasta, dar asemănătoare cu cel prevăzut de lege.

Et. <lat. *analogia*.

ANATEMA s. (Dr.can.). Excludere dintr-o organizare ecleziastică pe motiv de erezie.

Et. <gr.nouă, *anatema*.

ANATOCISM s. Capitalizarea dobânzilor produse de sumele împrumutate.

Et. <lat. *anatocismus*.

ANCHETĂ s. Cercetare făcută de organele publice pentru a lămurii împrejurările în care s-a produs un fapt, a strânge dove-

zile corespunzătoare și a stabili răspunderile.

Et. <fr. *enquête* <lat. *inquaerere*.

ANDOSA v. A preciza în scris pe dosul unei hârtii de valoare (cec, poliță etc.) numele persoanei însărcinate să încaseze contravaloarea acestora.

Et. <fr. *endosser* <lat. pop. *dossum* (spate).

ANDOSANT s. Persoană ce andosează.

Et. vz. *a andosa*.

ANDOSAT a. Ce poartă pe verso unei hârtii de valoare numele persoanei împuternicite să încaseze contravaloarea acesteia.

Et.vz. *a andosa*.

ANEXIUNE s. Alipire cu forța de către un stat a unui teritoriu aparținând altui stat. *Politică de* ~, politică prin care se urmărește, prin forță sau alte căi, anexarea unor teritorii străine.

Et. <lat. *anexio-onis*.

ANGARA s. (Ist.). Obligație în muncă impusă țărănimii feudale.

Et. <gr. nouă *angaria*.

ANIMUS s. Termen latin ce desemnează intenția. ~ *novandi*, intenția de a nova; ~ *rem sibi habendi*, intenția de a posedea un lucru.

ANTECEDENT s. Fapt anterior unei situații sau a unei date. ~ *penal*, fapt penal ce privește trecutul inculpatului.

Et. <lat. *antecedens*.

ANTECESOR s. Predecesor. ~ în *drepturi*, persoană ce a dobândit cu orice titlu de la o altă persoană bunuri, drepturi sau obligații. Prima persoană se numește succesor în drepturi (*ayant cause*), iar cea de a doua autor (în succesiuni, *de cuius*).

Et. <lat. *antecessor- oris*.

ANTECONTRACT s. Convenție prin care o parte (promitent) se obligă față de o alta (beneficiar)

să încheie la cererea acesteia în viitor un anumit contract.

Et. <lat. *ante - contractus*.

ANTREPRIZĂ s. Executarea unei lucrări de către un antreprenor. *Contract de ~*, contractul prin care antreprenorul se obligă față de client să execute o lucrare determinată în schimbul unei remunerații.

Et. <fr. *entreprise* <lat. *prendre,prehendere*, a lua.

ANUITATE s. Amortisment cumulat cu dobânda, plătit anual în contul unui credit.

Et. <fr. *annuité*.

ANULA v. A pronunța o hotărâre de anulare.

Et. <lat. *annulare*.

ANULARE s. Sancțiune civilă ce constă în desființarea retroactivă, obținută, prin hotărâre judiciară, a unui act juridic, datorită unor dispoziții legale privind ocrotirea incapacabililor. Nulitate relativă. Desființarea unui act

ilegal al administrației de stat de către organul ierarhic superior. ~ *căsătoriei*, desființarea căsătoriei cu efect retroactiv, în cazul când au fost încălcate normele legale.

Et. vz. *a anula*.

APANAJ s. (Ist.) Porțiune dintr-un domeniu feudal acordată de către suveran sau de șefii familiilor nobile fiilor sau rudelor apropiate.

Et. <fr. *apanage*.

APARENȚĂ s. Situație potrivnică realității care, datorită erorii generale, produce efecte juridice. Ideea este cuprinsă în adagiul latin: *error communis facit ius* (eroarea comună crează dreptul).

Et. <lat. *apparentia*.

APĂRA v. A susține într-un proces interesele pârâtului sau a celui învinuit de o infracțiune.

Et. <lat. *apparare*.

APEL s. Cale ordinară de atac împotriva unei hotărâri judecătorești prin care se urmărește rejudecarea în fond a procesului de către o instanță judiciară superioară celei care a dat hotărârea și în consecință desființarea acestei hotărâri.

Et. <fr. *appel* <lat. *appellare*.

APORT s. Contribuția unei persoane fizice sau juridice la o acțiune, la o întreprindere, la o societate pe acțiuni etc. ~ *social*, obligația luată de un asociat la intrarea sa într-o societate comercială de a aduce o contribuție la formarea capitalului social.

Et. <fr. *apport* <lat. *apportare*.

ARENDA s. Contract prin care proprietarul unui bun (de obicei un teren agricol) îl cedează, în mod temporar, altei persoane (arendăș) spre a-l exploata în schimbul unei sume de bani. s. *arendator*.

Et. <pol. *arenda*.

AREST s. Reținere în temeiul legii a unei persoane care a comis sau care se bănuiește că a comis o infracțiune. ~ *preventiv*, reținere preventivă.

Et. <germ. *arrest* <ital. *arresto*.

ARESTA v. A lipsi pe cineva de libertate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni sau în vederea unei judecăți sau cercetări. Are loc în temeiul unui mandat de arestare, dat de parchet sau de o instanță judiciară.

Et.vz. *arrest*.

ARMAȘ s. Dregător feudal cu atribuții administrative și judiciare (ist.).

Et. <lat. *armare*.

ARMISTIȚIU s. Încetarea temporară a ostilităților în temeiul înțelegerii părților beligerante.

Et. <fr. *armistice* <lat. med. *armistitium* <*arma* + *stare*.

ARVUNĂ s. Acont cu valoare de garanție, dat de o parte contractantă celeilalte părți din

contract; joacă rolul fie a unei dovezi, fie a unui mijloc de decizie.

Et. <gr.nouă *arravon*.

ASCENDENT s. Rudă în linie directă ce face parte dintr-o generație anterioară. ~*ți ordinari*, ascendenții lui *de cuius* (alții decât rudele chemate la succesiunea acestuia); ~*ți privilegiați*, rudele unui *de cuius* când sunt chemate la moștenirea acestuia.

Et. <lat. *ascendens*.

ASCENDENȚĂ s. Linie de rudenie ascendentă.

Et.vz. *ascendent*.

ASIGURARE s. Raport contractual născut din lege sau dintr-o convenție în temeiul căruia o persoană numită asigurător se obligă în schimbul unei prime să plătească unei alte persoane numită asigurat o sumă de bani în cazul producerii unor daune eventuale (moarte, incendiu, accident, inundație etc.) ~ *de*

bunuri, *a.* încheiată privind bunurile mobile sau imobile; ~ *de persoane*, *a.* privind despăgubirea persoanelor fizice; ~ *facultativă*, *a.* încheiată prin consimțământul asigurătorului și asiguratului; ~ *in quo vis*, *a.* în care numele vasului în care sunt încărcate mărfurile nu este precizat (*loc. lat.* = cu referire la orice); ~ *obligatorie*, *a.* stabilită în temeiul legii); ~ *sociale*, *a.* constituite în vederea garantării persoanelor în caz de boală, invaliditate, bătrânețe, moarte etc.
Et. <fr. *assurance* <lat. *securus*.

ASOCIAȚIE *s.* Grupare de persoane unite în vederea unui scop comun și organizată pe baza unui statut. Inițiativa formării asociației aparține membrilor respectivei colectivități.
Et. <lat. *associare*.

AȘEZAMÂNT *s.* Fundație.
Et. <lat. *assediare*.

ATENTAT *s.* Agresiune împotriva persoanelor, bunurilor, dreptu-

rilor și sentimentelor, încriminată de lege.

Et. <lat. med. *attentatum*.

ATESTA *v.* A dovedi; a confirma.

A confirma pe cineva într-o anumită funcție sau calitate.

Et. <lat. *attestari* <*testis*.

AUDIA *v.* A asculta - de către organele de judecată sau de urmărire penală - părțile sau martorii dintr-un proces.

Et. <lat. *audire*.

AUTENTIC *a.* (Înscris) întocmit de părți sau de un organ competent în forme ce-i atribuie o anumită putere doveditoare.

Et. <lat. *authenticus*.

AUTENTIFICA *v.* A face ca un act să aibă valoare autentică.

Et. *v.* *autentic*.

AUTOCRAȚIE *s.* Formă de guvernământ în care puterea publică este concentrată în mâinile unei singure persoane; absolutism.

Et. <fr. *autocrație* <gr. *autokratia*.

AUTODETERMINARE s. (Dreptul popoarelor) la ~. Principiu în temeiul căruia popoarele au dreptul să-și aleagă, fără nici o imixtiune din afară, structura organizării lor politico-juridice. Et. <auto+determinare <gr. *autos* (însuși) + fr. *déterminer* <lat. *determinare*.

AUTOGUVERNA v. (Despre un stat) a se conduce independent, fără nici un amestec din afară. Et. <gr. *autos* (însuși) + fr. *gouverner* <lat. *gubernare*.

AUTONOMIE s. Dreptul de a se guverna și administra prin legi proprii. ~ *locală*, dreptul de administrare proprie, cu respectul normelor generale date de puterea centrală. ~ *de voință*, libertate contractuală recunoscută prin lege persoanelor, cu condiția de a se respecta nor-

mele legale imperative și ordinea juridică a respectivului stat. Et. <lat. *autonomia*.

AUTOR s. Persoană care crează o operă literară, științifică sau artistică. Denumire generică dată unei persoane de la care o altă persoană (*ayant-cause*) a dobândit cu orice titlu bunuri, drepturi sau obligații; ~ *al unei inovații*, persoană care a realizat o inovație sau invenție și care a înregistrat-o cel dintâi. Et. <lat. *auctor*.

AUTORITATE s. Drept de a emite dispoziții obligatorii sau de a impune cuiva ascultare. Putere statală politică sau administrativă. ~ *de lucru judecat*, principiu în virtutea căruia un litigiu soluționat printr-o hotărâre judecătorească definitivă nu mai poate forma în condițiile legii obiectul unui nou proces; ~ *tutelară*, organ de stat căruia îi revin atribuțiile privitoare la organizarea și funcțio-

narea tutelei minorilor și a celor incapabili.

AUTORIZA v. A împuternici pe cineva de a exercita un drept de a încheia un act sau de a face ceva. A încuviința formarea sau funcționarea unei persoane juridice.

Et. <fr. *autoriser* <lat.med. *auctorisare*.

AUTORIZAȚIE s. Permisivune (oficială) de a exercita un drept, de a încheia un act sau a face ceva. ~ *prealabilă*, act administrativ ce condiționează posibilitatea încheierii legale a unui act sau a desfășurării unei anumite activități.

Et. vz. *autoriza*.

AVAET (HAVAET) s. Impozit feudal ce se plătea de persoana care primea un beneficiu sau o dregătorie (ist.).

Et. <tc. *avait* (venit).

AVAL (1) ad. În jocul apei, văii, spre vărsare.

Et. <fr. *aval* <it. *avalo*.

AVAL (2) s. Act prin care o persoană numită avalist garantează plata unei cambii unei alte persoane numită avalizat.

Et. vz. *aval(1)*.

AVALIST s. Persoană ce garantează prin aval plata unei cambii.

Et. vz. *aval*.

AVALIZAT s. Debitor cambial a cărui obligație este garantată de un avalist.

Et. vz. *aval*.

AVÂNZII CAUZĂ s. Persoanele cărora le-au fost transmise drepturile altor persoane.

Et. <fr. *ayant cause*.

AVERE s. Totalitatea bunurilor aflate în patrimoniul unei persoane. ~ *succesorală*, masă succesorală.

Et. lat. *habere*.

AVERTISMENT s. Prevenirea unui angajat că în cazul unei abateri mai grave va fi și mai

aspru pedepsit. Mustrare pentru o abatere. Demers prin care un stat atrage atenția altui stat cu privire la consecințele pe care încălcările dreptului internațional ale acestuia le poate avea asupra relațiilor lor reciproce.

Et. <fr. *avertissement* <lat. pop. *advertire*.

AVIZ s. Document prin care se comunică o înștiințare cu caracter oficial; rezoluția unui organ competent cu privire la unele probleme pentru care a fost consultat.

Et. <fr. *avis* <lat. pop. *visum* (cf. *mihi visum est* = mi se pare).

AVOCAT s. Persoană ce poate acorda, în conformitate cu legea, asistență juridică. ~ *din oficiu*, avocat numit, potrivit legii, de instanțele judiciare pentru anumite cauze și persoane.

Et. <fr. *avocat* <lat. *ad auxilium vocatus*.

AVULSIUNE s. Mod de dobândire a proprietății printr-o accesivitate imobiliară naturală ce constă în ruperea de către ape a unei bucăți mari de pământ, aparținând unui proprietar și alipirea acesteia la pământul altui proprietar riveran.

Et. <lat. *avulsio* <*avelere*, a smulge.

AVUT s. Avere, patrimoniu. ~ *obștesc*, totalitatea bunurilor publice.

Et. vz. *avere*.

AVUȚIE s. Avere, patrimoniu. ~ *națională*, totalitatea valorilor materiale și spirituale de care dispune un stat la un moment dat.

Et. vz. *avere*.

AZIL s. Loc de refugiu inviolabil. *Drept de ~*, dreptul pe care un stat îl acordă unor persoane, urmărite în țara lor pentru convingeri politice, de a se stabili pe teritoriul său.

Et. <fr. *asile* <lat. *asylum*.

B

BACȘIȘ s. Sumă de bani dată unei persoane, peste plata cuvenită, pentru serviciul prestat.
Et. <tc. *bahşiş*.

BALOTAJ s. Situație în care - niciunul dintre candidați neîntrunind majoritatea de voturi cerută de lege - se impune organizarea de noi alegeri.
Et. <fr. *ballotage*.

BANCRUTA v. A da faliment.
Et. vz. *bancrută*.

BANCRUTĂ s. Faliment. Insolabilitatea unui comerciant vinovat de acte ce agravează situația creditorilor. ~ *frauduloasă*, pricinuită de o gestiune incorectă; ~ *publică*, suspendarea de către un stat a plăților cvenite rentierilor săi.
Et. <fr. *banqueroute* <it. *banca rotta*.

BANDIT s. Tâlhar; persoană ce săvârșește o infracțiune gravă.
Et. <fr. *bandit* <ital. *bandito*.

BANDITISM s. Tâlhărie, infracțiune gravă.
Et. vz. *bandit*.

BENEFICIAR s. Persoană fizică sau juridică căreia, în temeiul unui act juridic, i se predau anumite bunuri sau i se prestează anumite servicii.
Et. <lat. *beneficiarius*.

BENEFICIU s. 1. Folos, profit pe care-l are cineva, în urma unei activități, situații etc. ~ *de discuțiune*, excepțiunea pe care o poate opune creditorului un debitor secundar, cerându-i acestuia să urmărească mai întâi bunurile debitorului principal și numai apoi pe ale celorlalți debitori. ~ *de diviziune*, excepție pe care o poate opune

creditorului urmăritor unul din fideiusori, care garantează creanța acestuia, cerându-i să-și dividă acțiunea împotriva tuturor fideiusorilor care au garantat creanța. ~ *de inventar*, limitare în favorarea moștenitorului, care acceptă o moștenire, a obligației de plată a datoriilor succesoriale, la valoarea bunurilor aflate în moștenire. ~ *de lichidare (supra-activ)*, sold ce rămâne după plata creditorilor și restituirea aporturilor membrilor societății comerciale în lichidare.

2. Concesiune de pământ conferită de suveran unui vasal în schimbul prestării anumitor obligații, în special militare (ist.).

Et. <lat. *beneficium*.

BERAT s. Diplomă de investitură într-o dregătorie. Brevet (ist.).

Et. <limba turcă.

BIGAM s. și a. Persoană care făcându-se vinovată de bigamie, este sancționată de lege.

Et. vz. *bigamie*.

BIGAMIE s. Infracțiune ce constă în încheierea unei căsătorii, de către o persoană căsătorită, fără a-i fi desfăcut căsătoria anterioară.

Et. fr. *bigamie* <gr. *bi*, de două ori și *gamos*, căsătorie.

BILATERAL a. Ceea ce obligă două părți contractante (într-un act, tratat, convenție etc.).

Et. <fr. *bilateral* <lat. *bi*, de două ori și *latus, eris*, latură, parte.

BILET s. 1. Înscriș ce dovedește un drept (de a călători cu un vehicol, de a participa la un joc etc.) 2. ~ *de bancă*: instrument de plată considerat ca monedă, bancnotă; ~ *de tezaur*, cupiuri de hârtie neconvertibile. 3. ~ *la ordin*, titlu de credit prin care emitentul acestuia se îndatorează să plătească la termen sau la vedere, unei alte persoane numită beneficiar (sau la ordinul acesteia) o sumă de bani. Textul titlului trebuie să cuprindă denumirea de bilet la ordin,

- promisiunea de a plăti, fără condiții, o anumită sumă, scadența, locul plății, indicarea numelui beneficiarului, data și locul emiterii titlului, semnătura emitentului.
Et. <fr. *billet* <ital. *biglietto*.
- BIOPOLITICĂ** s. Politică ce se întemeiază pe biosociologie.
Et. <fr. *biopolitique* <gr. *bios*, viață și *polis*, cetate.
- BIOSOCIOLOGIE** s. Doctrină politică care consideră că dezvoltarea socială este determinată de factorul biologie.
Et. <fr. *biosociologie* <gr. *bios*, viață + lat. *socius*, asociat.
- BIPARTID** a. Sistem -, sistem de organizare socială întemeiat pe existența numai a două partide politice.
Et. <lat. *bipartitus*.
- BIPARTISM** s. Guvernare ce se întemeiază pe două partide.
Et. vz. *bipartid*.
- BIPARTIT** a. Înțelegere, convenție la care participă două părți.
Et. vz. *bipartid*.
- BIR** s. Dare, impozit, tribut. Unul din cele mai grele dări feudale, percepute de domnie în bani (ist.).
Et. <magh. *bér*.
- BIRNIC** s. Persoană de la care se percepea birul (ist.).
Et. vz. *bir*.
- BREASLĂ** s. 1. Asociație ce unește pe toți cei ce exercită aceeași meserie. Asemenea asociații apărute în Evul Mediu își continuă activitatea până în apropierea zilelor noastre (ist.).
2. Meserie, profesiune; funcție.
Et. <sl. *bratistvo* (frăție).
- BRESLAȘ** s. Membru al unei bresle; meseriaș (mai ales la pl.).
Et. vz. *breaslă*.
- BREVET** s. Document eliberat de o autoritate publică prin care se

recunoaște unei persoane o calitate în temeiul căreia i se acordă anumite drepturi (~ de decorație, de pilot etc.). ~ *de invenție*, document prin care se face descrierea unei invenții și se instituie ocrotirea juridică a acesteia. ~ *de invenție* se înscriu într-un registru special ținut de OSIM (Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci), perioada de valabilitate a unui asemenea brevet este de 15 ani, după care invenția respectivă trece în patrimoniul public.
Et. <fr. *brevet* <lat. *brevis*, scurt.

BREVETA v. A recunoaște o invenție printr-un brevet.
Et. vz. *brevet*.

BUGET s. Balanța veniturilor și cheltuielilor unui stat, organizații, instituții etc. pe o anumită perioadă. ~ *central*, parte din bugetul de stat privind organele centrale; ~ *de familie*, totalitatea prevederilor de venituri și cheltuieli ale unei familii sau

persoane pe o anumită perioadă de timp; ~ *local*, parte din bugetul de stat referitor la organele locale.
Et. <fr. *budget*.

BUGETAR a. Cu privire la buget.
Control ~, procedeu de gestiune a întreprinderilor industriale care îngăduie în orice moment să se cunoască în orice fază a producției prețurile de cost și cheltuielile generale. *Exercițiu* ~, perioada pentru care se aprobă și în care se execută încasările și plățile prevăzute în buget. *Sarcină* ~ă, sarcină de realizare a unui venit sau de efectuare a unor cheltuieli din cadrul unui buget.
Et. vz. *buget*.

BULĂ s. Pecete ce se atașă la un act pentru a-i dovedi valabilitatea; act ce purta o asemenea pecete (ist.); ~ *papală*, act oficial emis de papă.
Et. <lat. *bullā*.

BULETIN s. Act oficial ce constată identitatea unei persoane. (~ *de identitate*). Adeverință eliberată de o autoritate pentru a atesta ceva. Comunicare oficială dată în legătură cu o anumită situație sau fapt. ~ *de știri, medical* etc. Publicație de texte oficiale: ~ *oficial*; ~ *de vot*, imprimat ce cuprinde numele unor candidați ce se perzintă la alegeri.

Et. <fr. *bulletin*.

BUN s. Element al unui patrimoniu ce poate consta într-un lucru sau într-un drept. ~ *accessoriu*, lucru mobil ce folosește la utilizare altui lucru de care este legat printr-o destinație economică comună. ~ *cert*, lucru determinat prin caractere proprii, care-l particularizează ca entitate distinctă. ~ *consumptibil*, lucru ce presupune la prima folosință sau distrugerea (un aliment) sau înstrăinarea acestuia (banul). ~ *corporal*, lucru ce are o existență materială. ~ *divizibil*, lucru care împărțit în

fragmente nu-și pierde destinația (un cupon de stofă). ~ *fungibil*, lucru care caracterizat prin trăsături generice poate fi înlocuit, în exercitarea unei obligații, cu un altul de acelaș fel (o cantitate de grâne). ~ *de gen*, lucru determinat prin caracterele genului din care face parte (cereale, bani, vin, ulei etc.); ~ *incorporal*, drept; ~ *viitor*, bun ce nu se află în patrimoniul debitorului în momentul nașterii unei obligații, dar care urmează să facă parte din acesta, cel mai târziu până în momentul executării obligației.
Et. <lat. *bonus*.

BUN-Ă a. Ce are însușiri pozitive. ~ *credință*, convingerea posesorului că stăpânește un lucru în baza unui titlu juridic valabil. Cerință legală în executarea contractelor care constă în îndeplinirea acestora potrivit legilor și echității. Convingerea persoanei care construiește sau face unele lucruri pe un teren străin că este proprietar al

acestui teren. În materie de căsătorie convingerea celor ce au încheiat-o că aceasta este valabilă, ignorând cauza nulității ei.
Et. vz. *bun* (substantiv).

BURSA s. Instituție unde se negociază hârtii de valoare și valute străine (~ *de valori*) sau tranzacții de mărfuri (~ *de mărfuri*).

Et. <fr. *bourse* <flamand, *Van der Boerse*, numele unei familii căreia îi aparține o casă de valori din Brugge.

C

C.A.F. (C.I.F.) Expresie abreviată din fr. *cout, assurance, fret* sau engl. *cost, insurance, freight*, ce are sensul de "cost, asigurare, navlu"; e vorba de o clauză contractuală potrivit căreia prețul de vânzare al unei mărfi include valoarea acesteia, costul transportului și asigurarea de riscuri.

CABINET s. 1. Încăpere destinată exercitării unei profesii sau unei munci intelectuale. ~ *de instrucție*, serviciu de cercetări judiciare condus de un judecător de instrucție. 2. Consiliu de miniștri sau guvern.

Et. <fr. *cabinet* <ital. *gabinetto*.

CABOTAJ s. Navigație de-a lungul coastelor, de obicei între porturile aceleiași țări.

Et. <fr. *cabotage*.

CABOTIER s. Navă pentru cabotaj.

Et. vz. *cabotage*.

CADASTRA v. A efectua lucrări de cadastru. A înscrie în cadastru.

Et. vz. *cadastru*.

CADASTRAL a. Referitor la cadastru. *Registru* ~, registru în care sunt trecute datele de identificare a tuturor imobilelor aflate pe un anumit teritoriu.

Et. vz. *cadastra*.

CADASTRU s. 1. Totalitatea lucrărilor tehnice de măsurători și calcule privind stabilirea suprafețelor funciare din unitățile teritorial-administrative. 2. Registru oficial al fondului funciar și reprezentarea lui topografică. 3. Știința ce se ocupă cu lucrările de cadastru.

Et. <fr. *cadastre*, <ital. *catastro*.

CADET (*ist.*) s. 1. Fiu de nobil sau de ofițer care se pregătește pentru cariera armelor. 2. Elev al unei școli militare de ofițeri.
Et. <fr. *cadet*.

CADIU s. Judecător musulman, având uneori și atribuții de jurisdicție bisericească.
Et. <turc *kadi*.

CADUC a. Act ce nu mai are putere legală, nul, anulat, perimat; căzut în desuetudine (lege, obicei). *Legat* ~, legat anulat prin înstrăinarea de către testator a lucrului legat.
Et. <lat. *caducus*.

CADUCITATE s. 1. Faptul de a fi caduc. Situația unui act juridic pe care un fapt posterior îl face ineficace (ex. moartea legatarului înaintea testatorului).
Et. vz. *caduc*.

CAIET DE SARCINI s. Act menit să facă cunoscute celor interesați condițiile unei vânzări prin licitație publică (ex. vânzarea

bunurilor unui falit) sau asupra unor prețuri referitoare la diverse concesi administrative (căi ferate, apă, electricitate etc.).
Et. <lat. pop. *quaternus* + *sarcina*.

CAIMACAN(*M*) s. Loctiitor al domnului în epoca feudală și uneori al banului Craiovei (*ist.*).
Et. <tc. *kaymacam*.

CALE (*de atac*) s. Mijloc procedural prin care o parte nemulțumită de o hotărâre a unor organe judecătorești sau a altor organe prevăzute de lege sesizează organul competent în vederea anulării deciziei și a rejudecării cazului (ex. apelul, recursul, revizuirea etc.).
Et. <lat. *callis*.

CALIFICAREA (*infracțiunii*) s. Stabilirea caracterului penal al unei fapte și încadrarea ei în textul de lege care o prevede și o sancționează.
Et. vz. *calificat*.

CALIFICAT(Ă) a. Împrejurările speciale în care se săvârșește o infracțiune (ex. furt calificat).

Et. lat. *qualificare*.

CALITATE s. 1. Totalitatea însușirilor specifice pe care trebuie să le aibă bunurile ce formează obiectul unui contract în conformitate cu legile și convențiile încheiate de părți. 2. Situație sau titlu ce constituie sau conferă un anumit drept.

Et. <lat. *qualitas, atis*.

CALOMNIA v. Vz. *calomnie*.

CALOMNIATOR s. Vz. *calomnie*.

CALOMNIE s. Infracțiune care consta în afirmarea sau imputarea în public a unor fapte determinate privitoare la o persoană care, dacă ar fi adevărate, ar expune respectiva persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară ori disprețului public.

Et. <lat. *calumniari*.

CAMBIAL a. Referitor la cambie.

CAMBIE s. Titlu de credit la ordin, redactat într-o anumită formă în virtutea căruia o persoană numită trăgător se obligă să plătească sau dispune să se plătească de către o altă persoană numită tras o sumă determinată la data și în locul indicate în cambie în favoarea unei terțe persoane. *C.* este de două feluri: *bilet la ordin și trata*. ~ *domiciliată, c.* ce cuprinde o clauză specială prin care se specifică locul unde urmează să se facă plata; ~ *în alb, c.* ce nu cuprinde toate mențiunile obligatorii, cu excepția semnăturii emitentului. ~ *în suferință, c.* pe care trasul a refuzat să o accepte; ~ *la vedere, c.* plătitibilă la prezentarea ei debitorului; ~. *protestată, c.* cu privire la care s-a redactat procesul de neacceptare sau de neplată.

Et. <ital. *cambio*.

CAMERALISM s. Ansamblu de teorii economico-administrative

privind conducerea statelor feudale germane descentralizate din sec.XVII-XVIII (ist.).

Et. <germ. *kameralia* - *kameralien*, economie politică, finanțe.

CAMERĂ s. Parte componentă a organului legislativ (c. Comunelor, Lorzilor, deputaților etc.). Organizație având ca obiect sprijinirea activității dintr-un anumit domeniu (ex. c. de comerț).

Et. <ital. *camera* <lat. *camera*.

CANAL s. Curs artificial de apă creat pentru navigație, irigații, scurgerea apelor reziduale sau pentru desecarea terenurilor umede. Din punct de vedere juridic c. aparține fie domeniului public, fie domeniului privat al statului sau a unora din subdiviziunile sale administrative, fie particularilor.

Et. <fr. *canal* <lat. *canalis* <*canna* (uluc).

CANCELAR s. Șeful cancelariei unei reprezentanțe diplomatice

sau consulat. ~ *al ordinelor*, demnitar cu atribuții privind evidența decorațiilor sau păstrarea sigiliului unui stat sau ordin. *Lord* ~, președintele Camerei Lorzilor din Anglia; ~ *federal*, șeful guvernului în Austria și Germania. Titlu de demnitar în Rusia țaristă și în alte țări (ist.).
Et. <lat. *cancelarius*.

CANCELARIE s. Secție a unei instituții destinată operațiilor administrative; aparatul administrativ al unor șefi de stat. ~ *domnească*, biroul domnitorilor români unde se redacta corespondența cu străinătatea.

Et. <ital. *cancellaria*.

CANON s. 1. Lege publicată și sancționată de o autoritate bisericească. 2. Deciziile unui conciliu ecumenic. 3. Sancțiune dată pentru încălcarea unui canon. ~ *emfiteotic*, redevență anuală datorată de către emfiteot.

Et. <slav. *kanon* <gr. *kanon*.

CANONIC s. și a. 1. Preot catolic, membru al consiliului episcopal; mai marele unei catedrale. 2. În conformitate cu canoanele; referitor la canoane; recunoscut de biserică. 3. După reguli bine precizate. *Drept* ~, drept bisericesc. Codificat în cursul istoriei de mai multe ori (*Corpus iuris canonici*); ultima dată promulgat în 1917.

Et. vz. *canon*.

CANTON s. În unele țări unitate teritorial administrativă. 2. Cea mai mică unitate în administrația pădurilor.

Et. <fr. *canton* <lat. *canthus* (latură, margine).

CAP s. Cap, șef, conducător. ~ *de familie*, șeful familiei (*pater familias*).

Et. <lat. *caput*.

CAPABIL a. Calitatea unei persoane de a avea capacitatea civilă.

Et. <lat. *capabilis*.

CAPACITATE CIVILĂ s. Aptitudinea unor persoane fizice sau juridice de a avea drepturi și obligații de natură civilă, de a fi subiecte de drept în raporturi juridice civile. ~ *de exercițiu*, aptitudinea de a exercita drepturi și de a asuma obligații în temeiul unor acte juridice proprii. ~ *de folosință*, aptitudine de a dobândi drepturi și a asuma obligații în temeiul unor raporturi juridice concrete. ~ *juridică*, aptitudinea unei persoane de a avea drepturi și obligații recunoscute de lege; ~ *succesorală*, aptitudinea unei persoane de a avea drepturile și obligațiile prevăzute de dreptul succesoral. Et. <lat. *capacitas* <*capax* (capabil juridicește).

CAPĂȚ s. Bucățică dintr-un tot; ~ *de acuzare*, un element distinct printre cele folosite în susținerea unei acuzații penale. ~ *de cerere*, pretenție distinctă într-o acțiune introdusă la o instanță de judecată (ex. pe lângă resti-

tuirea capitalului se cere și plata dobânzilor).

Et. *vz. cap.*

CAPELAN s. (Dr. can.) Preot catolic ce slujește într-o capelă.

Et. <it. *cappellano*.

CAPITAL s. 1. (Dr.civ.) Obiectul unei datorii bănești în opoziție cu dobânda pe care aceasta o poate aduce. 2. (Ec.pol.) Ansamblu de bunuri în opoziție cu veniturile pe care acestea le pot crea. Entitate care desemnează atât mijloacele de producție cât și pe proprietarii lor. În concepția marxistă reprezintă un element de producție sau de schimb pe care deținătorul capitalului îl încredințează muncitorilor în vederea dobândirii plusvalorii. ~ *social*, parte din patrimoniul unei societăți comerciale ce cuprinde aportul (în bani sau în natură) adus de membri acesteia în vederea atingerii scopului urmărit.

Et. <lat. *capitalis*.

CAPITALĂ s. Orașul principal al unui stat, sediu, de obicei a serviciilor publice statale. În statele federale capitala este adesea un oraș nou întemeiat ce nu depinde de niciunul din statele membre (ex. Camberra în Australia).

Et. *vz. capital*.

CAPITALIZARE 1. Transformarea dobânzilor în capital, producător la rândul său de dobânzi. 2. Acumulare de dobânzi în vederea formării sau măririi unui capital.

Et. <fr. *capitalisation*; *vz. capital*.

CAPITAȚIE s. (*Ist.*) Impozit pe persoană plătit în Evul Mediu.

Et. <lat. *capitatio*.

CAPITOL BUGETAR Subdiviziune a bugetului cheltuielilor fiecărui minister.

Et. <it. *capitolo* <lat. *capitulum*.

CAPITULA v. A înceta ostilitățile și a depune armele.

Et. <lat.med. *capitulare*.

CAPITULARE s. Acțiunea de a capitula. ~ *condiționată*, încetarea ostilităților între armatele beligerante în temeiul unei convenții între comandanții acestora; ~ *necondiționată*, încetarea ostilităților, urmată de dezarmarea forțelor armate învinse.

Et. vz. a *capitula*.

CAPITULAȚIE s. Convenție prin care un stat stabilește un regim preferențial pentru cetățenii altui stat aflați pe teritoriul său (ex. scutiri de impozite, dreptul de a fi judecați de către consulii țării de origină etc.). (Ist.). Concesii unilaterale făcute de sultanii Turciei cetățenilor statelor creștine de a face comerț sub supravegherea consulilor acestor țări. Aceste capitulații au fost inaugurate în porturile turcești ale Levantului și apoi extinse pentru toate țările ale căror norme juridice (în special creștine) ar fi produs greutăți comercianților lor în exercițiul meseriei în regiunile de sub autoritatea turcă.

Et. <lat.med. *capitulare* = a face o convenție, <*capitulum* = capitul = clauză.

CAPTAȚIE s. Determinarea unei persoane prin manopere blamabile de a consimți la o liberalitate. *C.* nu este un motiv de nulitate decât în cazul în care s-a folosit votul.

Et. <lat. *captatio* <*captare* = a prinde.

CAPTIVITATE s. Prizonierat; robie.

Et. <lat. *captivitas*.

CAPTURA s. Însușirea de către un stat a unor bunuri mobile sau nave (de obicei comerciale) aparținând unui stat cu care se află în război. Tot captură se consideră și sechestrarea unei nave neutre care ajută pe inamic (contrabandă de război, violarea blocus-ului).

Et. >lat. *captura* <*capere*, a lua.

CAPUCHEHAIE s. (*Ist.*) Reprezentant al domnilor și principelui la Poarta otomană; reprezentant al domnilor din Moldova și Țara Românească în cetățile stăpânite de Turci pe malul Dunării (Brăila, Giurgiu etc.)

Et. <turc. *kapikahysi*.

CARACTER s. Ansamblu unitar de însușiri. ~ *constitativ*, trăsătură specifică a unor acte juridice prin efectul cărora se crează noi drepturi subiective. ~ *declarativ*, trăsătură specifică a unor acte juridice prin efectul cărora se confirmă drepturi subiective cu caracter retroactiv. ~ *translativ*, trăsătură specifică a unor acte juridice prin efectul cărora o parte transmite celeilalte părți un drept real asupra unui bun pe care-l are în proprietate.

Et. <lat. *character*.

CARDINAL s. (Dr.can.) Prelat ce ocupă din sec.XI o poziție în ierarhia catolică imediat inferioară celei de papă; face parte din

Consiliul papal, participă la alegerea papei și asistă la consistoriul secret.

Et. <fr. *cardinal* <lat. med. *cardinalis* <lat. *cardinalis* principal <*carvo*, balama, pivot.

CARNET DE CECURI s. Carnet cuprinzând un număr de formulare de cecuri.

Et. <fr. *carnet* <lat. *quaterni*.

CARTĂ s. 1. Act constituțional prin care în Evul Mediu se recunoșteau anumite drepturi și libertăți. 2. Manifest cuprinzând revendicările unui partid sau organizații. 3. Act ce stabilește structura și funcționarea unui organism internațional (C. ONU).

Et. fr. <lat. *Charta*.

CARTE FUNCIARĂ s. Înscriș oficial din sistemul de publicitate imobiliară în care evidența se ține pe imobile. Întocmit pentru fiecare imobil în parte, *c.f.* menționează toate actele constitutive sau translative de

drepturi cu privire la respectivul imobil.

Et. <lat. *charta* <lat. *fundus*.

CASARE s. Desființarea de către Curtea supremă de justiție a unei hotărâri judecătorești pronunțată în ultimă instanță și atacată pentru violarea sau greșita interpretare a legii, incompetență sau exces de putere.

Et. <fr. *cassation* <lat. *quassare*, a zdrobi.

CASUS BELLI. Expresie latină ce desemnează violarea unor drepturi sau interese ale unui stat ce justifică din partea respectivului stat o declarație de război.

CASUS FOEDERIS. Expresie latină ("caz prevăzut în tratat") ce indică situația prevăzută într-un tratat de alianță în care un aliat poate invoca de la ceilalți semnatari ajutorul promis.

CAUȚIONAMENT s. 1. Contract prin care o cauțiune se obligă

față de creditor. 2. Depozit având ca obiect sume de bani sau valori constituit pentru garantarea unor obligații eventuale.

Et. vz. *cauțiune*.

CAUȚIUNE s. 1. Garanție prin care o persoană se obligă față de creditor, alături de debitorul principal, pentru a garanta executarea contractului, când debitorul nu și-ar îndeplini obligația asumată. 2. Persoană ce se obligă alături de debitor. Contract de ~, contract prin care se constituie o c.. ~ *reală*, persoană ce afectează un bun propriu pentru garantarea executării obligației debitorului; ~ *legală*, cauțiune depusă în executarea unei dispoziții legale; ~ *solidară*, c. care a renunțat cu anticipație la beneficiul de discuție. ~ *judiciară*, c. constituită în executarea unei hotărâri judecătorești. ~ *indicatum solvi*, în unele legislații cauțiune pe care un străin ce se adresează unei instanțe naționale urmează să o

furnizeze acesteia pentru cazul în care ar fi condamnat la plata unor daune interese. 3. Sumă de bani depusă pentru lăsarea în libertate a infractorului în timpul judecării procesului.

Et. <lat. *cautio*.

CAUZĂ s. Scop în vederea căruia o persoană se obligă față de alta, considerată de dreptul civil ca un element esențial al contractului. ~ *falsă*, c. socotită din eroare ca fiind valabilă; ~ *ilicită, imorală*, c. care fiind împotriva legii sau a bunelor moravuri, duce la nulitatea actului juridic. 2. Motiv legal (ex. cauză de nulitate a unui testament, de suspendare a unei prescripții). 3. Temelia legală a unei acțiuni introdusă în justiție. 4. Proces.

Et. <lat. *causa*.

CAZ FORTUIT s. Eveniment pricinuit de un fapt imprevizibil și de netrecut care înlătură, în afara oricărei culpe din partea debitorului, executarea obligației

pe care acesta din urmă a contractat-o.

Et. <lat. *casus* + *fortuitus* <*fors* (hazard).

CAZIER JUDICIAR s. Serviciu organizat pentru a face cunoscute antecedentele judiciare ale persoanelor prin fișe centralizate. 2. Instalația folosită pentru clasarea și conservarea acestor fișe. 3. Antecedentele judiciare puse la dispoziție de c.j.

Et. <fr. *casier* <lat. *casa*.

CAZUISTICĂ s. Jurisprudență, practică judiciară.

Et. <fr. *casuistique* <lat. *casus*.

CĂIMĂCĂMIE (Ist.) s. Formă feudală de guvernământ instituită când tronul rămâne vacant sau pe timpul absenței domnitorului.

Et. <turc. *kaymakam*.

CĂPITĂNIE s. (Inv.) Unitate condusă de un căpitan. ~ *portului* autoritate administrativă și

polițienească a unui port; clădirea acesteia.

Et. <ital. *capitano*.

CĂRVUNARI s. (*Ist.*) Reformatori sociali care la începutul sec. XIX au inițiat transformări liberale în Moldova și Țara Românească.

Et. <ital. *carbonari*.

CĂSĂTORIE s. Uniune legală, liber consimțită între un bărbat și o femeie, cu scopul de a întemeia o familie; *c. fictivă, (simulată)*, căsătorie încheiată în alt scop decât acela de a întemeia o familie (ex. în scopul de a obține un drept de cetățenie); *c. putativă* căsătorie lovită de nulitate, deși unul sau ambii soți au fost de bună credință la încheierea căsătoriei (nu știau de pildă că sunt între ei rude întrun grad interzis de lege pentru încheierea căsătoriei).

Et. <lat. *caso*.

CĂȘTIG NEREALIZAT s. Valoarea bănească ce reprezintă spo-

rul patrimonial pe care un creditor l-ar fi realizat dacă debitorul și-ar fi îndeplinit obligația pe care și-a asumat-o. Este ceea ce dreptul roman numește *lucrum cessans*.

Et. <*câștig*, postverbal de la lat. *castigare*.

CEC s. Titlu de credit ce constituie un ordin pe care o persoană numită trăgător îl dă asupra unei bănci, la care are fonduri, ordonându-i să plătească o sumă de bani unei alte persoane numită tras când aceasta prezintă titlul în cauză; ~ *barat*, titlu de credit folosit în comerțul internațional, care poartă două bare paralele oblice la mică distanță una de alta în direcția înățimii cecului; ~ *certificat*, *c.* pe care trasul a menționat că titlul este acoperit și că va fi achitat până la concurența sumei indicate; ~ *circular*, *c.* tras de o bancă, asupra ei însăși și plătitibil, fără aviz prealabil, la oricare din sucursalele ei; o varietate a acestui cec îl constituie

cecul de călătorie (*traveller-cheque*); ~ *de virament*, *c.* a cărei plată se poate efectua numai prin virament; ~ *documentar*, *c.* plătitibil numai contra remiterii actelor ce-l însoțesc în mod obligatoriu (ex. un conosament, o poliță de asigurare etc.); ~ *domiciliat*, *c.* ce poartă mențiunea că plata va fi efectuată la domiciliul altuia decât a trasului (în general la banca acestuia). ~ *deschis*, *c.* obișnuit prin opoziție cu *c.* barat; ~ *la ordin*, *c.* ce poartă clauza la ordin și în consecință nu poate fi transmis decât prin gir (andosament); ~ *la purtător*, cec ce poartă mențiunea "plătitibil la purtător" și care, drept urmare, se transmite prin simpla tradiție; ~ *postal*, ordin dat Poștei să plătească prin mandat unei persoane anumite sau la purtător sau prin virament o sumă dintr-o acoperire constituită anterior.

Et. <fr. *chèque* <engl. *check* <locheik (= a controla).

CEDAT s. Debitorul unui contract ce a făcut obiectul unei cesiuni.

Et. <lat. *cedere*.

CEDENT s. Persoană care cedează un drept; creditor care transmite, printr-un contract de cesiune, creanța sa unei alte persoane.

Et. <lat. *cedens*.

CELIBAT s. Starea civilă a celibatarului.

Et. <lat. *caelibatus*.

CELIBATAR s. Persoană necăsătorită.

Et. vz. *celibat*.

CENS s. (*Ist.*) Recensământul populației în Roma antică; rentă feudală în bani sau în natură plătită seniorului; cota impozitelor plătite de cetățeni în unele state pentru a putea participa la alegeri sau a putea fi ales.

Et. <lat. *census*.

CENTRALISM s. Sistem de organizare administrativă, economică sau politică în care organele locale se supun directivelor sau

dispozițiilor organelor centrale în subordinea cărora se află.

Et. <fr. *centralisme*.

CENTRU s. Poziție politică intermediară între dreapta și stânga.

Et. <lat. *centrum*.

CENZITAR a. și s. Întemeiat pe cens. 2. *Sistem* ~, sistem electoral care stabilește drepturile electorale ale cetățenilor proporțional cu averea acestora.

Et. <lat. *census*.

CENZOR s. (Ist.) 1: Înalt magistrat roman. 2. Persoană aleasă de adunarea generală a unei societăți comerciale pentru verificarea conturilor financiare ale acestora.

Et. <lat. *ensor*.

CENZURĂ s. 1. Control prealabil exercitat în anumite condiții de unele organe statale asupra publicațiilor, spectacolelor și programelor mass-media. 2. Autoritatea ce exercită acest control.

Et. <lat. *censura*.

CERCETARE s. Activitate a organelor de urmărire penală desfășurată pentru strângerea și verificarea probelor referitoare la săvârșirea infracțiunilor și la descoperirea infractorilor. ~ *locală*, c. făcută la locul unde s-a săvârșit infracțiunea; ~ *abuzivă*, infracțiune ce constă în promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane în curs de c. pentru obținerea unor declarații.

Et. <lat. *circitare* = a da târcoale.

CERERE s. Plângere adresată unui organ jurisdicțional sau unui alt organ de stat având putere de decizie pentru valorificarea, apărarea sau recunoașterea unui drept. ~ *reconvențională*, c. formulată de pârât împotriva acțiunii introdusă de reclamant.

Et. <lat. *quaerere*.

CERȘETORIE s. Infracțiune ce constă în a apela în mod repetat la mila publicului pentru ajutor

material, deși persoana solicitantă este aptă de muncă.

Et. <lat. *quaerere*.

CERTIFICAT s. Act prin care un organ de stat confirmă un fapt sau autenticitatea unui înscris sau atestă o anumită calitate. ~ *de alegător*, c. ce atestă dreptul de vot al cetățeanului. ~ *de inventator*, c. prin care se recunoaște calitatea de autor al unei invenții persoanei care a creat; ~ *de moștenitor*, act prin care notarul competent constată calitatea de moștenitor a unei persoane; ~ *de navigabilitate*, c. prin care se atestă că un vas sau aeronavă sunt apte pentru cursă; ~ *de origină*, c. eliberat de un fabricant și vizat uneori de autoritatea administrativă prin care se indică locul de producție al unei mărfi. ~ *premarital*, c. eliberat celor ce urmează să se căsătorească, prin care se atestă starea sănătății acestora.

Et. <lat. *certificatum*.

CESIONAR s. Persoana căreia i se cedează un drept.

Et. vz. *cesiune*.

CESIUNE s. Transmisiune între vii a unui drept. ~ *de creanță*, c. unui drept de creanță; *de datorie*, c. obligației ce revine debitorului către o altă persoană; ~ *de drepturi succesoriale*, c. de creanță ce are ca obiect drepturile succesoriale ale cedentului.

Et. <lat. *cessio*.

CETĂȚEAN s. Național al unui stat care se bucură de anumite drepturi și este obligat la anumite îndatoriri față de acesta. În statele monarhice termenul de cetățean este înlocuit cu cel de "supus".

Et. <lat. *civitas* = cetate.

CETĂȚENIE s. Condiția juridică de cetățean.

Et. vz. *cetățean*.

CHEMARE s. Dispoziție oficială de a se prezenta la un anumit loc. ~ *la judecată*, acțiune intentată unei persoane; ~ *în garanție*, cerere prin care o parte din proces cere organului de judecată să introducă în instanță

29.3.23

un terţ care s-o apere împotriva părţii adverse.

Et. <lat. *clamare*.

CHEZAŞ s. Garant (*pop.*).

Et. magh. *kezes*.

CHEZĂŞIE s. Garanţie (*pop.*).

Et. vz. *chezaş*.

CHIRIAŞ s. Persoană care foloseşte un imobil în temeiul unui contract de locaţiune.

Et. slav. *kirija* <turc. *kira*.

CHIRIE s. Sumă plătită de către beneficiarul unui contract de locaţiune.

Et. vz. *chiriaş*.

CHITANŢĂ s. Înscriş prin care un creditor recunoaşte că a primit plata creanţei; orice titlu care atestă o descărcare de plată etc.

Et. fr. <*Quittance* <lat.med. *quitare*.

CIRCUIT CIVIL s. Totalitatea faptelor şi actelor juridice în

temeiul cărora se nasc raporturi juridice civile.

Et. <lat. *circuitus*.

CIRCULARĂ s. Instrucţiune trimisă de un superior ierarhic funcţionarilor din subordinea sa, cuprinzând indicaţii în aplicarea legilor şi regulamentelor şi nu decizii. ~ nu poate fi atacată în contenciosul administrativ.

CIRCUMSTANŢĂ s. Împrejurări ce influenţează gradul de pericolozitate a unei infracţiuni şi pedeapsa corespunzătoare. ~ *agravantă*, c. ce duce la mărirea pedepsei faţă de sancţiunea normată dată în asemenea cazuri. ~ *atenuantă*, c. ce duce la micşorarea pedepsei faţă de sancţiunea prevăzută pentru asemenea infracţiuni.

Et. <lat. *circumstantia*.

CISLĂ s. (*Ist.*) Cotă parte din bir impusă de visterie unei comunităţi administrative (comune, sate, etc.); repartizare proporţională de biruri.

Et. <slav. *čislo*, număr.

CITAȚIE s. Somație făcută unei persoane de a se înfățișa înaintea unei instanțe în calitate de parte, martor sau informator.

Et. <lat. *citatio*.

CIVIL a. Privat. *Drept* ~. Ramura de drept privat; în sens strict ramură a dreptului privat ce cuprinde regulile relative la starea și capacitatea persoanelor; *drepturi* ~e, drepturi subiective aparținând membrilor unei societăți; *parte* ~ă, parte într-un proces penal care intențiază împotriva celeilalte părți o acțiune c. în repararea pagubelor care i-au fost pricinuite de infracțiune.

Et. <lat. *civilis*.

CIVILIST s. Jurist specialist în dreptul civil.

Et. vz. *civil*.

CLACĂ s. (Ist.) Formă a rentei feudale ce constă în munca pe

care șerbul trebuia s-o presteze gratuit nobilului feudal.

Et. <bg.sb. *tlaka*.

CLANDESTINITATE s. Caracterul unui act sau a unei situații juridice de a fi ascunsă celor care trebuie s-o cunoască. De pildă o posesie este clandestină când nu poate fi cunoscută de adevăratul proprietar; o căsătorie este clandestină când nu este precedată sau însoțită de formalitățile legale de publicitate.

Et. <fr. *clandestinité* <lat. *clandestinus*.

CLASARE s. Încetarea unui proces penal atunci când se constată existența unei cauze care împiedică judecarea.

Et. <fr. *classer*.

CLASĂ s. (Dr.adm.) Grade de repartizare în care sunt încadrate persoane de aceeași condiție, conform regulilor ce guvernează astfel de repartiții; astfel funcționarii, contribuabilii etc. sunt împărțiți în clase. ~ de

moștenitori, categorie de persoane aflate în relații apropiate de rudenie cu de cuius-ul, chemate într-o anumită ordine la succesiunea acestuia.

Et. <fr. *classe* <lat. *classis*, clasă de cetățeni.

CLAUZĂ s. Dispoziție particulară cuprinsă într-un act juridic (contract, testament, act diplomatic etc.). Uneori dispoziție menită să completeze sau să modifice efectele normale ale actului juridic respectiv (ex. clauza ce impune solidaritatea debitorilor); ~ *la ordin*, dispoziție ce urmărește transmiterea unui drept de creanță prin gir; ~ *cominatorie*, clauză penală într-un contract civil ce urmărește să asigure executarea acestuia; ~ *compromisorie*, dispoziție contractuală prin care părțile se obligă să soluționeze neînțelegerile ce s-ar ivi între ele cu ocazia ducerii la îndeplinire a contractului pe cale arbitrală. ~ *nașumii celei mai favorizate*, clauză prevăzută într-un

tratat ce urmărește să aducă beneficiarilor avantajele acordate sau care vor fi acordate unor state terțe; în general clauza este reciprocă și operează deplin drept; ~ *de stil*, clauză ce se găsește în toate actele de aceeași natură, ~ *leonină*, dispoziție contractuală a cărei executare urmărește să asigure avantaje exorbitante unor contractanți în detrimentul celorlalți; ~ *aur*, c. contractuală prin care debitorul se obligă să plătească pe creditor în monedă de aur sau să aibe în vedere la executarea plății deprecierea monetară în raport cu aurul. ~ *penală*, c. cominatorie prin care o persoană se obligă să plătească, în caz de neexecutare, o sumă determinată în bani. ~ *rezolutorie*, dispoziție intrată într-un act juridic în temeiul căruia respectivul act va fi deplin drept reziliat, dacă una din părți nu-și îndeplinește obligația sau dacă intervine un eveniment în afara voinței părților; ~ *de nerăspun-dere*, convenție accesorie a unui contract

prin care părțile înlătură, total sau parțial, răspunderea contractuală ce le-ar reveni în caz de neexecutare. ~ *testamentară*, c. ce cuprinde o dispoziție de ultimă voință.

Et. <lat. *clausula* <*claudere*, a limita.

CLĂCAȘ s. (*Ist.*) Țăran obligat să plătească dare nobilului feudal.

Et. <bg.sb. *klaka*.

CLIENT s. Persoană ce-și încredințează afacerile sale unui avocat sau sănătatea sa unui medic.

Et. <lat. *cliens*.

CLIENTELĂ s. Totalitatea clienților unui avocat sau medic.

Et. vz. *client*.

CLIRING s. Sistem de decontare bancară între state prin compensarea reciprocă a creanțelor.

Et. engl. *clearing*.

COAUTOR s. (Dr.civ.) Persoana care participă la un delict sau cvasi-delict. (Dr.penal). Persoa-

nă care a săvârșit o infracțiune împreună cu altă persoană.

COCONTRACTANT s. Cealaltă parte a contractului.

Et. <fr. *contractant* + prefix. co <lat. *cum*.

COD s. 1. Cuvânt ce indică un ansamblu de norme legislative ce guvernează o ramură de drept (Cod civil, penal etc.) sau o materie determinată (Codul rutier).

Et. <fr. *code* <lat. *codex*.

CODEVĂLMAȘ s. Persoană ce are un drept de proprietate în devălmășie.

Et.vz. *devălmășie*.

CODICIL s. Act de ultimă voință prin care se modifică, se completează sau se anulează un testament. Este supus aceluiași forme ca și testamentul.

Et. <lat. *codicillum*.

CODIFICARE s. Elaborarea unor norme legislative referitoare la o ramură de drept.

Et. vz. *cod*.

COERCIȚIE s. Măsurile de constrângere folosite de organele de stat pentru a obliga pe cineva să-și execute obligația asumată.

Et. <lat. *coercitio*.

COINDIVIZAR s. Coproprietar în indiviziune.

Et. vz. *indiviziune*.

COLATERAL a. și s. Denumire ce desemnează o rudă în raport cu alți membri de familie, care fără a descinde unii din alții, descind dintr-un strămoș comun. ~i *ordinari*, rude colaterale ale lui *decius* (altele decât frații, surorile și descendenții acestora) până la gradul IV inclusiv; ~i *privilegiați*, frații și surorile persoanei decedate și descendenții lor până la gradul IV inclusiv, chemați la moștenirea acestuia.

Et. <lat. *colateralis*.

COLEGIALITATE s. Principiu potrivit căruia conducerea unor organe sau organizații se exercită de mai multe persoane care decid prin vot.

Et. <fr. *collegial* <lat. *collegium*.

COLEGIU s. Colectiv de judecători, de funcționari etc. (*Ist.*). ~ *electoral* cuprinde pe alegătorii cu aceeași avere sau rang social.

Et. <fr. *collège* <lat. *collegium*.

COLET POȘTAL s. Pachet de o anumită greutate transportat contra cost potrivit unui regim special și a cărei pierdere sau deteriorare dă naștere la o îndemnizație.

Et. <fr. *colis postal* <ital. *colli*.

COLIZIUNE s. Clocnire. ~ *de autovehicule*, ipoteză de răspundere civilă pentru lucrurile neînsuflețite, se referă în speță a autovehiculelor.

Et. <lat. *collisio-onis*.

COLOCATAR s. Persoană care folosește în temeiul unui contract de locațiune un spațiu de locuit împreună cu alte persoane.

Et. vz. *locațiune*.

COLON s. (*Ist.*) În imperiu roman și în Evul Mediu timpuriu muncitor agricol liber ce lucra pământul în arendă; treptat este legat de pământ, obligat fiind să presteze nobilului diverse servicii.

Et. vz. *colonat*.

COLONAT s. (*Ist.*) Sistem de arendare a pământului folosit de marii proprietari din imperiul roman sau din epoca feudalismului timpuriu. ~ *parțial*, arendă a fondurilor funciare pe o durată limitată cu condiția ca recolta să fie împărțită între arendator și arendaș; ~ *perpetuu*, arendă pe o durată nelimitată.

Et. <lat. lit. *colonatus*.

COLONIE s. Teritoriu ce se află în dependența politică a unei metropole; (*Ist.*) oraș întemeiate de romani în teritorii cucerite din rațiuni militare sau economice, sau de greci în afara Greciei antice din motive comerciale. ~ *penitenciară*, stabiliment de cele mai multe ori destinat

muncilor agricole efectuate de infractori.

Et. <lat. *colonia*.

COMANDAMENT s. Act de executare silită imobiliară prin care debitorul sau deținătorul unui imobil este somat să-și achite debitul urmând ca, în caz contrar, imobilul să fie scos la vânzare prin licitație publică.

Et. <fr. *commandement*.

COMANDITAR s. Asociat într-o societate de comandită simplă care răspunde față de creditorii societății pentru datoriile acesteia în limitele părții de capital social pe care a adus-o sau a promis că o va aduce.

Et. <fr. *commanditaire*.

COMANDITAT s. Asociat într-o societate de comandită simplă care răspunde față de creditorii societății pentru datoriile acesteia solidar și cu întreaga sa avere.

Et. vz. *comandita*.

COMANDITĂ (SIMPLĂ) s. Societate în care în temeiul unui contract unii membri răspund de datoriile societății în mod solidar și nelimitat (comandități), iar alții numai în limitele capitalului pe care l-au adus sau pe care au promis că-l vor aduce (comanditari).

Et. vz. *comandită* (pe acțiuni).

COMANDITĂ (PE ACȚIUNI) s. Societate comercială a cărei membri fie că participă în calitate de comanditari la activitatea acesteia, prin vărsare de capital (primind acțiuni), fie numai printr-o activitate organizatorică (comandități).

Et. <fr. *commandite* <ital. *accomandita* (depozit) <v.fr. *commandise* (depozit).

COMASARE s. Reunire, concentrare. ~ *de persoane juridice*, reorganizarea de persoane juridice, fie prin absorbție (înglobarea de către o persoană juridică a alteia care, încetează de a mai exista), fie prin fuziune (cont-

pire de persoane juridice pentru a alcătui un nou subiect colectiv de drept). ~ *de terenuri*, reunire de fonduri funciare ce aparțin la diverși proprietari în scopul unei exploatare economice mai eficiente.

Et. ger. *kommasierem* <lat. *commassare*.

COMERCIANT s. Persoană ce săvârșește acte de comerț.

Et. vz. *comerț*.

COMERȚ s. Activitate ce se desfășoară prin acte juridice cărora li se aplică legile comerciale; asemenea acte fără a putea fi enumerate limitativ presupun ideea de speculație și de punere în circulație a banilor și a produselor. ~ *internațional*, c. făcut de un stat direct sau prin cetățenii săi cu alte state sau cu națiunii acestora.

Et. <fr. *commerce* <lat. *commercium* < *merx* (= marfă).

COMINATORIU a. Ceea ce constrânge o persoană să îndepli-

nească sau să se abțină de la o acțiune. *Daune* ~ii, sumă de bani pe care debitorul unei obligații de a face este obligat pe cale judiciară s-o achite creditorului, de obicei zilnic, până la îndeplinirea în natură a creanței.

COMISIE s. Colectiv având sarcina de a duce la îndeplinire sau de a sprijini anumite activități de stat sau ale unor organizații interne sau internaționale. ~ *parlamentară*, c. ce are ca sarcină să studieze proiectele de acte normative, să cerceteze unele fapte pentru a informa parlamentul; ~ *rogatorie*, mandat dat de o instanță judiciară către o altă instanță sau, în materie penală, organelor de poliție de a proceda la unele cercetări precizate în respectivul mandat; ~ *ONU pentru drepturile omului*, organ al ONU pentru apărarea și consolidarea drepturilor omului.

Et. <lat. *commissio*.

COMISION s. 1. Contract prin care o persoană numită comisionar urmează să efectueze una sau mai multe acte juridice în numele său, dar pe socoteala altei persoane numite comitent, în schimbul unui preț dinainte stabilit. 2. Suma de bani ce reprezintă remunerația datorată comisionarului; prin extensiune orice remunerație datorată unui mandatar în îndeplinirea mandatului său.

Et. <lat. *commissio*.

COMISIONAR s. Parte într-un contract de comision care săvârșește acte juridice, pe socoteala altei persoane, dar în numele său. 2. Persoana a cărei profesie constă în operațiuni de comision.

Et. <fr. *commissionaire*.

COMISORIU a. Ce duce la desființarea unui contract. *Pact* ~, clauză sau convenție accesorie a unui contract prin care părțile prevăd rezoluția acestuia în caz de neexecutare.

Et. <lat. *commissorius*.

COMITAT s. (Ist.) În feudalism, în unele țări unitate administrativ teritorială.

Et. <germ. *komitat*, <lat. *commitere*, a unic.

COMITENT s. Persoană ce însărcinează pe cineva (prepus) să preîndeplinească anumite acte potrivit indicațiilor și sub controlul său.

Et. <it. *committente* <lat. *commitens*.

COMOARĂ s. Lucru de valoare, ascuns fiind sau îngropat, nimeni. neputându-și dovedi dreptul de proprietate, este considerat ca bun fără stăpân; de aceea poate fi dobândit prin ocupație.

Et. <v.slav. *komora*.

COMODANT s. Nume dat împrumutătorului într-un contract de comodat.

Et. vz. *comodat*.

COMODAT s. Contract real prin care o persoană numită

comodant dă cu împrumut unei alte persoane numite comodatari un bun neconsumabil pentru a se folosi de acesta în mod gratuit.

Et. <lat. *commodatum*.

COMODATAR s. Nume dat persoanei ce ia cu împrumut un lucru în temeiul unui contract de comodat.

Et. <fr. *commodataire*.

COMORIENȚI s. Persoane, care chemate reciproc a se moșteni, mor în același accident. Din punct de vedere juridic se prezumă *iuris et de iure* că au murit deodată. Este traducerea expresiei latinești *commorientes*

COMOȘTENITOR s. Persoană care are potrivit cu legea, dreptul de a dobândi, alături de o altă persoană, o moștenire.

Et. vz. *moștenire*.

COMPENSATOR a. Ce duce la repararea unei pagube. *Daune ~ii*, sume de bani pe care debi-

torul le plătește creditorului în caz de neexecutare a contractului pentru acoperirea pagubelor pricinuite.

Et. vz. *compensație*.

COMPENSAȚIE s. 1. Mijloc de stingere a două obligații reciproce ce există între două persoane și având ca obiect o sumă de bani sau bunuri fungibile de același fel. 2. Despăgubire dată unei persoane pentru a înlocui executarea unei prestații. ~ *convențională*, c. stabilită prin convenția părților; ~ *judiciară* c. stabilită de instanța judiciară; ~ *legală*, c. ce operează în virtutea legii și deplin drept.

Et. <lat. *compensatio*.

COMPETENT s. Persoană ce desfășoară o activitate în cadrul competenței sale stabilită de lege.

Et. vz. *competență*.

COMPETENȚĂ s. Calitatea unei autorități publice de a face acte juridice. ~ *rationae materiae*, c.

jurisdicțională determinată de gradul și natura instanței de judecată. ~ *rationae personae*, c. stabilită în raport cu situația părților litigante; ~ *rationae loci*, c. stabilită în raport de locul unde s-a încheiat un act, s-a deschis succesiune, a avut loc o infracțiune, etc. *A-și declina* ~, a se declara în afara prevederilor legale pentru a soluționa un litigiu.

Et. <lat. *competentia*.

COMPLET a. și s. Deplin, exhaustiv. ~ *de judecată*, colectiv de judecători însărcinat cu soluționarea unui litigiu.

Et. <fr. *complet* <lat. *compleius*.

COMPLICE s. Persoana care ajută sau înlesnește în mod intenționat săvârșirea unei fapte sancționate de dreptul penal, ca și acela care în timpul comiterii faptei promise făptașului că îl va ajuta sau îi va ascunde bunurile pe care și le-a însușit.

Et. <fr. *complice* <lat. *complex. -icis* <*compleri* (= a se înconjura).

COMPLOT s. Conspirație, hotărâre luată în ascuns de mai multe persoane de a săvârși acte ilegale (ex. împotriva siguranței statului, provocarea unui război civil etc.).

Et. <fr. *complot*.

COMPROMIS s. Convenție încheiată între două sau mai multe persoane sau state de a soluționa diferendele dintre ele prin mijlocirea unui arbitru.

Et. <lat. *compromissium*.

COMPUTAREA PREVENȚIEI s.

Scăderea din timpul de închisoare a unui condamnat, a duratei în care acesta s-a aflat în deținere preventivă.

Et. <lat. *computatio*, numărare.

COMUNĂ s. Ultima subdiviziune administrativă a teritoriului unui stat. (*Ist.*) În feudalismul apusean, oraș cu autonomie administrativă.

Et. <fr. *commune* <lat. *communis* <*communis*.

COMUNICARE s. Act de procedură adus la cunoștința părților dintr-un proces într-un anumit termen pentru ca acestea să poată exercita drepturile sau să-și îndeplinească obligațiile ce decurg dintr-un asemenea act.

Et. <lat. *communicatio*.

COMUNITATE s. 1. Situație comună specifică mai multor persoane sau locuri. ~ *matrimonială*, bunurile dobândite în timpul căsătoriei de oricare dintre soți, exceptând cele pe care legea le declară ca bunuri proprii unuia dintre soți.

Et. <fr. *communauté* <lat. *communis*.

COMUTARE s. Schimbare. ~ *de pedeapsă*, înlocuirea unei pedepse mai grele într-una mai ușoară.

Et. <lat. *commutare*.

COMUTATIV a. Bazat pe o relație de reciprocitate. *Contract* ~, contract oneros care are ca o-

biect prestații echivalente pentru ambele părți.

Et. vz. *comutare*.

CONCEDIU s. Autorizație dată unui funcționar de a părăsi temporar sau uneori definitiv slujba sa.

Et. <fr. *congé* <lat. *concedere* (a părăsi, a îngădui).

CONCEPȚIE s. Procreare. *Tim-pul legal de ~*, intervalul maxim de timp pe care legea îl prezumă pentru procreare, ținându-se seama de data nașterii.

CONCESIONAR s. Persoană fizică sau juridică care a dobândit dreptul de a exploata bunuri sau servicii publice printr-un contract de concesiune.

Et. vz. *concesiune*.

CONCESIUNE s. 1. Contract prin care o persoană fizică sau juridică dobândește dreptul de a exploata anumite servicii sau bunuri publice. 2. Bunurile sau

serviciile publice ce constituie obiectul acestui contract.

Et. <fr. *concession* <lat. *concedere*.

CONCILIERE s. Acord intervenit între două persoane de a evita sau stinge un litigiu prin împăcare. ~ *internațională*, soluționare pașnică a unui conflict între state de către o comisie de conciliere.

Et. <fr. *conciliation* <lat. *conciliare*.

CONCLUZII s. Pretențiile părților sau susținerile procurorului într-un proces. ~ *de învinuire*, hotărârea organului de urmărire penală prin care trimite în judecată pe învinuit.

Et. <fr. *conclusions* <lat. *conclusiones*.

CONCORDAT s. 1. Acord diplomatic încheiat între Sfântul Scaun și diferite state pentru stabilirea statutului cultului catolic în aceste țări. 2. Convenție încheiată între un comerciant

falit și creditorii săi chirografari pentru a pune capăt procedurii falimentare și a reglementa modul în care falitul își va achita pasivul, obținând fie reducerea datoriei, fie amânarea acesteia.

Et. <fr. *concordat* <lat.med. *concordatum* <*concordare* (= a se înțelege).

CONCUBIN, Ț s. Persoană ce trăiește în concubinaj.

Et. <lat. *concupinus-a*.

CONCUBINAJ s. Conviețuirea dintre un bărbat și o femeie, fără a fi căsătoriți.

Et. <fr. *concupinaj* <lat. *concupere* (= a se împreuna).

CONCURS s. 1. Participarea mai multor persoane la un act juridic. 2. Situația persoanelor care au drepturi asupra unei mase de bunuri fără ordine de preferință (c. creditorilor chirografari în cazul unui faliment). 3. Procedeu de recrutare pentru diverse funcțiuni sau posturi. ~ *de infracțiuni*, pluralitate de infracțiuni

uni săvârșite de aceeași persoană, mai înainte ca aceasta să fi fost condamnată definitiv pentru una din ele.

Et. <fr. *concur* <lat. *concurrere*.

CONDAMNARE s. Hotărâre judiciară ce obligă pe una din părți să-și îndeplinească în total sau în parte obligația contractuală față de cealaltă parte (*Dr.civ.*). Hotărârea unei instanțe penale ce pronunță o pedeapsă împotriva infractorului (*Dr.pen.*).

Et. <fr. *condamnation* <lat. *condemnare*.

CONDICĂ s. (*Inv.*) Cod colectiv de legi, privind o anumită materie.

Et. <gr. nouă *kontikas*.

CONDIȚIE s. Modalitate a obligației ce constă într-un eveniment viitor și incert de care depinde nașterea (~ *suspensivă*) sau stingerea unei obligații cu efecte retroactive (~ *rezolutorie*). ~ *cazuală*, c. ce depinde de

hazard și nu de voința părților contractante (ex. dacă corabia va sosi din Asia); ~ *ilicită*, *c.* contrară legilor imperative sau prohibitive (ex. dacă vei comite un delict); ~ *imorală*, *c.* contrară bunelor moravuri; ~ *imposibilă*, *c.* a cărei realizare este materialmente imposibilă (ex. "dacă vei atinge cerul cu degetul"); ~ *mixtă*, *c.* ce depinde de voința uneia din părți și de aceea a unui terț (ex. "mă asociez cu A, dacă mă căsătoresc cu o anumită persoană"); ~ *potestativă*, *c.* a cărei realizare depinde numai de voința uneia sau alteia din părți; ~ *pur potestativă*, *c.* care depinde de voința numai a uneia din părți; dacă depinde de voința numai a debitorului, obligația este nulă (ex. "îți voi vinde casa, dacă voi vrea"), ~ *rezolutorie*, *c.* care dacă se împlinește duce la dispariția obligației.
Et. <lat. *conditio*.

CONDOMINIU *s.* Putere exercitată în comun asupra aceluiași teritoriu.

Et. lat. *condominium*.

CONEXA *v.* A uni în același proces două sau mai multe pricini legate prin conexitate.

Et. vz. *conexitate*.

CONEXITATE *s.* Legătura dintre două sau mai multe pricini a căror obiect este înrudit.

Et. <fr. *connexité* <lat. *connexus* <*connectere* (= a lega).

CONFEDERAȚIE *s.* 1. Formă de uniune statală în care statele membre își păstrează suveranitatea. *C.* este reprezentată de o putere centrală numită în general dietă sau congres, care are numai prerogativele ce i-au fost delegate de statele membre. 2. Denumire dată unor asociații.

Et. <fr. *confédération* <lat. *confoederatio* <lat. *foedus-foederis* (= tratat, convenție).

CONFERINȚĂ s. Reuniune a reprezentanților mai multor state cu scopul de a reglementa o problemă politică sau organizatorică internațională, hotărârile urmând a fi consemnate într-un act diplomatic. ~ *la nivel înalt*, c. la care participă șefi de state sau de guverne.

Et. <fr. *conférence* <lat. med. *conferentia*.

CONFIRMARE s. Act juridic unilateral prin care o persoană care ar fi putut invoca o nulitate relativă pentru a anula un act, renunță la acțiune, făcând astfel valabil respectivul act.

Et. < lat. *confirmatio*.

CONFISCARE s. Sancționare sau măsură de siguranță prin care patrimoniul sau bunuri determinate ce aparțin unei persoane, se trec în temeiul unei hotărâri judecătorești sau a unei decizii administrative, cu titlu gratuit în patrimoniul statului.

Et. <lat. *confiscatio*.

CONFLICT s. 1. Neînțelegere, diferend. ~ *internațional*, c. între două sau mai multe state. 2. Incident de procedură ivit între două instanțe judiciare care sesizate cu același proces, apreciază în mod contradictoriu competența ce le revine. ~ *pozitiv de jurisdicție*, c. în care ambele instanțe se declară competente; ~ *negativ de jurisdicție*, c. în care ambele instanțe se declară incompetente. ~ *de legi*, situație creată prin diferențele dintre legiurile aplicabile, fie succesiv în același loc (conflict de legi în timp), fie simultan în locuri diferite (conflict de legi în spațiu). Et. <lat. epocii târzii *conflictus* <*confligere*, a lovi, a ciocni.

CONFRUNTARE s. Ordin ce constă în a pune pe inculpat față de un martor sau față de victima infracțiunii.

Et. <lat. med. *confrontatio* <*frons-tis* (frunte).

CONFUZIE s. 1. Mod de stingere a obligației ce rezultă din unirea

în aceeași persoană a calității de creditor și debitor. 2. Mod de stingere a servituților ce rezultă din faptul că atât fondul servant, cât și cel dominant trec în stăpânirea aceluiași proprietar. 3. Formă de accesione mobilă ce constă în amestecul a două materii ce aparțin la doi proprietari diferiți, având drept urmare nașterea unui lucru nou. Dacă acesta poate reveni la forma anterioară, fiecare proprietar își reia partea sa, dacă una din materii este socotită principală, proprietarul acesteia devine proprietar al totului, iar dacă o astfel de destinație nu se poate face, lucrul aparține în indiviziune foștilor proprietari. 3. ~ *de part*, incertitudine referitoare la paternitatea unui nou născut, luându-se în considerație timpul celei mai lungi (300 zile) și celei mai scurte gestații (180 zile), în cazul în care mama s-a recăsătorit imediat după desfacerea primei căsătorii; într-o astfel de situație paternitatea poate fi atribuită sau primului sau celui

de al doilea soț; ~ *de pedepse*, absorbția pedepsei mai mici de o alta mai mare în cazul concursului de infracțiuni.

Et. <lat. *confusio*.

CONGREGAȚIE s. (Dr.can.)

Asociație religioasă. 2. Grupări de mai multe mănăstiri independente ce se află sub aceeași autoritate bisericească. 3. Colegii de cardinali instituite de Papă pentru a soluționa diferite probleme bisericești.

Et. <fr. *congrégation* <lat. *grex -gis* (turmă).

CONGRES s. Conferință națională sau internațională pentru discutarea și soluționarea unor probleme de interes comun. ~ *internațional*, reuniune diplomatică solemnă având ca scop reglementarea unor situații sau relații internaționale (ex. C. de la Viena, 1815, de la Berlin, 1878 etc.).

Et. <fr. *congrès* <lat. *congrēdi* (a se întâlni).

CONJUNCT a. Ceea ce unește, leagă. *Obligație ~ă*, obligație ce are mai mulți debitori, fiecare ținut la executare pentru partea sa.

Et. <lat. *coniunctus* <*coniungere* (a uni).

CONJURAȚIE s. Vz. *complot*.

CONOSAMENT s. Înscris formal folosit în transportul de mărfuri prin care căpitanul vasului (cărașul) confirmă expeditorului primirea mărfurilor pe care se obligă să le transporte și să le predea la o anumită destinație. ~ *direct*, c. ce comportă pe lângă un transport maritim și unul terestru sau fluvial.

Et. <fr. *connaissance* <lat. *cognoscere* (a cunoaște).

CONSANGVIN (CONSÂNGEAN) s. Rudă din partea tatălui. Se folosește în special pentru frații și surorile care au același tată, dar nu și aceeași mamă.

Et. <lat. *consanguineus* <*sanguis* (sânge).

CONSCIUS FRAUDIS. Expresie latină ce indică complicitatea fraudei unui terț care, dobândind un bun de la o persoană, este conștient că aceasta din urmă devine insolvabilă față de creditorii săi.

CONSEMNARE s. Depozit de bani sau valori făcut de un debitor la o bancă pe care creditorul nu poate sau nu vrea să le primească.

Et. <lat. *consignatio*, dovadă scrisă.

CONSENSUAL a. De acord. s. *Contract ~*, c. ce se încheie prin simplu consimțământ, fără nici o formalitate.

Et. <lat. *consensus*.

CONSENSUALISM s. Principiu juridic în temeiul căruia contractele încheiate prin simplu acord de voință a părților sunt valabile fără nici o formalitate.

Et. <lat. *consensus*.

CONSERVARE (*act de*) s. Măsură ce urmărește ocrotirea și păstrarea unui drept (ex. întreprinderea unei prescripții, înregistrarea în actele de publicitate etc.).

Et. <lat. *conservare*.

CONSIGNAȚIE s. Varietate a contractului de comision prin care o persoană numită consignat, încredințează unei alte persoane numite consignatar, bunuri mobile pentru a fi vândute cu un anumit preț, în schimbul unei remunerații.

Et. <lat. *consignare*.

CONSILIER s. Denumire dată membrilor anumitor consilii.

Et. vz. *consilium*.

CONSILIU s. Colectiv, colegiu însărcinat să dezbată anumite probleme sau să judece anumite litigii. ~ *de administrație*, colegiu însărcinat cu administrarea anumitor colectivități publice sau private. ~ *de familie* adunare, în unele state, a membrilor

unei familii pentru a se pronunța cu privire la actele unuia din membrii ei, lipsit în total sau în parte de capacitatea de exercițiu; ~ *de stat*, în unele state organul suprem al puterii de stat; ~ *judiciar*, persoană desemnată de instanță, care, în unele state, asistă pe cel slab de minte sau risipitor la încheierea actelor juridice.

Et. <lat. *consilium*.

CONSILIU FRAUDIS. Expresie latină ce desemnează intenția frauduloasă ce constă în faptul că debitorul este conștient de prejudiciul pe care-l va produce creditorului său prin încheierea unor acte care-l vor face pe el, debitorul, insolubil sau îi vor mări insolabilitatea.

CONSIMȚĂMÂNT s. 1. Manifestare de voință a unei persoane în vederea încheierii unui act juridic. 2. Manifestare de voință, expresă sau tacită, prin care o persoană își dă aprobarea la un act pe care-l încheie o altă

persoană, cu scopul de a-i da valabilitate (ex. consimțământul părinților firești la înfierea minorului). ~ *victimei*, adeziunea dată anterior de către o persoană pentru un fapt care ar putea să-i prejudicieze drepturile, adeziune ce înlătură caracterul infracțional al faptei, în măsura în care este vorba despre drepturi cu privire la care respectiva persoană ar putea să dispună (ex. persoana ce îngăduie să doneze sânge pentru o transfuzie).

Et. <lat. *consensus*.

CONSOLIDARE s. Mod de stingere a unei servituți personale (ex. un uzufruct) prin întrunirea asupra aceleiași persoane a calității de nud proprietar și de titular al servituții.

Et. <lat. *consolidare*.

CONSPIRAȚIE s. Infracțiune îndreptată contra ordinii de stat.

Et. <lat. *conspiratio*.

CONSTATARE s. Stabilirea în scris de către un organ de stat,

în cadrul competenței sale legale, a unui fapt.

Et. <lat. *constare*.

CONSTITUIRE s. Termen folosit în mod curent în unele expresii: ~ *de dotă*, donație făcută prin contractul de căsătorie, unuia sau altuia din viitorii soți în vederea susținerii greutăților căsătoriei; ~ *de parte civilă*, cerere de daune-interese făcută în fața instanței de către victima unei infracțiuni.

Et. <lat. *constituere*.

CONSTITUTIV a. Ce intră în componența unui lucru. *Contract* ~ de drepturi reale, contract prin care o parte constituie un drept real asupra bunurilor sale în favoarea altei persoane.

Et. <lat. *constituere*.

CONSTITUȚIE s. Legea fundamentală a unui stat care reglementează organizarea statală, raporturile dintre puterile publice cât și principiile dreptului public al respectivului stat. ~ *ri-*

gidă, c. al cărei conținut nu poate fi modificat decât printr-o procedură specială; ~ *scrisă*, prin opoziție cu cea cutumiară, este alcătuită din texte edictate de legiuitorul constituant; ~ *suplă*, c. al cărei conținut poate fi modificat printr-o procedură legislativă ordinară.

Et. <lat. *constitutio*.

CONSTITUȚIONAL a. Potrivit cu constituția. *Drept* ~, ramură a dreptului ce se ocupă de studiul normelor prevăzute în constituție.

Et. vz. *constituție*.

CONSTITUȚIONALISM s. Regim politic ce se bazează pe existența unei constituții.

Et. vz. *constituție*.

CONSTITUȚIONALITATE s. Însușirea unei legi sau a unui act juridic de a fi conform cu constituția.

Et. vz. *constituție*.

CONSUL s. 1. Magistrat în Roma republicană. 2. Agent oficial numit de un stat în unele orașe din străinătate cu misiunea de a veghea la interesele economice, administrative sau juridice ale respectivului stat și ale cetățenilor acestuia.

Et. <lat. *consul*.

CONSULAT s. 1. Reprezentanța unui stat într-un stat străin condusă de un consul. 2. Perioada de 1 an în care consulul roman își exercita magistratura.

Et. vz. *consul*.

CONSUMTIBIL a. Ce se distruge la prima consumare. *Bun* ~, lucru a cărui folosință presupune distrugerea sau înstrăinarea lui la prima folosință.

Et. <fr. *consumptible* <lat. *consummare*.

CONTENCIOS s. 1. Ansamblul proceselor susceptibile de a fi soluționate de instanțele judiciare. 2. Serviciu însărcinat cu problemele litigioase. ~ *admi-*

nistrativ, organ jurisdicțional ce statuează cu privire la litigiile dintre stat și particulari.

a. Referitor la problemele ce pot face obiectul unui proces de "gratios" cel de contencios se referă la litigii.

Et. <lat. *contentiosus*.

Et. <lat. *contestatio*.

CONTRABANDĂ s. Fapte de comerț realizate împotriva legilor unei țări.

Et. <fr. *contrabande* <ital. *contrabbando* (= împotriva ordinului) <franc. *ban* = ordin.

CONTESTATIO (CONTESTARE)

s. Plângere pe care o parte nemulțumită o face împotriva unor hotărâri pronunțate de unele instanțe judiciare sau împotriva unor acte de executare silită. Uneori o plângere făcută către un organ administrativ împotriva unei decizii date de un organ administrativ inferior ierarhic. ~ *maternității*, modalitate legală de înlăturare, pe cale de acțiune în justiție, a maternității în cazul când aceasta nu corespunde realității; ~ *paternității*, negarea paternității, pe cale de acțiune judiciară, când prezumția de paternitate nu este îndeplinită sau când recunoașterea făcută de către tată nu corespunde realității.

CONTRACT s. 1. Acord de voință încheiat între două sau mai multe persoane pentru a crea o obligație, a modifica sau a stinge obligații preexistente. 2. Înscrierea ce dovedește existența unei convenții. ~ *aleatoriu*, c. în care părțile nu cunosc existența sau întinderea foloaselor patrimoniale ce vor rezulta din c., întrucât s-au obligat în funcție de o condiție, fapt ce duce, în raport cu îndeplinirea sau neîndeplinirea condiției, la o șansă de câștig sau la un risc de pierdere; ~ *bilateral*, c. în care părțile se obligă una față de alta în mod reciproc; ~ *cu titlu gratuit*, c. în care una din părți face o prestație fără a pretinde o contraprestație de la cealaltă parte, fie cu in-

tenția de a face o donație, fie într-un mod dezinteresat; ~ *cu titlu oneros*, *c.* în care fiecare parte stipulează de la cealaltă o prestație în schimbul celeia pe care o promite; ~ *comutativ*, *c.* la încheierea căruia părțile apreciază valoarea prestațiilor la care s-au obligat ca fiind echivalentă; ~ *cu sine însuși*, *c.* ce se încheie de o persoană care cumulează rolul a două părți contractante deosebite; ~ *de adeziune*, *c.* a cărui clauze sunt stabilite de una din părți pentru toți cei care vor contribui în viitor cu aceasta; ~ *de căsătorie*, *c.* prin care viitorii soți își stabilesc regimul patrimonial în timpul căsătoriei; ~ *declarativ*, *c.* ce constată, confirmă sau consolidează drepturi anterioare (ex. contractul de partaj); ~ *de concesiune*, *c.* prin care o persoană, numită concesionar dobândește dreptul de a exploata anumite bunuri sau servicii publice; ~ *nenumit*, *c.* ce nu este reglementat de lege sub o denumire specifică; ~ *de know-*

how, *c.* ce are ca obiect transmiterea cu titlu oneros a anumitor cunoștințe, abilități, procedee sau experiențe tehnice; ~ *judiciar*, *c.* încheiat de părți în fața instanței în cadrul unui proces cu privire la o problemă litigioasă; ~ *intuitu personae*, *c.* la încheierea căruia, considerația persoanei contractante a fost determinantă; ~ *real*, *c.* ce ia ființă prin remiterea materială a lucrului (*re*) care formează obiectul contractului; ~ *sinalagmatic*, *c.* ce naște, din momentul încheierii acestuia, obligații reciproce și interdependente în sarcina ambelor părți (denumit și bilateral); ~ *sinalagmatic imperfect*, *vz. c.* unilateral; ~ *solemn*, *c.* a cărui validitate este subordonată unor forme legale; ~ *succesiv*, *c.* în care părțile contractante se obligă la prestații periodice (ex. contractul de muncă); ~ *unilateral*, *c.* ce generează obligații numai în sarcina uneia din părți. Et. <lat. *contractus*.

CONTRAOFERTĂ s. Propunerea făcută ofertantului de către destinatarul ofertei de a încheia un contract în alte condiții decât cele cuprinse în oferta inițială.

Et. <lat. *contra* și fr. *offere*.

CONTRAVENȚIE s. Abatere de la lege care, neimplicând intenția delictuoasă a autorului ei, constituie o infracțiune, sancționată fiind prin măsuri administrative sau amenzi.

Et. <lat. *contravenire* = a se împotrivi.

CONTUMACIE s. Lipsa nejustificată a acuzatului de la procesul ce i-a fost intentat.

Et. <lat. *contumacia* (= încăpățănare trufașă <*umere* = a se îngâmfă).

CONVENȚIE s. Acord de voință a două sau mai multe persoane fizice sau juridice, cu scopul de a crea sau de a stinge obligații. ~ *de porte fort*, c. prin care o persoană (promitent) se angajează față de o alta (beneficiar)

să determine un terț să ratifice un act juridic.

Et. <lat. *conventio* <*convenire*, a fi de acord.

CONVERSIUNE s. 1. Modificarea condițiilor unui împrumut de stat. 2. ~ *actului juridic*, posibilitatea ca un act juridic lovit de nulitate să producă efectele juridice ale altui act juridic, dacă întrunește condițiile de valabilitate ale acestuia din urmă. 3. ~ *datoriilor*, reducerea prin lege a obligațiilor de plată.

Et. <lat. *versio -onis*.

COPIE s. Înscriș care reproduce cuvânt cu cuvânt un alt înscriș numit original. ~ *legalizată*, c. pe care un organ de stat competent o declară conformă cu originalul.

Et. <lat. *copia*.

COPIL s. 1. Fiu sau fiică. 2. Descendent. ~ *abandonat*, c. născut din părinți necunocuți, care l-au părăsit; ~ *adoptiv*, c. prin efectul unei adopțiuni; ~ *legitim*, c.

din căsătorie; ~ *legitimat*, c. natural devenit legitim prin legitimare; ~ *nelegitim*, c. (natural), c. din afara căsătoriei; ~ *născut viabil*, c. născut cu o structură ce îi permite să trăiască (*infans vitae habilis*).

Et. <geto-dac; cf. alb. *kopil*.

COPILĂ s. (*Ist.dr.rom.*) Fată născută în afara căsătoriei.

Et. vz. *copil*.

COPOSESIE s. Posesie pe care două sau mai multe persoane o exercită în comun.

Et. vz. *posesie*.

COPROPRIETATE s. Drept de proprietate în folosul mai multor persoane sub forma de cote părți ideale. ~ *forțată sau perpetuă*, c. destinată a se prelungi la infinit fără ca titularii dreptului de c. să poată cere ieșirea din indiviziune.

Et. vz. *proprietate*.

COPYRIGHT Expresie engleză ce are sensul de "drept de re-

producere" și în sens larg "drept de autor".

CORECȚIE s. (*Ist.*) Sancțiune corporală penală sau administrativă.

Et. <lat. *correctio*.

CORECȚIONAL a. Referitor la o infracțiune. (*Ist.*) *Închisoare* ~ă, sancțiune penală privativă de libertate.

Et. vz. *corecție*.

CORPUS Termen latin ce desemnează elementul material al posesiunii.

CORUPȚIE s. Infracțiune ce constă în acceptarea de către o persoană a unor oferte, promisiuni sau daruri pentru a săvârși un act chiar legal, ce intră în competența acestei persoane.

Et. <lat. *corruptio*.

COTITATE DISPONIBILĂ s. Parte din succesiune, asupra căreia se poate dispune prin acte juridice între vii în mod gratuit

sau prin testament, întrucât depășește rezerva succesorală.

Et. <lat.med. *quota-pars* (parte ce revine fiecăruia) + *disponere*, a rândui.

CREANȚĂ s. Drept în temeiul căruia o persoană (creditorul) poate constrânge pe o alta (debitor) să-i dea, să-i facă sau să nu-i facă ceva. ~ *certă*, c. a cărei validitate nu ridică niciun dubiu; ~ *exigibilă*, c. a cărei executare creditorul poate s-o pretindă imediat; ~ *lichidă*, c. a cărei quantum este determinat în mod exact.

Et. <fr. *créance* <lat. *credere* (a crede).

CREDITOR s. Titularul unei creanțe. ~ *chirografar*, c. a cărei creanță nu este însoțită de nici o garanție, reală sau personală; ~ *gagist*, *ipotecar*, c. a cărei creanță este garantată de un gaj sau ipotecă; ~ *privilegiat*, c. a cărei creanță este garantată în temeiul legii, de un privilegiu.

Et. <lat. *creditor*.

CRIMĂ s. Infracțiune gravă pe care legea penală, desemnând-o ca atare, o sancționează cu pedepse grele (infamante, aflictive etc.).

Et. <lat. *crimen*.

CULPĂ s. Act sau omisiune săvârșită cu sau fără intenție în îndeplinirea unei obligații contractuale sau a unei norme legale. C. presupune discernământul autorului și-l obligă la repararea prejudiciului cauzat; ~ *civilă*, c. susceptibilă de a angaja răspunderea civilă a autorului ei; ~ *comună*, c. în care dauna este pricinuită în egală măsură de autorul acesteia, cât și de victimă; ~ *contractuală*, c. debitorului de a nu-și executa obligația asumată; ~ *cvasidelictuală*, c. săvârșită fără intenție; ~ *delictuală*, c. ce nu rezultă dintr-o c. contractuală; ~ *foarte ușoară* (c. *levissima*), c. pe care n-ar comite-o un om de o inteligență superioară; ~ *gravă*, c. pe care n-ar comite-o nici chiar o persoană de o inteligență

redușă (de obicei asimilată cu dolul); ~ *in abstracto*, c. apreciată potrivit diligenței unui bun gospodar (*bonus pater familias*); ~ *in concreto*, c. apreciată în raport de comportamentul debitorului în propriile sale afaceri (*quam in suis rebus adhibet*); ~ ușoară (*levis*), c. ce nu este gravă.

Et. <lat. *culpa*.

CUMUL s. ~ de acțiuni, posibilitatea de a exercita mai multe acțiuni în justiție - ocazionată de același fapt juridic - fie în mod succesiv, fie simultan; ~ de pedepse, principiu juridic potrivit căruia pedeapsa cea mai grea nu absoarbe, în cazul mai multor infracțiuni, pedeapsa mai ușoară.

Et. <lat. *cumulus* <*cumulare* (= a îngrămădi).

CURATELĂ s. Instituție ce urmărește în conformitate cu legea, ocrotirea juridică a persoanelor fizice, împiedicate de a-și exer-

cita drepturile și de a-și apăra interesele.

Et. <lat. *curatela*.

CURATOR s. Persoană însărcinată să îndeplinească obligațiile pe care le implică curatela.

Et. <lat. *curator*.

CURTE s. Termen ce desemnează anumite instanțe superioare de justiție. ~ de apel, de casație, de arbitraj, ~ internațională etc.

Et. <lat. pop. *curtis* <lat. clasică *cohors*.

CUTUMĂ s. Regulă juridică nescrisă formată în practica vieții sociale și transmisă din generație în generație prin tradiție.

Et. <fr. *coutume* <lat. *consuetudinem* (cu sufix modificat).

CVASI CONTRACT s. Fapt voluntar licit ce naște obligații (ex. gestiunea de afaceri).

Et. vz. *contract* + prefixul lat. *quasi* (ca și).

CVASI DELICT s. Faptă ilicită neintenționată ce antrenează o răspundere civilă.

Et. vz. *delict* + prefixul lat. *quasi* (ca și).

CVASI UZUFRUCT s. Uzufuct al cărui obiect îl constituie bunuri consumptibile.

Et. vz. *uzufuct* + prefixul lat. *quasi* (ca și).

CVORUM Expresie latină ("dintre care") ce desemnează numărul minim de membri necesar pentru luarea unei hotărâri în conformitate cu legea.

D

DAMNUM EMERGENS. Expresie latină ce desemnează pierderea efectivă suferită de creditor din cauza neexecutării unei obligații contractuale (ex. un comerciant neprimind marfa comandată este obligat să o procure din altă parte la un preț mai ridicat, suferind astfel o pierdere)

DAR s. Donație. ~ în plată, acceptarea de către creditor a unei alte prestații în locul celei datorate de creditor; ~ normal, donație de bunuri mobile corporale ce se încheie valabil prin simpla remitere a acestora de către donator donatarului; ~ de nuntă, donație făcută oricăruia dintre soți de către terți cu ocazia celebrării căsătoriei.

Et < lat. dare.

DARE Termen latinesc pentru a desemna obiectul unei obligații constând în a da ceva.

DATĂ s. Zi determinată de obicei prin ordinea ei în lună și an, în care se încheie un act juridic sau are loc un anumit eveniment; ~ certă, zi începând de la care existența unui act sub semnătură privată nu mai poate fi contestată de către terți; d. ce se obține fie prin înregistrarea actului la un organ de stat, prin moartea unuia din semnatori sau prin trecerea acestuia într-un înscris emanat de la un organ de stat.

DAUNĂ s. Pagubă, prejudiciu; d. ne cominatorii, sume de bani pe care debitorul trebuie să le plătească, în temeiul unei hotărâri judecătorești, credi-

torului pentru întârzierea în executarea obligației sale; *d-ne interese*, despăgubiri bănești pe care debitorul trebuie să le plătească, în temeiul unei hotărâri judecătorești, creditorului pentru neexecutarea, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligației contractate.

Et. < lat. *damnum*.

DE CUIUS. Expresie latină folosită pentru a desemna persoana decedată; textul latin vorbește *de cuius successione agitur* (acela despre a cărui moștenire este vorba).

DE FACTO. Expresie latină pentru a indica o situație de fapt.

DE JURE. Expresie latină ce desemnează o existență consacrată de un act normativ.

DE LEGE FERENDA. Expresie latină referitoare "la legea care urmează a fi redactată".

DE LEGE LATA, Expresie latină referitoare "la legea în vigoare".

DEBIT s. Suma datorată de o persoană alteia; datorie. Părți din cont (de obicei în partea stângă) în care figurează plățile făcute unei alte persoane de către cel ce ține contul.

Et. < lat. *debitum*.

DEBITOR s. Persoana ce dă-torează; subiectul pasiv al obligației. *D. de regres*, persoana care garantează în baza unei cambii îndeplinirea prestației la care este ținut trasul ca debitor cambial principal.

Et. < lat. *debitor* < *debere* = a datora.

DECĂDERE s. 1. Pierderea dreptului de a introduce o acțiune sau de a îndeplini un act de procedură prin neexecutarea lui în termenul prevăzut de lege. 2. Pierderea unor drepturi de către o persoană în urma unei condamnări penale, a săvârșirii unor fapte potrivnice legii sau

ca o consecință a neglijenței de a exercita anumite drepturi în termen legal.

Et. < lat. *de* + *cadere* = a cădea.

DECIZIE s. 1. Rezultatul unei deliberări individuale sau colective. 2. Hotărâre luată de un organ de stat, administrativ sau judecătoresc; ~ *executorie*, d. judecătorească ce cuprinde un ordin de constrângere în vederea unei execuții silite.

Et. < lat. *decisio*.

DECLARARE JUDECĂTOREASCĂ s. Hotărâre luată de o instanță judecătorească. ~ *a dispariției*, hotărâre prin care o persoană este declarată dispărută dacă a trecut un anumit termen de la data ultimelor știri ce atestau existența acesteia; ~ *a morții*, hotărâre prin care o persoană dispărută poate fi declarată decedată, cu toate consecințele ce decurg din acest fapt.

Et. < lat. *declarare*.

DECLARAȚIE s. 1. Afirmație privind existența unei stări de drept sau de fapt; depoziție a unui martor; relatare scrisă făcută de o persoană în fața unui organ al administrației de stat. 2. Instrument diplomatic. ~ *de faliment*, hotărâre judiciară prin care se pronunță falimentul unui comerciant; ~ *de război*, d. făcută, potrivit dreptului internațional, de către un stat către alt stat cu privire la începerea ostilităților; ~ *comună*, document adoptat de două sau mai multe state prin care acestea își definesc poziția față de anumite probleme; ~ *drepturilor omului și cetățeanului*, proclamație solemnă ce stabilește existența unor drepturi individuale anterioare și superioare statului.

Et. < lat. *declaratio*.

DECLINARE DE COMPE- TENȚĂ s. Decizie prin care un organ penal sau jurisdicțional se declară incompetent de a cerce- ta sau judeca o pricină,

trimitând spre soluționare organului competent.

Et. < lat. *declinare*.

DELAPIDARE s. Infracțiune ce constă în însușirea, folosirea sau traficarea de valori de către o persoană în propriul său interes ori a unui terț, folosind atribuțiile sale oficiale.

Et. < fr. *delapider* < lat. *dilapidare*.

DELEGARE s. 1. Împuternicire sau atribuire de competență unei persoane fizice sau juridice. 2. Dispoziție dată de un organ penal sau instanță judiciară unui organ sau unei instanțe inferioare de a îndeplini unele acte judiciare.

Et. < lat. *delegare*.

DELEGAȚIE s. Însărcinare sau împuternicire dată unei persoane.

Et. < lat. *delegatio*.

DELIBERARE s. Discutarea în secret de către membrii com-

pletului de judecată, după închiderea dezbaterilor, a măsurilor ce urmează a fi luate privitor la desfășurarea cauzei sau la hotărârea finală.

Et. < lat. *deliberare*.

DELICT s. ~ *civil*, fapt ilicit și culpabil, cauzator de prejudicii, de unde și obligația de dezdăunare; ~ *internațional*, act potrivit normelor consacrate de acordurile ori cutumele internaționale săvârșit din culpă sau cu intenție de un stat, organizație internațională sau persoană fizică; ~ *penal*, infracțiune de mai mică gravitate, sancționată prin amendă sau închisoare corecțională.

Et. < lat. *delictum*.

DELINCVENT s. Persoană care a săvârșit un delict.

Et. < fr. *delinquant* < lat. *delinquens*.

DELINCVENȚĂ s. Totalitatea delictelor săvârșite într-o societate la un moment dat sau de către

persoane de o anumită vârstă (*d. juvenilă*).

Et. vz. *delict*.

DEMISIE s. Desfacere a unui contract de muncă sau renunțarea la o sarcină, din inițiativa persoanei încadrate în muncă sau căreia îi revenea respectivă sarcină.

Et. < lat. *demissio*.

DENUNȚ s. Încunoștiințarea pe care o persoană fizică sau juridică o adresează unui organ de urmărire penală, referitoare la săvârșirea unei infracțiuni.

Et. < lat. *denuntiatio*.

DENUNȚARE CALOMNIOASĂ s. Învinuire mincinoasă privind săvârșirea unei infracțiuni de către o anumită persoană; ~ este sancționată ca infracțiune.

Et. vz. *denunț*.

DEZERTARE s. Absență nemotivată, după o perioadă anumită de timp, de la îndatoririle ostășești, sancționată ca in-

fracțiune, mai grav în timp de război.

Et. < lat. *desertio*, < *deserere*, a părăsi.

DEZINCRIMINARE s. Abrogarea unei norme penale prin care o faptă socotită infracțiune încetează de a mai fi sancționată ca simplă abatere.

Et. < lat. *dis + in + crimen*.

DEZMOȘTENIRE s. Act de ultimă voință prin care o persoană înlătură de la succesiune pe unul sau pe toți moștenitorii săi legali.

Et. < lat. *dis + geto-dac moș*.

DILATORIU s. Cale procedurală de apărare, care duce la amânarea soluționării unei cauze.

Et. < lat. *dilatorius*.

DIPLOMAT s. Persoană care reprezentând în străinătate interesele statului său, se bucură de anumite drepturi și privilegii.

Et. < lat. modernă, *diplomaticus* < gr. *diploma*.

DISCERNĂMÂNT s. Aptitudinea unei persoane de a înțelege natura și urmările faptelor pe care le săvârșește.

Et. < lat. *discernere*.

DISCIPLINĂ s. Ordinea pe care o persoană fizică sau juridică o desfășoară în aplicarea unor reguli de comportament obligatoriu; ~ *contractuală*, ordinea ce urmează a fi respectată de părțile contractante în executarea stipulațiilor prevăzute în contract; ~ *financiară*, ordinea pe care persoanele juridice sunt obligate s-o respecte în conformitate cu legile în vigoare referitoare la problemele economico-financiare.

Et. < lat. *disciplina*.

DISJUNGERE s. Hotărâre judiciară prin care se dispune judecarea separată a unor probleme diferite, întrunite într-o acțiune unică.

Et. < lat. *disjungere*. Cf. fr. *disjoindre*.

DISPONIBILITATE s. Condiție normală a bunurilor în temeiul căreia acestea pot fi în mod liber înstrăinate. În expresii: *principiul ~ ții*, principiu în temeiul căruia părțile litigante într-un proces civil pot să dispună asupra dreptului în discuție și asupra mijloacelor procedurale de apărare a acestui drept; *a pune (a fi, a rămâne etc.) în ~*, a concedia (a fi concediat) din post, a lăsa, a rămâne fără post.

Et. < fr. *disponibilité* < lat. med. *disponibilis* < *disponere*.

DISPOZITIV s. Partea finală a unei hotărâri judiciare care conține soluția dată de instanță în litigiul în cauză.

Et. < fr. *dispositif* < lat. *dispositus* < *disponere*.

DISPOZIȚIE s. 1. Prevedere obligatorie cuprinsă într-un act normativ. 2. Clauză prevăzută într-un act juridic, în special în testamente și donații. 3. Măsură luată de un organ superior, obli-

gatorie pentru organele în subordine.

Et. < lat. *dispositio*.

DISPUNE v. A face un act de dispoziție,

Et. vz. *dispoziție*.

DIVERGENȚĂ s. Propunere făcută de o parte pentru modificarea unor clauze dintr-un proiect de contract întocmit de cealaltă parte.

Et. < lat. *divergentia*.

DIVIDEND s. Cotă parte din beneficiul realizat de o societate și atribuit fiecărui asociat proporțional cu drepturile acestuia.

Et. < fr. *dividende* < lat. *dividendus*.

DIVIZIBIL a. Vz. *obligație*.

DIVORȚ s. Desfacerea căsătoriei pronunțată de justiție la cererea unuia sau ambilor soți pentru cauzele prevăzute de lege.

Et. < lat. *divortium*.

DIVORȚA s. A se despărți prin divorț.

Et. vz. *divorț*.

DIZOLVA v. A desființa o persoană juridică, o societate, o organizație, asociație etc.

Et. < lat. *dissolvere*.

DO UT DES. Locuțiune latină "dau să-mi dai" ce exprimă echivalența prestațiilor în anumite contracte.

DOBÂNDĂ s. Venit adus de un capital datorat sau împrumutat.

1. ~ *convențională*, ~ datorată unei stipulații stabilite cu ocazia încheierii unui contract;
2. ~ *compusă*, ~ calculată la un capital mărit cu ~ile acumulate (anatocism);
3. ~ *scăzută*, ~ al cărei termen de plată s-a împlinit; ~ *legală*, ~ al cărei cuantum este fixat de lege;
4. ~ *simplă*, ~ percepută la un capital fix;
5. ~ *uzurară*, ~ ce depășește cuantumul stabilit de lege.

Et. < v. sl. *dobyti*.

DOL s. Manopere folosite de o persoană pentru a determina pe o alta cu scopul de a încheia un act juridic (~ *principal*) sau a o determina să consimtă la condiții contractuale mai oneroase (~ *incident*).

Et. < lat. *dolus*.

DOMICILIU a. Locul în care o persoană își are principala sa așezare. ~ *conjugal*, d. comun al soților determinat de cel al soțului; ~ *de drept*, d. stabilit de către lege; ~ *de fapt*, locul unde o persoană locuiește sau își are centrul său de afaceri fără a avea acolo d.; ~ *electoral*, locul unde o persoană fiind înscrisă pe listele electorale, își poate exercita dreptul de vot; ~ *fiscal*, loc determinat de lege unde o persoană este impusă la un impozit direct.

Et. < lat. *domicilium* < *domus* = casă.

DOMINIUM s. (Ist.) Termen latin cu sensul de proprietate. ~ *eminens*, drept superior de proprie-

tate asupra pământului țării, exercitat de către suveran sau de către nobilul feudal; ~ *utile*, drept de folosință asupra pământului pe care în feudalism îl avea vasalul. În provinciile romane ~ *eminens* aparținea statului roman, iar ~ *utile* cetățenilor romani din provincie.

DOMNITOR s. (Ist.) Titlu purtat de suveranul României între 1859 și 1881.

Et. < lat. *dominus*.

DONA v. A face o donație.

Et. < lat. *donare*.

DONATAR s. Partea contractuală căreia i se face donația.

Et. < lat. *donatarius*.

DONATOR s. Partea contractuală ce face donația.

Et. < lat. *donator*.

DONAȚIE s. Contract solemn prin care o persoană numită donator se obligă să transmită cu titlu gratuit și în mod irevocabil

unei alte persoane numite donatar un anumit bun; ~ *cu cauză de moarte*, mod de a dispune cu titlu gratuit prin care donatorul poate să-și revoce donația al cărei beneficiu este subordonat supraviețuirii donatarului; ~ *cu titlu particular*, *d.* a unuia sau mai multor bunuri determinate; ~ *cu sarcini (sub modo)*, *d.* făcută sub condiția ca donatarul să îndeplinească o obligație, numită sarcină, fie în interesul lui însuși, fie al donatarului, fie al unei terțe persoane; ~ *cu titlu universal*, *d.* ce comportă asupra unei cote părți din patrimoniul donatarului; ~ *de bunuri viitoare*, *d.* ce are ca obiect bunurile pe care donatorul le va lăsa la moartea sa; ~ *deghizată*, *d.* ascunsă sub forma unui act juridic cu titlu oneros; ~ *indirectă*, *d.* ce rezultă dintr-un act juridic, altul decât contractul de donație (ex. o remitere de datorie făcută cu titlu gratuit); ~ *prin persoane interpuse*, *d.* simulată prin interpunere de persoane (ex. o liberalitate făcută printr-o per-

soană interpusă donatarului, incapabil de a primi respectiva donație); ~ *între soți*, *d.* ce se caracterizează prin caracterul său esențialmente revocabil; ~ *remuneratorie*, *d.* făcută pentru a gratifica pe donatar pentru un serviciu prestat (ex. donația făcută unui avocat în locul onorariului său); ~ *universală*, *d.* ce are ca obiect patrimoniul donatarului.

Et. < lat. *donatio*.

DOSAR s. Totalitatea pieselor relative la aceeași cauză, problemă sau persoană.

Et. < fr. *dossier*, < lat. *dossum*.

DOTAL a. Calitatea bunului supus regimului dotal.

Et. < fr. *dotal*, < lat. *dotalis*.

DOTARE s. Totalitatea veniturilor destinate unui serviciu.

Et. < fr. *dotation*, < lat. *dotatio*.

DOTĂ s. Bunuri pe care femeia căsătorită în regim dotal le aduce soțului în vederea susținerii nevoilor căsătoriei.

Et. < fr. *dot*, < lat. *dos*.

DOVADĂ s. 1. Prezentarea mijloacelor de convingere în vederea stabilirii adevărului unui fapt, pe care se întemeiază un drept. 2. Mijloc de probă admis de lege.

Et. < v. sl. *dovesti*.

DREGĂTOR s. (*Ist.*) Demnitar feudal cu atribuții administrative, judecătorești și militare în Țările Române.

Et. < lat. *dirigere*.

DREPT s. Totalitatea regulilor generale de conduită ce reglementează raporturile sociale dintr-o societate dată, sancționate prin forța de constrângere a statului; ~ *administrativ*, totalitatea normelor juridice care reglementează organizarea și funcționarea organelor administrației de stat, precum și raporturile acestora cu organele de stat și cetățeni. ~ *ad valorem*, *d.* stabilit asupra unei mărfi proporțional cu valoarea sa. ~ *canonic*, totalitatea regulilor de drept public privind raporturile

dintre stat și biserică. ~ *câștigat*, *d.* ce nu poate fi contestat, aplicându-i-se o lege nouă; ~ *civil*, totalitatea normelor juridice care reglementează, pe baza egalității părților, majoritatea raporturilor patrimoniale (proprietate, obligații, etc.), precum și raporturile personale nepatrimoniale prevăzute de legea civilă. ~ *comercial*, ramură a dreptului privat ce reglementează raporturile între particulari privind actele de comerț. ~ *comparat*, ramură de drept ce se ocupă cu studiul sistematic al normelor juridice din diverse țări. ~ *comun*, reguli penale aplicabile unor raporturi juridice, în măsura în care părțile în cauză nu derogă de la acestea prin convenții speciale. ~ *constituțional*, totalitatea normelor juridice care reglementează principiile fundamentale referitoare la structura socială și orânduirea de stat. ~ *cutumiar* (obișnuelnic), totalitatea regulilor juridice nescrise formate în practica vieții sociale

și transmise, din generație în generație, prin tradiție. ~ *de abitație*, *d.* de uz ce se referă la o casă de locuit. ~ *absolut*, *d.* subiectiv, opozabil oricărei persoane (*erga omnes*). ~ *de acrescământ*, *d.* titularului unui legat conjunctiv de a beneficia de partea de succesiune ce se cuvine colegatarilor care refuză legatul sau care nu pot să-l primească. ~ *de autor*, *d.* exclusiv de exploatare pecuniară și morală ce aparține unei persoane privind creațiile sale în domeniul artelor, științelor și literelor, în temeiul căruia poate interzice orice reproducere sau alterare a acestor creații. ~ *de azil*, *d.* oferit de lege unei persoane de a nu mai putea fi urmărită, în anumite situații, într-un loc sau pe un teritoriu oarecare (ex. azilul armatelor în derută pe teritoriul unui stat neutru, azilul condamnaților politici dintr-o țară străină, pe care statul unde s-au refugiat refuză să-i extrădeze). ~ *de corecție*, *d.* ce aparține unei per-

soane investite cu puterea părintească sau tutelară de a aplica minorului corecțiile necesare în vederea unei educații corespunzătoare. ~ *de creanță*, *d.* creditorului unei obligații de a pretinde debitorului îndeplinirea obligației corelative de a da, a face sau nu face ceva. ~ *de desherență*, *d.* pe care legea îl conferă statului de a prelua succesiunile vacante. ~ *de dispoziție* (*ius abutendi*), unul din atributele dreptului de proprietate ce constă în dreptul proprietarului de a înstrăina lucrul, de a constitui asupra acestuia drepturi reale sau chiar de a-l distruge în mod inutil. ~ *de folosință* (*ius utendi et fruendi*), atribut al dreptului de proprietate ce constă în dreptul proprietarului de a folosi și de a culege fructele și veniturile bunului ce formează obiectul dreptului de proprietate. ~ *delegație*, *d.* de a intra direct în relații diplomatice cu statele străine; ~ *activă*, *d.* de a trimite reprezentanți diplomatici; ~ *pa-*

sivă, d. de a primi reprezentanți diplomatici. ~ *de moștenire*, totalitatea normelor care reglementează devoluția patimoniului unei persoane decedate. ~ *de urmărire*, atribut al dreptului real ce îngăduie titularului acestui drept de a-l urmări în mâinile oricărei persoane s-ar găsi. ~ *de preemțiune, d.* de care se bucură o persoană de a fi preferată la cumpărarea unui bun oricărei alte persoane. ~ *de preferință*, facilitate ce îngăduie unui creditor de a fi plătit din vânzarea unui anumit bun cu preferință față de creditorii chirografari. ~ *de răspuns, d.* unei persoane discutate într-un periodic de a răspunde în aceeași publicație cu privire la respectivul articol. ~ *de retenție, d.* ce îngăduie unui creditor de a refuza să restituie un bun al debitorului, până ce debitorul nu-i plătește ce-i datorează în legătură cu acel bun. ~ *eventual, d.* născut printr-un act căruia îi lipsește un element esențial pentru a constitui un act pur și simplu

(ex. promisiunea unilaterală de voință). ~ *gintilor (ius gentium)*, 1. *d.* aplicabil la Roma în egală măsură romanilor și locuitorilor ce nu aveau cetățenia romană; 2. *d.* comun tuturor oamenilor. ~ *imobiliar, d.* drept ce se referă la imobile. ~ *incorporal*, termen ce se referă la drepturi. ~ *intelectual, d.* ce aparține unei persoane privind activitatea sa intelectuală. ~ *internațional privat*, totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile sociale ce au un element de extraneitate. Reglementarea se face fie în mod direct, prin norme unificate, edificite de statele în cauză, fie în mod indirect, pe calea normelor conflictuale. ~ *internațional public*, ramură a dreptului ce se ocupă cu raporturile dintre state sau dintre acestea și diverse organizații internaționale. ~ *natural*, reguli de drept bazate pe morală și dreptate care stau sau trebuie să stea la temelia oricărui sistem de drept. ~ *obiectiv*, totalitatea regulilor juridice care regle-

mentează raporturile sociale într-o perioadă dată. ~ *penal* (criminal), totalitatea normelor juridice care stabilesc măsurile sancționatoare și educative ce urmează a fi luate față de cei care au săvârșit fapte înscrise în legile penale. ~ *personal*, termen sinonim pentru *d.* de creanță. ~ *pozitiv*, totalitatea normelor de drept care, spre deosebire de dreptul natural, sunt înzestrate cu sancțiuni. ~ *privat*, ramură a dreptului ce reglementează raporturile dintre particulari. ~ *public*, ramură a dreptului ce se ocupă cu organele statului. ~ *real*, *d.* pe care o persoană poate să-l exercite împotriva oricărui terț în cazul în care acesta îl stânjenește sau îi neagă stăpânirea unui bun determinat (ex. *d.* de proprietate). ~ *scris*, norme juridice create prin lege și înscrise în texte promulgate de autoritatea legislativă. ~ *subiectiv*, prerogativă ce aparține unei persoane ce-i permite să ceară

alteia o prestație, o abținere sau respectarea unei situații.

Et. < lat. *directum*.

DREPTATE s. 1. Ceea ce este conform dreptului. 2. Valoare etică și juridică ce apreciază raporturile sociale, private sau publice.

Et. vz. *drept*.

DUPLICAT s. Al doilea exemplar al unui act. Spre deosebire de copie *d.* are valoarea originalului.

Et. < lat. *med. duplicata (litera)*.

DUȘEGUBINĂ s. (*Ist.*) Răscumpărarea plătită odinioară pentru omor, adulter sau răpire de fete.

Et. < v. sl. *duș* (suflet) și *gubiti* (a pierde).

DUUMVIR s. (*Ist.*) Magistrat care la Roma exercită o funcție împreună cu un alt magistrat egal în drepturi.

E

ECHITABIL a. Ceea ce se bazează pe dreptate; drept, just.
Et. vz. *echitate*.

ECHITATE s. Ideea de justiție ce se întemeiază pe ideea de egalitate în fața legii; principiu de drept natural fondat pe reguli etice superioare normelor dreptului pozitiv.
Et. < lat. *aequitas-atis*.

EDICT s. (*Ist.*) Act ce emană de la un monarh sau de la o autoritate laică sau bisericească.
Et. < lat. *edictum*.

EDIL s. Persoană însărcinată cu administrația construcțiilor și instalațiilor publice.
Et. < lat. *aedilis*.

EDILITATE s. Îngrijirea edificiilor și lucrărilor publice dintr-o localitate.
Et. < lat. *aedilitas*.

EDITARE v. Efectuarea lucrărilor de tipărire și răspândire a unei opere intelectuale; *contract de ~* contract prin care autorul operei se adresează unui editor ce se obligă s-o publice și s-o răspândească pe cheltuiala și răspunderea sa, adesea în schimbul unei remunerații.
Et. < fr. *editer*, < lat. *edere*.

EDIȚIE s. Reproducerea și difuzarea unei opere intelectuale (literare, științifice, artistice, etc.).
Et. < vz. *editare*.

EDUCAȚIE s. Acțiunea sistematică și conștientă de formare intelectuală și morală a generațiilor tinere; *obligația de* ~, datorie ce incumbă părinților de a forma intelectual și moral copiii, *obligație* ce implică dreptul de supraveghere și corecție înscris în legile civile.
Et. < lat. *educatio*.

EFFECT s. Consecință (juridică); ~ *declarativ*, efect produs de un act al cărui obiect rezidă în constatarea unei situații preexistente; ~ *devolutiv*, efect produs de o devoluție succesorală; efect produs de un apel făcut împotriva unei decizii date în prima instanță, în temeiul căruia procesul urmează să fie judecat în întregime de instanța de apel; ~ *retroactiv*, efect ce constă în raportarea în trecut a efectelor unei legi, a unei decizii judiciare sau a unui act juridic; ~ *suspensiv*, amânare temporară a punerii în executare a unei decizii judecătorești supusă opoziției sau apelului, afară dacă nu

beneficiază de dreptul de execuție provizorie.

Et. < lat. *effectus*.

EFFECTIV s. Numărul persoanelor ce alcătuiesc, în conformitate cu legea, un colectiv, în special ostășesc.

Et. < fr. *effectif*, < lat. *effectivus*, < *efficere* = a îndeplini.

EFORIE s. (*Ist.*) Instituție social-culturală de utilitate publică.

Et. < v. gr. *eforia*.

EFRACȚIE s. Act de dărâmare a zidurilor, de spargere a acoperișurilor, de forțare a ușilor, ferestrelor, de rupere a legăturilor și a oricărui fel de încuietori în scopul săvârșirii unei infracțiuni (furt, violare de domiciliu, etc.).

Et. < fr. *effraction*, < lat. *effractus*, < *effringere* = a rupe.

EGALITATE s. Principiu în temeiul căruia toți oamenii au, fără deosebire de naștere, clasă socială, religie, avere și etnie drepturi egale în fața legilor.

Et. < lat. *aequalis* = egal.

ELECTA UNA VIA.

NON DATUR RECURSUS

AD ALTERAM. Expresie latină ("odată aleasă o cale jurisdicțională nu se poate recurge la o alta") ce stabilește regula ca partea ce a optat pentru sesizarea uneia dintre două instanțe deopotrivă de competente, nu mai are dreptul de a se adresa celei de a doua instanțe.

ELECTOR s. Persoană îndrituită să participe, prin votul său, la alegeri.

Et. < lat. *elector, oris*.

ELIGIBILITATE s. Aptitudinea juridică de a fi ales în anumite funcții sau organe reprezentative.

Et. < fr. *éligibilité*, lat. *eligibilis*.

EMANCIPARE s. Act prin efectul căruia un copil minor este scos de sub puterea părintească sau din tutelă, recunoscându-i-se o capacitate de exercițiu restrânsă.

Et. < lat. *emancipatio*.

EMBARGO s. 1. Act de autoritate prin care un stat ia măsuri de interdicție împotriva importului mărfurilor provenind dintr-o anumită țară, fie împotriva exportului de mărfuri către altă țară, ca o sancțiune pentru nerespectarea unor reguli de drept internațional sau ca mijloc de presiune politică. 2. Act de autoritate a unui stat de punere sub sechestru a unor nave sau de reținere a unor bunuri ce aparțin altui stat cu care se găsește în conflict.

Et. < fr. *embargo*, < span. *embargo*.

EMBATIC s. (*Ist.*) Arendare pe termen lung, până la 99 de ani, având caracterul unei servituți asupra bunului acestuia (*ius in re aliena*).

Et. < v gr. *embatikion*.

EMFITEOZĂ s. (*Ist.*) Embatic cu obligația emfiteotului de a planta terenul.

Et. < lat. *emphyteosis*, < gr. *emphyteion* = a planta.

EMIGRANT s. Persoană care emigrează.

Et. vz. *emigrație*.

EMIGRAȚIE s. Stabilirea cetățeanului unei țări în altă țară, de cele mai multe ori din dorința de a-și găsi acolo un loc de muncă; adesea țările deschise emigrației reglementează această problemă pe cale legală.

Et. < lat. *emigratio*.

EMINENȚĂ s. Titlu rezervat cardinalilor începând cu bula Papei Urban al VIII-lea (1630).

Et. < lat. *eminentia* < *eminere* = a se înălța.

EMISIUNE DE TITLURI s. 1. Punerea în circulație a monedelor sau titlurilor (acțiuni sau obligațiuni) de către stat. 2. Vânzarea acțiunilor sau obligațiunilor de către o societate comercială pe acțiuni.

Et. < lat. *emissio* < *emittere*.

EMITE v. A elabora și pune în vigoare un act normativ.

Et. < lat. *emittere*.

ENCICLICĂ (dr.can.) s. Scrisoare papală adresată tuturor episcopilor catolici (așa zisele *litterae solemniiores*) sau unui grup de episcopi.

Et. < fr. *encyclique*, < gr. *enkyklos* = circulară.

ENDOGAMIE s. Obligativitatea de a încheia căsătoria în cadrul aceluiași trib, practică de populațiile primitive.

Et. < fr. *endogamie*, < gr. *endo* + *gamos* = căsătorie.

EREDITATE s. vz. *moștenire* și *succesiune*.

Et. < lat. *hereditas*, < *heres* = moștenitor.

EROARE s. Reprezentarea falsă pe care o persoană și-o face privitor la un act juridic sau o acțiune; ~ *de fapt*, se referă la situații material-obiective; ~ *de drept*, privește existența sau sensul unei norme juridice; ~ *obstacol*, poartă asupra naturii

juridice a actului încheiat (*error in negotio*) sau a identității lucrului ce formează obiectul contractului (*error in corpore*); ~ viciu de consimțământ se referă la substanța obiectului convenției (*error in substantia*) fie asupra persoanei (*error in persona*).

Et. < lat. *error*.

ESCALADARE s. Faptul de a intra într-un loc închis sărind peste locul normal de acces. În condițiile legii poate constitui o infracțiune.

Et. < fr. *escalade*, < it. *scala* = scară, < *scalare* = a urca pe scară.

ESCROCHERIE s. Înșelăciune.

Et. < fr. *escroquer*, < it. *scrocare* = a obține, a face rost.

EVADARE s. Fapta unui deținut de a se sustrage pazei sub care fusese pus în conformitate cu legea.

Et. < lat. *evasio* = evadare.

EVENTIMENT s. Fapte cu consecințe juridice, produse fără voința omului (ex. nașterea, moartea, revărsarea apelor, etc.)
Et. < fr. *événement*, < lat. *eventum*.

EVENTUAL a. Ceea ce depinde de împrejurări; probabil, posibil. *Drept* ~, drept născut dintr-un act juridic căruia îi lipsește un element esențial pentru a fi un act pur și simplu (ex. promisiunea unilaterală de voință).

Et. < fr. *événuel*, < lat. *eventus*.

EVICȚIUNE s. Pierderea de către o persoană a unui drept asupra unui lucru datorită faptului că asupra aceluiași lucru s-a recunoscut unui terț un drept care anihilează drepturile primei persoane.

Et. < lat. *evctio*, < *evincere* = a învinge.

EX AEQUO ET BONO. Expresie latină cu sensul de "după echitate și dreptate".

EX NUNC. Expresie latină ("începînd de acum"), în conformitate cu care efectele unui act juridic se produc din momentul încheierii sale.

EX TUNC. Expresie latină ("începînd de atunci"), în conformitate cu care un act juridic poate produce efecte și pentru trecut, începînd de la o dată anume precizată.

EXCEPȚIE s. Mijloc procedural folosit de una din părțile litigante prin care, invocându-se o situație de fapt sau de drept, se cere, fără a se dezbate cauza în fond, amânarea sau chiar respingerea acestuia. ~ *absolută*, e. bazată pe o normă (incompetența *ratione materiae*); ~ *de fond*, prin care se contestă dreptul de acțiune (ex. o prescripție); ~ *de nulitate*, prin care se invocă nulitatea absolută sau relativă a actului invocat, în susținerea pretențiilor sale, de către partea adversă. ~ *de procedură*, prin care se cerea reuni-

rea a două sau mai multe cauze în temeiul conexității; ~ *dilatatorie*, prin care se reclamă amânarea procesului; ~ *non adimpleti contractus*, e. ne-executării contractului, prin care o parte refuză să-și execute obligația sa, atîta vreme cît cealaltă parte nu și-o îndeplinește pe a sa; ~ *peremptorie*, prin care se solicită să se pună capăt procesului (autoritatea lucrului judecat); ~ *relativă* ce poate sau nu a fi invocată (incompetență *ratione loci*);
Et. < lat. *exceptio*.

EXCES DE PUTERE s. Depășirea competenței de către un organ administrativ sau judiciar.
Et. < lat. *excessus*.

EXCOMUNICARE s. Excludere definitivă sau temporară dintr-o comunitate religioasă pentru abatere de la regulile canonice; în evul mediu avea ca efect scoaterea în afara legii.
Et. < lat. *excommunicare*, a elimina dintr-o comunitate.

EXECUTARE s. Sinonim în materie de obligații cu plata; ~ în natură, îndeplinirea prestației în natura ei specifică, cu îndeplinirea tuturor condițiilor legale și convenționale privind executarea respectivei obligații; ~ prin echivalent, plata unei compensații bănești menite să înlocuiască o prestație ce trebuie executată în natură; ~ silită, măsuri pe care creditorul le ia, cu ajutorul constrângerii de stat, în cazurile prevăzute de lege, în vederea realizării unei creanțe neexecutate de debitor; ~ voluntară, făcută de bună voie.

Et. < lat. *executio* < *exsequi*, a îndeplini.

EXECUTIV a. Legat de executarea dispozițiilor organelor superioare; *putere* ~ ă, una din cele trei puteri fundamentale ale statului.

Et. < fr. *exécutif* < lat. târzie *ex(s)ecutorius*.

EXECUTOR s. Executant. ~ judecătoresc, funcționar însărci-

nat cu îndeplinirea unor acte de procedură sau a unor hotărâri judiciare.

Et. < lat. *executor*, < *exsequi*, a îndeplini.

EXECUTOR TESTAMENTAR s.

Persoană fizică pe care un testator o numește în testamentul său ca să aducă la îndeplinire prevederile sale de ultimă voință.

Et. < vz. *executor*.

EXECUTORIU a. Care trebuie executat, pus în aplicare. *Formulă* ~ie, ordin de executare pus pe o hotărâre judiciară pentru a fi aplicată; *titlu* ~, act ce servește drept temei pentru o execuție silită.

Et. < fr. *exécution* < lat. târzie *ex(s)ecutorius*.

EXECUȚIE s. Aducerea la îndeplinire a unei sentințe de condamnare la moarte. ~ provizorie, ducerea la îndeplinire a unei hotărâri judecătorești înainte de a fi definitivă.

Et. < lat. *executio*.

EXEGETIC a. Care explică, interpretează, un text. *Școala ~ă*, doctrină care susține că textele juridice trebuie interpretate în mod literal și formal.

Et. < vz. *exegeză*.

EXEGEZĂ s. Interpretare, comentare de texte.

Et. < fr. *exégèse* (din gr.).

EXERCITA v. A valorifica un drept; a exercita o anumită profesie.

Et. < lat. *exercere* = a exercita.

EXERCITIU s. 1. Perioadă de timp cuprinsă între două inventare contabile. 2. ~ *financiar*, perioadă de timp cuprinsă între două bugete. 3. ~ *unei funcțiuni*, îndeplinirea sarcinilor de serviciu.

Et. < fr. *exercice*, < lat. *exercitium*.

EXIGIBIL a. Caracterul unei obligații, a cărei executare poate fi cerută imediat.

Et. < fr. *exigible* < lat. *exigere*, a cere.

EXIGIBILITATE s. Calitatea unei creanțe a cărei executare poate fi cerută imediat de către creditor.

Et. < fr. *exigibilité* < lat. *exigere*.

EXIL s. Pedepsă politică ce constă în obligarea unei persoane de a părăsi țara a cărei cetățean este.

Et. < lat. *exilium*.

EXOGAMIE s. (Ist.) Interzicerea căsătoriilor între membrii aceleiași grup social.

Et. < fr. *exogamie* < gr. *exo* + *gamos* (căsătorie).

EXONERARE s. Eliberarea de răspundere a unei persoane de o obligație contractuală (ex. în caz de forță majoră, de culpa unui terț, a victimei etc.).

Et. < lat. *exonerare*, a descărca.

EXPECTATIVĂ s. Speranța de a dobândi un drept (ex. o moștenire); termen opus: drept câștigat.

Et. < fr. *expectative* < lat. *expectare* = a aștepta.

EXPERTIZĂ s. Mijloc de probă ce cuprinde constatări cu caracter tehnic cerută de o instanță sau de un organ de urmărire penală în legătură cu anumite probleme a căror lămurire interesează soluționarea pricinii.

Et. < fr. *expertise* < lat. *experiri*, a experimenta.

EXPERTIZĂ JUDICIARĂ s. Mijloc de probă ce rezidă dintr-o lucrare, calcul, analiză, apreciere, etc., întocmită de un specialist în temeiul unei dispoziții date de o instanță judiciară pentru clarificarea unor fapte ce formează obiectul unui proces.

Et. < vz. *expertiză*.

EXPROPRIERE s. Trecerea în patrimoniul statului, după o justă și prealabilă despăgubire, a unor bunuri imobile private, preluare justificată de interese generale.

Et. < fr. *expropriation* < lat. *ex* și *proprius*.

EXPULZARE s. Act prin care puterea de stat obligă o persoană să părăsească teritoriul statului.

Et. < lat. *expulsio*, < *expellere* = a îndepărta, a goni.

EXSEQUATUR s. 1. Investire cu formulă executorie a unei hotărâri judeciare străine pentru a fi aplicată în țară. 2. Decret prin care un stat notifică autorităților sale că un consul străin are calitatea să îndeplinească actele inerente funcției sale.

Et. < vz. *executare*.

EXTERITORIALITATE s. Ficțiune diplomatică în temeiul căreia agenții diplomatici ai unei țări se bucură în țara în care sunt acreditați de un regim special ca și cum ar activa pe teritoriul lor național.

Et. < fr. *exteriorialité*, < lat. *extra* (în afara) și *territorium* (teritoriu).

EXTRĂDARE s. Act prin care un stat remite unui alt stat, la cererea acestuia, o persoană urmărită sau condamnată de acela pentru a fi judecată sau a-și executa pedeapsa pe teritoriul statului care a cerut extrădarea.

Et. < lat. *extra* (afară), *traditio* (a preda -pe cineva-).

F

FALIMENT s. Administrarea și lichidarea patrimoniului unui comerciant, persoană fizică sau juridică, aflată în imposibilitate de a-și achita debitele contractate în legătură cu actele de comerț pe care le-a încheiat.
Et. < germ. *Falliment*.

FALIT s. Persoană ce se află în stare de faliment.
Et. vz. *faliment*.

FALS s. ~ *intelectual*, infracțiune ce are ca obiect falsificarea unui act oficial, săvârșită cu prilejul întocmirii acestuia, de către un funcționar sau o persoană aflată în exercițiul îndatoririlor sale de serviciu; ~ *în acte sub semnătură privată*, infracțiune ce are ca obiect falsificarea unui înscris sub semnătură privată, în

scopul producerii de consecințe juridice; ~ *material în înscrisuri oficiale*, infracțiune ce constă în falsificarea unui înscris cu scopul producerii de efecte juridice.

Et. < lat. lit. *falsus*.

FALSIFICARE s. ~ *de monede sau de alte valori*, infracțiune ce are ca obiect falsificarea de monedă metalică sau de hârtie și a oricăror titluri de plată emise de instituții bancare sau de credit; ~ *de instrumente oficiale*, infracțiune ce constă în falsificarea pecetilor, sigiliilor sau a instrumentelor de marcă folosite de organizațiile publice.
Et. < fr. *falsification*, < lat. *falsificare*.

FAPT JURIDIC s. Eveniment sau faptă voluntară care duc la nașterea, modificarea sau stingerea unor raporturi juridice.
Et. < lat. *factum* + *iuridicum*.

FAPTĂ s. Acțiune cu consecințe juridice. ~ *unui terț*, faptă ilicită săvârșită de o terță persoană cu urmări asupra răspunderii juridice privind subiectele unui raport de drept; ~ *ilicită*, faptă sau inacțiune prin care se încalcă o dispoziție legală.
Et. < lat. *factum*, < pl. *facta*.

FAVORIZAREA INFRACTORULUI s. Ajutor dat unui infractor pentru a se sustrage de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei, sau pentru a scoate avantaje de pe urma infracțiunilor comise.
Et. < fr. *favoriser*, < lat. *favor*.

FEDERALISM s. Formă constituțională antitetică centralizării.
Et. < fr. *fédéralisme*, < lat. *foedus* -*ris*, alianță.

FEDERAȚIE s. Stat alcătuit din mai multe state care-și păstrează organizarea lor proprie, având comune unele legi și unele organe politico-administrative (ex. S.U.A.).

Et. < fr. *fédération*, < lat. *foedus* = alianță.

FICȚIUNE s. Procedeu tehnic ce consideră un fapt sau o situație deosebită de realitate pentru a trage unele consecințe juridice (ex. efectul retroactiv al condiției).
Et. < lat. *ficlio-onis*.

FIDEICOMIS s. Dispoziție de ultimă voință prin care un bun prin care este gratificată o persoană trebuie să fie remis, la o epocă fixată de dispunător, unei alte persoane indicată de același dispunător. Dacă remiterea are loc la moartea persoanei gratificate, devine *substituție fideicomisară*.
Et. < fr. *fideicomis*, < lat. juridică *fideicommissum*, ceea ce este încredințat bunei credințe a unei persoane.

FIDEIUSIUNE s. Garanție personală ce se realizează printr-un contract prin care o persoană numită fideiutor se obligă față de un creditor să execute obligația debitorului acestuia în eventualitatea neîndeplinirii obligației de către respectivul debitor.

Et. < lat. *fideiussio-onis*.

FIDELITATE s. ~ *conjugală*, obligație ce incumbă fiecărui soț de a nu comite un adulter.

Et. < lat. *fidelitas*.

FIDUCIAR s. Legatarul care este obligat să restituie bunurile în temeiul unui fideicomis.

Et. < fr. *fiduciaire*, < lat. *fiduciarus*, < *fiducia* = încredere.

FILIAȚIE s. Legătură de rudenie ce unește pe copil față de tată (~ *paternă*), sau față de mamă (~ *maternă*).

Et. < lat. *filatio-onis*.

FINE DE NEPRIMIRE s. Mijloc de apărare ce urmărește res-

pingerea acțiunii contestând părții adverse dreptul de a acționa în temeiul anumitor fapte ca lipsa calității, interesului, prescripția achizitivă, expirarea termenului de introducere a acțiunii, etc. El poate fi invocat în orice fază a procesului.

Et. < fr. *fin de non recevoir*.

FLAGRANT a. ~ *delict*, infracțiune ce se descoperă în momentul săvârșirii ei sau îndată după consumarea ei.

Et. < lat. *flagrans* = arzător.

FOLOSINȚĂ s. *Drept de ~*, atribut al dreptului de proprietate (*ius utendi*), în temeiul căruia proprietarul poate trage toate foloasele corespunzătoare destinației sale economice.

Et. < v. gr. *felos*

FOND s. ~ *aservit*, fond asupra căruia se exercită o servitute; ~ *forestier*, totalitatea pădurilor și terenurilor afectate împăduririlor sau care servesc administrării forestiere; ~ *dominant*,

fond titular al unui drept de servitute; ~ piscicol, fauna și flora acvatică din bazinele piscicole.

Et. < lat. *fundus* = cu grafie schimbată.

FORFETAR a. Termen ce determină impozitele, tarifele sau prețurile stabilite în mod global și invariabil.

Et. < fr. *forfaitaire*.

FORMALISM JURIDIC s. Caracteristica unor acte juridice de a produce efecte cu condiția ca acestea să îmbrace anumite forme scrise sau orale.

Et. < fr. *formalisme*.

FORMALITATE s. Condiție de formă prescrisă de lege pentru ca un act juridic să fie valabil și opozabil terțelor persoane.

Et. < fr. *formalité*, < lat. *formalis*.

FORMĂ s. Aspectul exterior al unui act juridic.

Et. < lat. *forma*.

FORMULĂ EXECUTORIE s.

Mențiune pe care organele juridictionale sau alte organe competente le pun pe o hotărâre sau pe orice alt titlu în vederea punerii acestora în executare silită.

Et. < lat. *formula ex(s)ecutoria*.

FORTUIT a. Caz ~, eveniment datorat unei întâmplări, în afara oricărei culpe a debitorului sau al autorului aparent al daunei.

Et. < fr. *cas fortuit*, < lat. *casus* și *fors* = întâmplare.

FORȚA MAJORĂ s. Situație de fapt de neprevăzut și de neînălăturat care pune pe debitor în imposibilitatea de a-și duce la îndeplinere obligația sau determină o persoană să facă ceva împotriva legii.

Et. < lat. târzie *fortia*.

FRAȚIUNE s. ~ parlamentară, grupare de parlamentari ce fac parte din același partid politic.

Et. < lat. *fractio-onis*.

FRAUDAREA CREDITORILOR

s. Acte încheiate sau fapte săvârșite de un debitor în scopul prejudicierii creditorilor săi. Pentru apărarea intereselor acestora din urmă legea le acordă așa zisa acțiune Pauliană prin care se cere anularea sau revocarea unor asemenea acte.

Et. < lat. *fraus creditorum*.

FRAUDĂ s. Act intențional săvârșit împotriva drepturilor și intereselor altuia; rea credință, înșelătorie. ~ *la lege*, act juridic care, încheiat exclusiv în intenția de a eluda o lege, este anulabil din acest motiv (ex. schimbarea cetățeniei în vederea eludării normelor legii naționale).

Et. < lat. *fraus-dis*.

FRAUDĂ LA LEGE s. Manopere dolosive pe care unele părți le folosesc cu ocazia încheierii sau execuției unor convenții cu intenția de a înlătura aplicarea, în asemenea situații, a unor norme imperative legale.

Et. < lat. *fraus legis*.

FRAUS OMNIA CORRUMPIT.

Expresie latină ("înșelăciunea anulează totul"), ce exprimă regula că înșelăciunea săvârșită de o parte cu ocazia încheierii sau executării unei convenții o anulează, afectând-o de nulitate, fie absolută, fie relativă.

FRONTIERĂ s. Linie ce separă două state.

Et. < fr. *frontière*, < lat. *frons*.

FRUCTE s. Produsele pe care un bun le dă la intervale periodice, fără a-și altera sau diminua substanța, fie în mod natural (fructe naturale, prășila animalelor), fie prin munca omului (fructe industriale, cereale), fie prin foloasele pecuniare pe care le dă (fructe civile, ex. dobânzile).

Et. < lat. *fructus*.

FUNCȚIONAR s. Persoană ce îndeplinește o însărcinare în serviciul unui organ de stat sau a unei întreprinderi publice sau private.

Et. < lat. *functio*, < *fungi* = a se achita de.

FUNGIBIL s. *Bun* ~, lucruri care, fiind determinate prin număr, greutate sau măsură, pot fi înlocuite unele cu altele într-o plată. Celelalte bunuri sunt nefungibile.

Et. < lat. *fungi* = a folosi.

FURT s. Infracțiune ce constă în a lua un bun mobil din posesia sau detinerea unei terțe persoane, fără consimțământul acesteia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept.

Et. < lat. *furtum*.

FUZIUNE s. Contopirea a două sau mai multe persoane juridice în scopul creerii unei persoane juridice noi.

Et. < lat. *fusio-onis*, < *fundere* = a topi.

G

GAJ s. Contract prin care un debitor remite creditorului său un lucru mobil în vederea garantării executării unei obligații pe care cel dintâi și-a luat-o printr-un contract față de cel deald oilea.

Et. < fr. *gage*.

GARANȚIE s. Mijloc juridic accesoriu prin care se asigură executarea unei obligații pe care un debitor și-a luat-o în cadrul unui raport juridic civil. Asemenea mijloace pot fi prevăzute de lege sau de către părți în convenția pe care au încheiat-o. ~ *personală*, modalitate de garantare prin care o persoană se obligă să plătească creditorului unui debitor debitul acestuia din urmă, în cazul când debitorul nu-și execută obligația asumată; ~

reală, modalitate juridică de garanție prin care debitorul remite un bun din patrimoniul său creditorului sau îi constituie acestuia o ipotecă sau un privilegiu asupra unor bunuri din patrimoniul propriu pentru garantarea executării obligației luate față de creditor; ~ *internațională*, obligații luate de unul sau mai multe state pe care acestea și leau luat printr-un tratat în vederea asigurării independenței și integrității teritoriale a unui stat terț sau menținerea unui *statu-quo* în raporturile internaționale. Et. < fr. *garantie*.

GENOCID s. Infracțiune ce urmărește distrugerea, totală sau parțială, a unei colectivități sau a unui grup etnic, național sau religios.

Et. < gr. *genos*, popor + lat. *caedere*, a nimici.

GERMAN a. Termen utilizat pentru a desemna pe frații și surorile care au aceeași mamă sau același tată în opoziție cu frații și surorile consanguine sau uterine.

Et. < fr. *germain*, < lat. *germanus*, < *germen*, descendent.

GESTIUNE s. Administrarea unor bunuri sau a unui patrimoniu al unei persoane de către reprezentantul acesteia (ex. gestiunea tutorelui). Totalitatea operațiilor administrative și financiare ce incumbă unui angajat în cadrul serviciului pe care-l îndeplinește. ~ *frauduloasă*, săvârșirea cu rea credință a unor acte păgubitoare de către persoana căreia i s-a încredințat o gestiune, acte ce cad sub incidența legilor penale.

Et. fr. *gestion* < lat. *gestio*, *gerere* = a administra.

GESTIUNE DE AFACERI s. Îndeplinirea de către o persoană (girant) a unor acte juridice sau acțiuni materiale în interesul unei terțe persoane (girat).

Et. < fr. *gestion d'affaires* < lat. *gestio*.

GHERILĂ s. Trupă auxiliară angajată într-un război de partizani.

Et. < span. *guerilla*, mic război.

GHILOTINĂ s. Instrument de execuție prin decapitare.

Et. < fr. *guillotine*.

GIR s. Mijloc de garanție.

Et. < ital. *giro*.

GIRA v. A garanta printr-un gir, cambie etc.

Et. < ital. *girare*.

GIRANT s. Persoană care girează o cambie.

Et. < ital. *girante*.

GIRATAR s. Persoană căreia urmează să i se plătească o anumită sumă în temeiul unui gir.

Et. vz. *gira*.

GRATIFICAȚIE s. Supliment de salar dat cu titlu de recompensă sau ca o remunerație excepțională în temeiul promisiunii celui care angajează sau a unei practici constante.

Et. < lat. *gratificatio*, favoare.

GRATUIT a. Fără plată. *Act cu titlu ~*, act juridic în temeiul căruia o persoană se obligă la o prestație față de o altă persoană, fără a primi nimic în schimb.

Et. < lat. *gratuitus*.

GRAȚIE s. *Termen de ~*, termen scurt pe care instanța poate să-l acorde debitorului pentru executarea obligației contractuale.

Et. < lat. *gratia*, favoare.

GRAȚIERE s. Măsură luată de organul statal competent, din considerente social-politice, de a înlătura în total sau în parte

executarea unei pedepse sau de a o comuta într-o alta mai ușoară.

Et. < lat. *gratia*.

GRAȚIOS - OASĂ a. *Procedură ~*, procedură necontencioasă care constă în rezolvarea de către un organ judiciar a unei cereri ce nu presupune un conflict de interese.

Et. < lat. *gratiosus* = binevoitor.

GREFĂ s. Birou în cadrul instanțelor judecătorești care se ocupă cu comunicarea actelor de procedură și unde se pot consulta dosarele pricinilor aflate pe rol.

Et. < fr. *greffe* < lat. *ghaphium* = obiect de scris < gr. *grafeion*.

GREFIER s. Funcționar al instanțelor jurisdicționale cu atribuții privind pregătirea și desfășurarea tehnică a procedurii de judecată.

Et. < fr. *greffier* < lat.med. *graphiarius* < *graphium*, obiect de scris.

GREVA v. A împovăra un imobil cu un drept real, în special cu o servitute sau cu o ipotecă; a împovăra un buget cu noi cheltuieli.

Et. < fr. *grever* < lat. *gravare*, a însărcina.

GREVĂ s. Întreruperea procesului de muncă de către muncitori. ~ *foamei*, refuzul hranei ca un semn de protest împotriva unui act abuziv, a tratamentului abuziv etc.

Et. < vz. *a greva*.

GVERN s. Organul suprem al puterii executive.

Et. < lat. *gubernare*.

GVERNARE s. Perioadă în care un guvern exercită mandatul pentru care a fost ales.

Et. < lat. *gubernare*.

GVERNATOR s. 1. În unele state conducător al unei unități administrativ-teritoriale mai mari. 2. Șef al unor instituții de credit numit de guvern.

Et. < vz. *guvern*.

GVERNĂMÂNT s. Guvernare. ~ *direct*, sistem constituțional în temeiul căruia poporul îndeplinește el însuși actele sau unele acte ale activității statale; ~ *representativ*, g. prin care poporul încredințează exercițiul suveranității mai multor persoane sau adunări care vor decide în numele acestuia; ~ *semi-direct*, g. în care decizia reprezentanților este supusă, pentru a fi aplicată, aprobării poporului; ~ *parlamentar*, g. în care conducerea politică rezidă într-o colaborare între parlament și șeful de stat, prin intermediul unui cabinet responsabil în fața parlamentului.
Et. vz. *guvernare*.

H

HABEAS CORPUS. Expresie latinească: "să-ți păstrezi corpul". Lege ce garantează inviolabilitatea persoanei. Expresia aparține unei legi votată în anul 1679 de către parlamentul britanic împotriva arbitrarului regal.

HABITAȚIE s. *Drept de ~*, drept real ce conferă beneficiarului dreptul de a folosi un imobil clădit ca locuință pentru sine și familia sa, fără a putea ceda sau închiria acest drept.

Et. < lat. *habitatio, habitare*, a locui.

HAIMATLOS s. Persoană lipsită de dreptul de cetățenie.

Et. < germ. *Heimatlos*, fără patrie.

HERÂIE (FERÂIE) s. (*Ist.*) Taxa pe care partea ce a câștigat procesul urma să o plătească autorității de stat.

Et. < rom. *fier* < lat. *ferrum* (= tăria soluției).

HINTERLAND s. Regiune învecinată cu o posesiune colonială, asupra căreia statul colonialist pretinde să-și exercite autoritatea.

Et. < ger. *Hinterland*.

HOTĂRÂRE s. Act adoptat, ca urmare a unei deliberări de către un organ colegial. ~ *de expedient*, act prin care o instanță judiciară pune capăt procesului drept urmare a unei înțelegeri intervenite între părți; ~ *judecătorească*, act prin care o instanță judiciară soluționează litigiul ce i-a fost adus spre judecare.

Et. cf. magh., *határ*.

HULIGANISM s. Infracțiune ce constă în tulburarea liniștii publice și în nerespectarea bunelor moravuri.

Et. < rus *huligan* < engl. *hooligan* (= golan).

I

IDENTITATE s. Atributele care individualizează o persoană, deosebind-o de alta (numele, domiciliul, starea civilă, etc.).

Et. < lat. *identitas*.

IERTARE DE DATORIE s. Remitere de datorie.

Et. < lat. *libertate* = a elibera.

ILEGAL a. Contrar legii; nelegal; nerecunoscut; neaprobat; clandestin.

Et. < fr. *illegal*, < lat. *in+legalis*.

ILEGALITATE s. Situație ilegală.

Et. vz. *ilegal*.

ILEGALIZA v. A declara ilegal; a pune în ilegalitate.

Et. vz. *ilegal*.

ILEGITIM a. Nelegitim.

Et. < lat. *in+legitimus*.

ILICIT a. Contradicția dintre un fapt sau act și normele juridice generatoare de răspundere juridică.

Et. < lat. *illicitus*.

IMIGRAȚIE s. Intrarea într-o anumită țară a unor persoane din străinătate.

Et. < lat. *immigrare*.

IMOBIL s. Bun ce nu poate fi deplasat în temeiul naturii sale (bun imobil prin natură - ex. o clădire) sau a destinației lor (ex. bunuri mobile afectate unui imobil prin natură pentru exploatarea acestuia).

Et. < lat. *immobilis*.

IMOBILIZARE s. Atribuirea unui mobil a calităților de imobil în condițiile prevăzute de lege (ex. imobile prin destinație).

Et. < fr. *immobiliser*.

IMPEDIMENT LEGAL s. Opreliște la îndeplinirea unui act juridic întemeiată pe o dispoziție legală (ex. impediment la încheierea unei căsătorii datorită unei legături de rudenie).

Et. < lat. *impedimentum*.

IMPEDIMENTE LA CĂSĂTORIE

s. Situații care, în conformitate cu legea, fac imposibilă încheierea unei căsătorii (ex. bigamia, legătura de rudenie între soț și soție, etc.).

Et. < lat. *impedimentum*.

IMPERATIV a. Calificativ ce caracterizează obligativitatea de aplicare a normelor juridice.

Et. < lat. *imperativus*.

IMPOZIT s. Sumă pe care o persoană fizică sau juridică trebuie s-o plătească bugetului de stat pentru veniturile pe care le realizează sau pentru deținerea unor bunuri.

Et. < lat. *impositum*.

IMPRESCRIPTIBILITATE s. Situația unor drepturi care, în conformitate cu legea, rămân mereu ocrotite și, în consecință, valorificate. Așa sunt, de pildă, drepturile personale nepatrimoniale (dreptul la nume, la reputație, drepturile de autor, etc.), spre deosebire de acțiunile penale care pot fi intentate numai într-un anumit termen.

Et. < fr. *imprescriptible*, < lat. *in+praescribere* = a pretexta.

IMPRUDENȚĂ s. Atitudinea unei persoane care, deși prevede urmările acțiunii sale ilicite, crede totuși că le va putea evita.

Et. < *imprudencia*.

IMPUNITATE s. Scutirea de pedeapsă în cazurile prevăzute de lege.

Et. < lat. *impunitas*.

IMPUTABILITATE s. Posibilitatea existenței unei răspunderi juridice în cazul unei persoane ce a săvârșit cu intenție sau culpă o faptă încriminată de lege.

Et. < *in* + lat. *imputare* = a imputa.

IMPUTAȚIE s. ~ *plății*, modul și ordinea de stingere a debitorilor de aceeași natură pe care un debitor le-a contractat față de același creditor în situația în care plata făcută de debitor nu acoperă toate debitele.

Et. < lat *imputare* = a reproșa.

IMUNITATE s. ~ de jurisdicție, inaplicabilitatea legilor naționale ale statului de reședință față de organele, bunurile și personalul reprezentanțelor diplomatice ale unui stat străin și ale altor categorii de personal (echipajele navelor și aeronavelor militare); ~ *parlamentară*, privilegiul de care se bucură parlamentarii privind reținerea, arestarea și judecarea acestora pentru cazul în care sunt implicați în săvârșirea unei infracțiuni; ~ *diplomatică*, privilegiu specific de care se bucură membrii misiunilor diplomatice

ce-și desfășoară activitatea pe teritoriul statului acreditat.

Et. < lat. *immunitas*.

IN LIMINE LITIS. Expresie latină care stabilește regula că orice excepție trebuie ridicată "la începutul procesului", adică înainte de judecarea fondului.

INALIENABIL a. Imposibil de înstrăinat. Situație stabilită prin lege cu referire la bunuri sau drepturi care, neaflându-se în circuitul civil, nu pot face obiectul unui act de înstrăinare.

Et. < fr. *inaliénable*, < lat. *in* + *alienare* = a înstrăina.

INAMOVIBIL a. (Funcționar) ce nu poate fi mutat, înlocuit sau destituit din funcție fără anumite garanții prevăzute de lege.

Et. < lat. *non movere*.

INCAPABIL s. Persoană fizică căreia îi lipsește capacitatea de exercițiu.

Et < fr. *incapable*, < lat. *incapax*.

INCAPACITATE s. Lipsa de capacitate juridică a unei persoane fizice.

Et. < fr. *incapacite*, < lat. *incapax*.

INCEST s. Infracțiune ce constă în relații sexuale comise între persoane de un grad apropiat de rudenie, stabilit de lege.

Et. < lat. *incestus*.

INCIDENT s. Eveniment neprevăzut ce intervine în desfășurarea unei acțiuni; ~ *diplomatic*, eveniment neprevăzut ce are loc în relațiile dintre state având urmări negative asupra acestor relații (ex. zborul neautorizat al aeronavelor peste frontieră); ~ *procedural*, excepție prin care se invocă anumite pretenții sau situații în cursul procesului de către părți sau împotriva acestora de către terți.

Et. < fr. *incident*.

INCIDENȚA LEGII s. Aplicarea actelor normative la cazurile concrete.

Et. vz. *incident*.

INCOMPATIBILITATE s. Contradicție absolută dintr-o anumită funcție, calitate sau situație și exercitarea unor atribuții sau funcții de către aceeași persoană.

Et. < fr. *incompatibilité*, < lat. *incompatibilis*.

INCOMPETENT a. (Organ) ce nu are competența să rezolve anumite procese sau probleme.

Et. < lat *incompetens*.

INCRIMINARE s. Dispoziție a legii penale în temeiul căreia o faptă este declarată infracțiune. *Legalitatea ~ rii*, constă în precizarea în textul legii a condițiilor în care o faptă justifică aplicarea unei pedepse (*nullum crimen sine lege*).

Et. < lat. *in + criminari* = a acuza.

INCULPARE s. Punerea în mișcare a acțiunii penale.

Et. < lat. *inculpare*.

INCULPAT s. Persoană împotriva căreia s-a introdus o acțiune penală și care este parte în proces.
Et. vz. *inculpare*.

INDEMNIZAȚIE s. Sumă de bani, ce se acordă, în conformitate cu legea, unor persoane încadrate cu contract de muncă, drept retribuție sau despăgubiri.
Et. < lat. *indemnitas-atīs*.

INDIVIDUALIZAREA PEDEPSEI s. Măsuri luate cu privire la stabilirea și aplicarea pedepsei, avându-se în vedere funcțiile represive și educative ale normei juridice, pericolul social al faptei săvârșite, cât și persoana infractorului.
Et. < fr. *individualiser*, < lat. *individuus*.

INDIVIZIBIL a. Caracteristica bunului care nu poate fi împărțit fără a i se schimba destinația economică pe care a avut-o.
Et. < lat. *indivisus*.

INDIVIZIBILITATE s. Situația a ceea ce nu poate fi împărțit nici material, nici intelectual,

dintrun anumit punct de vedere (ex. ~ *mărturisirii*, *servituții*), etc.
Et. < lat. *indivisus*.

INDIVIZIUNE s. Situația juridică a bunurilor ce aparțin mai multor persoane care au asupra acestora nu o porțiune concretă, ci o cotă parte matematică, abstractă.
Et. < fr. *indivision*, < lat. *indivisus*.

INFRAȚIUNE s. Fapt care datorită pericolozității sale sociale este sancționat de legile penale; ~ *calificată*, *i.* în al cărei conținut intră un element agravant ce justifică o sancțiune mai severă; ~ *consumată*, *i.* săvârșită integral; ~ *continuată*, *i.* săvârșită la diferite intervale de timp, dar în aplicarea unei rezoluții unice; ~ *continuuă*, *i.* a cărei acțiune sau inacțiune se prelungește în timp; ~ *flagrantă*, *i.* descoperită în momentul în care a fost săvârșită sau îndată după ce a fost săvârșită.

Et. < lat. *infractio -onis*, < *infringere* = a rupe.

INSCRIPȚIE IPOTECARĂ s. Inscripția ipotecii în cartea funciara sau în registre speciale pentru a face ipoteca opozabilă terților, determinându-i totodată rangul acesteia.

Et. < lat. *inscripġio*, < *inscribere* = a înscrie.

INSESIZABIL s. Drept sau bun ce poate fi urmărit de către creditor.

Et. < fr. *insaisissable*.

INSOLVABILITATE s. Stare a patrimoniului unui debitor asupra căruia creditorii nu-și pot valorifica creanțele, întrucât pasivul depășește activul.

Et. < fr. *insolvabilité*, < lat. *solvere* = a plăti.

INSTIGARE s. Fapta unei persoane care cu bună știință determină pe o alta să săvârșească o faptă sancționată de legile penale.

Et. < lat. *instigare* = a ațâța.

INSTRUMENT DE RATIFICARE

s. Document ce confirmă ratificarea unui tratat de către un stat.

Et. < lat. *instrumentum*.

INSULTĂ s. Lezarea onoarei sau reputației unei persoane, fapt sancționat ca infracțiune de către legile penale.

Et. < lat. *insultare*.

INTERDICȚIE JUDECĂTO-

REASCĂ s. Măsură prevăzută de actele normative pentru ocrotirea persoanelor fizice lipsite de discernământ din cauze psihice.

Et. < lat. *interdictio*.

INTERLOCUTORIU a. Calificativ dat unei hotărâri judiciare în care instanța, fără a statua asupra procesului, se pronunță asupra unor probleme determinante pentru soluția de fond a litigiului.

Et. < fr. *interlocuteur*, < lat. *interloqui* = a face obiecțiuni.

INTERPOL s. Organizația Internațională a Poliției Criminale.

Et. abrev. *Poliția internațională*.

INTERPRETAREA LEGII s. Activitate ce urmărește stabilirea exactă a sensului normelor legale și a aplicării corecte a acestora la stările de fapt pentru care sunt redactate.

Et < lat. *interpretatio legis*.

INTERVENȚIE ÎN PROCESUL CIVIL s. Introducerea unei terțe persoane, la cererea sa sau a uneia din părți, într-un proces pendent cu scopul ca hotărârea ce se va da să-i fie utilă sau opozabilă.

Et. < lat. *interventio-onis*.

INTERZICEREA DE DREPTURI

s. Interzicerea unor drepturi ca pedeapsă complementară la o sancțiune principală (ex. dreptul de a alege și a fi ales, de a avea o funcție publică).

Et. < lat. *interdictio*.

INTIMAT s. Calitatea unei părți din procesul civil ca urmare a exercitării unei căi de atac de către partea adversă.

Et. < lat. *intimare* = a chema în judecată.

INVENTAR s. Inscris oficial în care se specifică, în mod individual, potrivit legii, bunurile unei persoane în caz de succesiune, gestiune, etc.

Et. < lat. *inventarium*.

INVESTIRE s. Recunoașterea de către organul de judecată că este competent să judece cauza ce i-a fost adusă spre soluționare; ~ *cu formulă executorie*, aplicarea formulei executorii pe hotărârea definitivă a unui organ de jurisdicție în vederea executării ei.

INVIOLABILITATE s. Ocrotirea specială de care se bucură, potrivit legii, persoanele, domiciliul, și corespondența acestora, teritoriul național, etc.

Et. < fr. *inviolabilité*; < lat. *inviolabilis*.

IPOTECĂ s. Drept real accesoriu acordat de debitor creditorului asupra unor bunuri pentru garantarea executării unei obligații determinate.

Et. < lat. *hypotheca*, <gr. *hypoteke*.

IRESPONSABILITATE s. Cauză ce înlătură caracterul penal al unei fapte, datorită stării mintale a făptuitorului sau a altor motive ce i-au întunecat rațiunea.

Et. <fr. *irresponsabilité*, < lat. *in + respondere*.

ITUITU PERSONAE. Expresie latinească ("în vederea persoanei"), care stabilește că la încheierea unor acte sunt indispensabile anumite calități personale.

IURIS ET DE IURE. Expresie latină ce indică caracterul absolut al unei prezumții legale.

Et. < lat. *investire* = a îmbrăca.

IURIS TANTUM Expresie latină pentru caracterul relativ al unor prezumții legale.

IZVOR DE DREPT s. Condițiile materiale și sociale ce determină fondul și forma normelor juridice.

Et. < v. sl. *izvoru*.

IZVOR DE OBLIGAȚII s. Fapt sau act juridic care generează o obligație.

Et. < v. sl. *izvoru*.

ÎMBOGĂȚIRE FĂRĂ CAUZĂ s. Creșterea patrimoniului unei persoane fără cauză justificativă (ex. plata unei sume nedatorate).
Et. < v.sl. *bogatu*.

ÎNCEPUT DE DOVADĂ SCRISĂ s. Înscriș semnat sau nu care, emanat de la persoană, face plauzibil faptul pretins de un terț împotriva respectivei persoane (ex. un înscriș autentic ce nu îndeplinește condițiile legale de autentificare).

ÎNCHEIERE s. Hotărâre prin care instanța judiciară soluționează unele probleme ridicate în cursul judecății, fără a rezolva fondul procesului (ex. se pronunță asupra unei excepții).

ÎNCHISOARE s. 1. Pedepsă privativă de libertate. 2. Construcție în care se execută pedepsele privative de libertate. ~ *contravențională*, sancțiune privativă de libertate pronunțată pentru unele contravenții.

ÎNDREPTAREA HOTĂRÂRII s. Rectificarea erorilor materiale ce se pot strecura în mod involuntar în cuprinsul unei hotărâri judiciare.

ÎNFIERE s. Act în temeiul căruia o persoană (înfiatul) urmează să intre în raporturi de rudenie cu o altă persoană (înfiator) în conformitate cu legile în vigoare.

ÎNSĂRCINAT CU AFACERI s. Șef al unei misiuni diplomatice.
Et. < *in* + lat. *sarcina*.

ÎNSCRIERE s. Operațiune juridică de consemnare într-un registru a unei declarații, act juridic sau bun. ~ *în fals*, procedură prin care partea căreia i se opune, în cursul unui proces, un înscris sub semnătură privată sau autentică susține că este un fals.
Et. < lat. *in + scribere*.

ÎNSCRIS s. Obiect ce poartă o însemnare ce relevă fapte, acte juridice sau împrejurări referitoare la o situație juridică. ~ *official*, orice î. ce emană de la o organizație publică.
Et. vz. *însciere*.

ÎNȘELĂCIUNE s. Infracțiune ce constă în a duce în eroare o persoană prin înfățișarea ca adevărată a unei fapte neadevărate sau ca neadevărată a unei fapte adevărate, în scopul de a obține un folos material injust în detrimentul respectivei persoane.
Et. < lat. *in - sellare < sella = șa*.

ÎNTÂMPINARE s. Act de procedură pe care pârâtul poate să-l îndeplinească înainte de începerea dezbaterilor și prin care răspunde la cererea reclamantului aducând dovezile corespunzătoare.
Et. < *in + gr. timpanu (= tobă)*.

ÎNVINUIT s. Persoană pusă sub urmărire penală, înainte de a se porni, împotriva ei, acțiunea penală.
Et. < v.sl. *vina + particula lat. in*.

J

JAF s. Infracțiune ce constă în acte de prădare sau deposedare violentă de bunuri în scopul însușirii lor nedrepte de către infractor.

Et. < pol. *žak*.

JUDECATĂ s. Activitatea pe care instanța jurisdicțională o depune pentru soluționarea unei cauze. ~ *de fond*, examinarea fondului procesului materializată în hotărârea pronunțată; ~ *în lipsă*, soluționarea procesului civil în lipsa uneia sau ambelor părți litigante; ~ *în primă instanță*, prima etapă de judecată în fața instanței care, începând cu sesizarea instanței, se încheie cu darea unei hotărâri; ~ *în ultimă instanță*, ultima etapă de judecată ce se desfășoară ca urmare a exercitării căilor legale de atac, în fața unei instanțe su-

perioare care va statua asupra cauzei printr-o hotărâre definitivă.

Et. < lat. *iudicare*.

JUDECĂTOR s. Funcționar public având atribuții de judecare a proceselor în cadrul instanței de judecată.

Et. vz. *judecată*.

JUDECĂTORIE s. Instanță judiciară de prim grad.

Et. vz. *judecată*.

JUDEȚ Unitate administrativ teritorială.

Et. < lat. *iudicium*.

JURĂMÂNT s. Declarație solemnă a martorului făcută în fața instanței că va spune numai adevărul și nu va ascunde nimic

din cele știute. Declarația falsă este pedepsită ca infracțiune.

Et. < lat. *iuramentum*.

JURIDIC a. Calificativ dat unor acte și fapte referitoare la normele sau la știința dreptului.

Et. < lat. *iuridicus*.

JURISCONSULT s. Persoană ce desfășoară o activitate juridică.

Et. < lat. *iurisconsultus*.

JURISDICȚIE s. 1. Competența de a judeca. 2. Totalitatea organelor jurisdicționale de același grad sau competență care au dreptul de a judeca anumite litigii. ~ *specială*, organ specializat în soluționarea anumitor litigii.

Et. < lat. *jurisdictio*.

JURISPRUDENȚĂ s. Ansamblu de hotărâri judecătorești pronunțate cu ocazia soluționării proceselor.

Et. < *iusprudentia*.

JURIU s. Instituție în temeiul căreia simpli cetățeni sunt chemați să participe ca judecători de fapt în cauze penale.

Et. < fr. *jury* < lat. *iurare*.

JUST TITLU s. Titlu translativ de proprietate care, fără a îndeplini condițiile de valabilitate cerute de lege, dă totuși posesorului de bună credință dreptul de a culege fructele bunului respectiv sau de a dobândi proprietatea asupra acestuia prin prescripție.

Et. < lat. *iustus titulus*.

JUSTIȚIE s. 1. Ce este conform cu dreptul (*ius*). 2. Principiul dreptății care asigură stabilitatea și progresul social. 3. Organizare judiciară.

Et. < lat. *iustitia*.

K

KNOW-HOW Termen englez ce desemnează cunoștințele tehnice și tehnologice ce pot fi transmise pe cale contractuală.

L

LATO SENSU. Termen latin ("în sens larg") ce exprimă ideea unei interpretări în sens larg a unei norme juridice.

LEASING Termen englez ("închiriere") ce indică un sistem contractual internațional de finanțare în domeniul unei tehnologii ce implică utilaje ultra moderne și chiar unicate.

LEGAL a. 1. Conform cu legea.
2. Ce are structură de lege sau ceea ce rezultă din lege.
Et. <lat. *legalis*.

LEGALITATE s. Conformitate între acțiune, și normele legale dintr-o societate; ~ a *încriminării*, principiu în temeiul căruia infracțiunile și pedepsele nu pot fi prevăzute decât de lege.
Et. <lat. *legalis*, <*lex*.

LEGALIZA v. A da caracter legal unui act sau fapt, recunoscându-l în mod oficial.

Et. <vz. *legalizare*.

LEGALIZARE s. Activitate îndeplinită de unele organe competente ce verifică și atestă conținutul unui act în conformitate cu legile în vigoare.

Et. <lat. *legalis*, <*lex*.

LEGAT s. Dispoziție cu titlu gratuit făcută prin testament în favoarea unei persoane. ~ *cu titlu particular*, l. ce are ca obiect unul sau mai multe lucruri determinate; ~ *cu titlu universal*, l. ce are ca obiect o cotă parte din moștenire sau toate imobilele sau toate mobilele sau o cotă fixă din toate imobilele sau din toate mobilele; ~ *de residuo* (sau *de eo quod supererit*), l. al

căruia beneficiar este obligat să restituie la moartea sa ceea ce a mai rămas din acesta unei persoane indicate de testator; ~ *universal*, legat ce dă o vocație succesorală la întreaga moștenire.

Et. <lat. *legatum*.

LEGATAR s. Beneficiarul unui legat.

Et. <lat. *legatarius*.

LEGAȚIE s. Misiune diplomatică a unui stat pe lângă un alt stat, misiune de rang inferior ambasadei.

Et. <lat. *legatio*.

LEGE s. Act normativ stabilit de puterea legiuitoare, ce cuprinde norme generale de conduită obligatorie, sancționată de forța de constrângere a statului; ~ *constituțională*, sinonim cu noțiunea de constituție scrisă și uneori nescrisă; ~ *dispozitivă*, normă ce reglementează situații ce sunt în afara voinței particularelor (ex. norme referitoare la

puterile tutorelui); ~ *imperativă* (sau *prohibitivă*), normă ce cuprinde o dispoziție de la care părțile nu pot deroga (ex. normele de ordine publică de la care părțile nu se pot abate); ~ *interpretativă*, l. ce lămurește sensul unei legi anterioare; ~ *suppletivă*, l. ce reglementează efectele unor acte juridice, pe care părțile contractante nu le-au reglementat ele înșile.

Et. <lat. *lex-gis*.

LEGIFERA v. A adopta legi.

Et. <lat. *legem ferre*.

LEGIFERARE s. Sistem de elaborare și adaptare a legilor.

Et. <lat. *legem, ferre*, a stabili legi.

LEGISLATURĂ s. 1. Perioadă de timp pentru care este ales parlamentul. 2. Adunarea sau adunările legislative.

Et. <fr. *législature*.

LEGISLAȚIE s. 1. Totalitatea actelor normative dintr-o anumită

țară, domeniu sau perioadă de timp. 2. Act de legiferare (*de lege ferenda*).

Et. <lat. *legislatio*.

LEGITIM a. Calitatea unui act sau fapt de a fi în conformitate cu legea. *Copil ~, c. născut dintr-o căsătorie legitimă sau putativă; apărare ~ă*, situație în care cineva, în fața unei amenințări grave, iminente și injuste este pus în situația de a săvârși un act neîngăduit de legea penală.

Et. <lat. *legitimus*.

LEGITIMARE s. 1. Beneficiu legal în temeiul căruia se conferă calitatea de copil legitim unui copil nelegitim. 2. Dovedirea identității sau a unei anumite calități cu temeiul unui document legal.

Et. <lat. *legitimus*.

LEX CAUSAE. Expresie latinească ce indică norma aplicabilă în cazul unui conflict de extraneitate.

LEX FORI. Expresie latinească ("legea instanței") ce indică legea țării aplicabilă într-un litigiu cu elemente de extraneitate.

LEX LOCI CONTRACTUS. Expresie latină ce indică "legea locului unde s-a încheiat contractul".

LEX REI SITAE. Expresie latină ce indică "legea locului unde este situat un bun".

LEZIUNE s. Prejudiciu pe care o parte dintr-un contract comutativ o suferă prin faptul că prestația la care s-a obligat este mult superioară prestației datorate de partea adversă.

Et. <lat. *laesio*, <*laedere*, a vătăma

LIBEL s. În dreptul canonic, act introductiv de instanță.

Et. <lat. *libellus*, petiție.

LIBER SCHIMB s. Politică vamală în care schimbul statal de

mărfuri nu face obiectul a nici unei îngrădiri.

Et. <lat. *liber*, și *excambiare*, a schimba.

LIBERALITATE s. Act juridic prin care o persoană dispune de un bun propriu cu titlu gratuit în favoarea unei terțe persoane.

Et. <lat. *liberalitas*, <*liberalis*, generos, darnic.

LIBERARE s. 1. Eliberare de o obligație (ex. o plată, remitere de datorie, etc.). 2. Punere în libertate a unui condamnat după executarea totală sau parțială a pedepsei. ~ *condiționată*, l. unui condamnat înainte de a-și fi executat în întregime pedeapsa, ținându-se seama de antecedentele sale și de conduita pe care acesta a avut-o în timpul detenției.

Et. <lat. *liberatio*, <*liberare*, a elibera.

LIBERTATE s. Posibilitate de a acționa după propria voință; ~ *de navigație*, aprobare dată în

situații excepționale unor nave comerciale de a urma un anumit trafic; ~ *mărilor*, dreptul de liberă navigație în apele ce depășesc marea teritorială; ~ *politică*, dreptul poporului de a se guverna el însuși direct sau prin reprezentanții pe care și-a ales; ~ *provizorie*, l. acordată cu titlu provizoriu.

Et. <lat. *libertas, atis*.

LICENȚĂ s. 1. Permisivune acordată unei persoane fizice sau juridice de a folosi o operă de creație intelectuală (ex. un brevet de invenție). 2. Titlu universitar obținut după susținerea examenului de absolvire.

Et. <lat. *licentia*, <*licere*, a fi permis.

LICIT a. Ceea ce este îngăduit de lege.

Et. <lat. *licitus*, <*licere*, a îngădui.

LICITAȚIE s. Vânzare publică, organizată potrivit legii, prin care un bun este vândut unei per-

soane care, participând la adjudecare, oferă cel mai mare preț.
Et. <lat. *licitatio*, <*licitare*, a vinde la licitație.

LINIE s. Serie de generații succesive de rudenie; ~ *colaterală*, rudenie între persoane ce descind dintr-un strămoș comun; ~ *directă*, rudenie între persoane ce descind unele din altele.
Et. <lat. *linea*.

LITISPENDEŢA s. Proces aflat în același timp în fața a două instanțe de același grad, ambele competente, proces ce duce la desesizarea uneia dintre instanțe în favoarea celeilalte.
Et. <lat. med. *litispendentia*, <*lis*, proces *pendere*, a atârna.

LOCATAR s. Parte într-un contract de locațiune care beneficiază de folosința unui lucru sau de prestarea unor servicii sau de executarea unei lucrări în schimbul unui preț.
Et. <lat. *locare*, a închiria.

LOCATOR s. Parte într-un contract de locațiune care se obligă să transmită folosința unui lucru sau să presteze unele servicii sau să execute o lucrare în schimbul unui preț.
Et. vz. *locatar*.

LOCAȚIE s. Sumă datorată cărașului în situația în care mijloacele de transport feroviare sau rutiere staționează din cauza beneficiarului peste termenul de încărcare sau descărcare.
Et. <lat. *locatio*, dispunere, orânduire.

LOCAȚIUNE s. Contract ce are ca obiect folosința unui lucru sau a unui fond (ex. închirierea), sau executarea unor lucrări sau servicii la un preț determinat pe un anumit termen.
Et. <lat. *locatio*, *locare*, a închiria.

LOCK OUT Termen englez ce desemnează hotărârea patronală de închidere a întreprinderii productive.

LOCUS REGIT ACTUM. Expresie latină (“locul guvernează actul”) ce indică regulă în temeiul căreia condițiile de fond ale unui act juridic sunt determinate de legea statului în care acesta se încheie.

LUCRUM CESSANS. Expresie latină (“avantaj, profit ce dispare”) ce indică prejudiciul pe care o persoană îl suferă din nerealizarea unor beneficii legitime datorate neexecutării sau executării necorespunzătoare a unei obligații luate de o altă persoană.

M

MAGISTRAT s. Funcționar public investit cu autoritate jurisdicțională.

Et. <lat. *magistratus*.

MAGISTRATURĂ s. 1. Funcția de magistrat. 2. Corpul ordinului judecătoresc.

Et. vz. *magistrat*.

MAJORITATE s. 1. Vârsta, fixată prin lege, de la care o persoană devine capabilă. 2. Număr de voturi ce dă unei persoane înțâietate datorită totalului de voturi primite. 1. ~ *civilă*, vârstă fixată pentru exercițiul drepturilor civile; ~ *electorală*, vârsta minimă fixată pentru exercițiul drepturilor electorale; ~ *penală*, vârsta minimă de la care o persoană răspunde penalmente. 2. ~ *absolută*, m. bazată pe jumătate plus unul din voturi.

Et. <lat. *maioritas*, <*maior*, mai mare.

MANDANTE s. Persoană pentru care se încheie acte juridice în temeiul contractului de mandat.

Et. <lat. *mandare*.

MANDAT s. 1. Contract în temeiul căruia o persoană numită mandatar se obligă să facă ceva pe seama unei persoane numite mandante, de la care a primit respectiva însărcinare. ~ *general*, m. ce privește toate interesele mandantelui; ~ *legal*, m. conferit de lege (ex. tutorele dativ). 2. ~ *ad litem*, m. dat de autoritatea judiciară în vederea reprezentării într-un proces a anumitor persoane (ex. pentru o persoană prezumată absentă); ~ *de aducere*, procedură prin care o persoană este citată și adusă în fața organelor penale sau judiciare; ~ *de arestare*, act emis de procuror sau de instanța de

judecată pentru arestarea individului sau inculpatului.

Et. <lat. *mandatum*, <*mandare*, a încredința.

MANDATAR s. Persoană care încheie acte juridice în temeiul unui contract de mandat.

Et. <lat. *mandatarius*, <*mandatare*.

MANU MILITARI. Termen latin ("cu forța armelor"), ce indică intervenția din ordin sau dintr-o obligație a forței publice în scopul respectării ordinii de drept.

MANU PROPRIA. Termen latin ("cu propria-i mână") ce indică faptul că un act a fost scris chiar de cel care-l semnează.

MARCA s. Semn distinctiv. ~ *de comerț și serviciu*, *m.* folosită de întreprinderile comerciale, de cele ce execută lucrări ori prestează servicii, pentru a le deosebi produsele și activitățile de cele similare ale altor

întreprinderi; ~ *de fabrică*, *m.* folosită de întreprinderi pentru a le diferenția produsele de cele identice sau similare ale altor fabrici; *m.* de fabrică trebuie înregistrată în mod obligatoriu spre a se bucura de o ocrotire specială în caz de contrafacere. Et. <fr. *marque*, <germ. *merken*, a remarca.

MARE s. Element al domeniului public internațional alături de aer, fluvii și alte căi de comunicație internațională. ~ *închisă*, *m.* înconjurată de țărmurile unuia sau a mai multor state, aflată în folosință exclusivă a acestui stat sau a acestor state riverane dacă nu are comunicație cu alte mări (Marea Caspică); dacă are o astfel de comunicare (Marea Neagră) este liberă pentru pescuitul și navigația comercială a tuturor statelor; ~ *liberă*, (deschisă), *m.* ce nu face parte din apele teritoriale sau interne ale unei țări și în consecință nici un stat nu-și poate exercita suveranitatea

asupra acesteia; ~ *teritorială*, *m.* supusă suveranității statului riveran, până la o anumită limită.

Et. <lat. *mare*.

MARKETING *s.* Termen englez ce desemnează acțiunile desfășurate de întreprinderi producătoare de bunuri și de servicii în vederea cunoașterii cerințelor pieții cu scopul de a-și organiza producția pentru satisfacerea acestor cerințe.

MARTOR *s.* Persoană chemată să depună în justiție, sub luare de jurământ, cu privire la fapte pe care le-a cunoscut personal. ~ *al acuzării*, *m.* ce depune în sprijinul acuzării; ~ *al apărării*, *m.* ce depune în favoarea apărării; ~ *asistent*, persoană care asistă la întocmirea unui act procedural în cazurile în care legea cere o astfel de participare. ~ *indirect*, *m.* ce depune ce știe de la alții sau din auzite.

Et. <gr. *martyr*.

MASĂ *s.* 1. Ansamblu de bunuri, de creanțe sau de datorii întocmit spre a se calcula anumite drepturi (ex. raportul unei donații la masa succesorală); 2. ~ *creditorilor*, adunarea creditorilor unui debitor în stare de faliment sau de lichidare judiciară; 3. ~ *succesorală*, patrimoniul unei persoane decedate ce formează obiectul împărțirii unei succesiuni.

Et. <lat. *massa*, grămadă de obiecte.

MATERNITATE *s.* Legătura juridică dintre mamă și copil.

Et. <lat. *maternus*.

MATRIMONIAL *a.* Referitor la căsătorie; *regim* ~, normele juridice referitoare la raporturile dintre soți în special la cele de ordin patrimonial.

Et. *vz. matrimoniu*.

MATRIMONIU *s.* Căsătorie.

Et. <lat. *matrimonium*.

MĂRTURIE s. Depoziție de martor; ~ *mincinoasă*, afirmații mincinoase sau ascunderea adevărului de către un martor, în cadrul unui proces.

Et. vz. *martor*.

MĂRTURISIRE s. Recunoașterea de către o persoană a unor fapte sau împrejurări, pe care o altă persoană poate să-și întemeieze anumite pretenții; ~ *extrajudiciară*, m. care nu este făcută în fața instanței; ~ *judiciară*, m. făcută în fața organelor judecătorești.

Et. vz. *martor*.

MĂSURĂ s. Dispoziție, prevedere, procedeu. ~ *asiguratorie*, măsuri pe care o instanță sau un organ de urmărire penală poate să și le ia spre a preîntâmpina înstrăinarea unor bunuri de către debitor sau de către o persoană care urmează să răspundă material pentru daunele provocate printr-o infracțiune; ~ *conservatorie*, m. luată pentru ocrotirea bunurilor unei per-

soane decedate, absente sau incapabile sau pentru ocrotirea intereselor unui creditor asupra patrimoniului debitorului său; ~ *preventivă*, m. luată referitoare la procesele ce au ca obiect infracțiuni sancționate cu închisoare spre a se asigura o bună desfășurare a procesului sau pentru a împiedica sustragerea persoanelor învinuite sau inculpate de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei; ~ *provizorie*, m. luată pentru a reglementa momentan o situație urgentă până la luarea unei decizii finale; ~ *de siguranță*, m. care urmăresc înlăturarea unor pericole și prevenirea săvârșirii unei infracțiuni (ex. obligarea la un tratament medical, confiscarea de arme interzise).

Et. <lat. *me(n)sura*.

MÂNĂ MOARTĂ s. Expresie ce indică imobilele ce aparțin persoanelor juridice (numite așa deoarece nu pot trece din mână în mână ca cele ce aparțin persoanelor fizice).

Et. <lat. *manus*, în sens de posesiune.

MEDIERE s. Procedură pașnică de reglementare a conflictelor internaționale.

Et. <lat. *mediatio*, a se interpune.

MEMORANDUM s. Document pe care statele îl folosesc în relațiile lor internaționale prin care acestea expun fapte și argumente pentru soluționarea unor probleme sau pentru susținerea unor poziții ce urmează a fi adoptate.

Et. <lat. *memorandum*, <*memorare*, a aminti.

MEMORIU s. Înscriș redactat pentru a prezenta și argumenta în justiție pretențiile unui împrișinat.

Et. <lat. *memoria*.

MERCURIAL s. Lista zilnică și oficială a prețurilor afișate în piețe și târguri.

Et. <lat. *mercurialis*, <*Mercurius*, zeul comerțului.

MIJLOC MATERIAL DE PROBĂ

s. Obiecte care conțin sau poartă urme a săvârșirii unor fapte (ex. un lucru ce poartă amprentele digitale ale făptuitorului) sau au legătură cu acestea (ex. arma cu care s-a săvârșit infracțiunea).

Et. < lat. *medius locus* + *materialis* + *probare*.

MINISTER s. Organ central al administrației de stat ce-și desfășoară activitatea într-un anumit domeniu.

Et. <lat. *ministerium*, <*minister*, servitor.

MINOR s. Persoană ce nu a împlinit vârsta de 18 ani. ~ul are capacitate de folosință, iar după 14 ani o capacitate de exercițiu redusă până la vârsta de 18 ani.

Et. <lat. *minor*.

MINUTĂ s. Rezumatul deciziei unei instanțe judecătorești ce cuprinde soluția dată de aceasta. Se întocmește îndată după pronunțarea hotărârii.

Et. <lat. med. *minuta*, <*minutus*, minuțios.

MITĂ s. Bani sau alte foloase materiale pretinse sau primite de un funcționar sau numai promise sau oferite acestuia pentru a-l determina să facă sau să nu facă ceva împotriva obligațiilor sale de serviciu.

Et. <sl. *mito*.

MOBIL s. Motivul care lămurește un act licit (ex. un contract) sau ilicit (ex. o infracțiune). Vz. *bun*.

Et. <lat. *mobilis*.

MODALITATE s. Dispoziție într-un act juridic care urmărește întârzierea, sau modificarea efectelor pe care le-ar fi produs dacă ar fi fost un act pur și simplu, sau stingerea efectelor acestui act la un moment dat (termenul, condiția, etc.).

Et. <fr. *modalité*, <lat. *modus*.

MODUS VIVENDI. Expresie latină ("mod de existență") ce in-

dică o înțelegere temporară, valabilă până la soluționarea definitivă a unui diferend.

MONOGAMIE s. Regim juridic potrivit căruia un bărbat sau o femeie nu pot avea în același timp mai mulți soți și respectiv mai multe soții.

Et. <lat. *monogamia*, <gr. *monos* (unic) și *gamos* (căsătorie).

MORATORIU s. Amânarea pe un anumit termen a plății datoriilor unui debitor, acordată de o instanță judiciară sau a plăților unor datorii publice sau particulare, prevăzută de lege în cazul unor situații speciale (război, colaps economic, calamități naturale).

Et. <lat. *moratorius*, <*morari*, a întârzia.

MOȘTENIRE vz. *succesiune*.

MOȘTENITOR vz. *succesor*.

MOȘTIUNE s. Document aprobat de membri unei adunări în probleme de ordin general.

Et. <lat. *motio*, *-onis*, punere în mișcare.

MUSTRARE s. Sancțiune cu caracter administrativ. Dojenire.

Et. <lat. *mo(n)strare*, a acuza.

MUTUALITATE s. Forme de angajament reciproc prin care membri unui grup se asigură, prin plata unei cotizații, împotriva anumitor riscuri (boli, infirmitate, șomaj) sau se obligă la acordarea de ajutoare pentru anumite situații (înmormântări, văduve, orfani, etc.).

Et. <lat. *mutuus*, reciproc.

N

NATURALIZARE s. Act prin care organul competent acordă unui străin cetățenia, cu îndeplinirea condițiilor cerute de lege.

Et. <fr. *naturalisation*, <lat. *naturalis* <*natura*.

NAȚIONALISM s. Concept ce consistă în aprecierea și soluționarea problemelor economice, politice și sociale în funcție de interesele permanente ale patriei.

Et. <vz. *națiune*.

NAȚIONALITATE s. Apartenența unei persoane fizice sau a unui lucru (ex. o corabie) la un stat determinat.

Et. <fr. *nationalité*, <lat. *natio*.

NAȚIONALIZARE s. Act prin care organele competente trec în proprietatea statului, în conformitate cu legea, bunuri ce aparțin unor persoane private.

Et. <fr. *nationalisation*, <lat. *natio*.

NAȚIUNE s. Element uman al statului ce rezidă într-o grupare de persoane stabilite pe un anumit teritoriu și supuse suveranității respectivului stat.

Et. <lat. *natio*.

NAVĂ s. Vehicul special amenajat pentru navigația maritimă sau fluvială.

Et. <lat. lit. *nava*.

NAVIGAȚIE s. Călătorie sau transport cu o navă. ~ *fluvială*, *n.* ce se face pe cursurile de apă sau pe fluvii; ~ *maritimă*, *n.* ce se face pe mări sau oceane.

Et. <lat. *navigatio* <*navigare*.

NAVLOSIRE s. Închirierea unei nave pentru transport de mărfuri.

Et. <ngr. *navlos*.

NEAGRESIUNE s. Principiu de drept internațional public ce condamnă agresiunea ca mod de soluționare a diferendelor statale.

Et.<lat. *non* + *agressio*, atac.

NECESITATE s. Situație excepțională ce îngăduie statului să nu aplice unele legi sau unei persoane fizice de a se bucura de impunitate pentru un fapt pe care l-a comis încălcând legea penală.

Et.<lat. *necessitas*.

NEDEMNITATE SUCCESORALĂ s. Decăderea unui moștenitor legal din dreptul de a veni la o succesiune, motivată pe o faptă gravă săvârșită față de defunct.

Et.<lat.*non*+ *dignus* + *succesio*.

NEDENUNȚARE s. Infracțiune ce are ca obiect omisiunea de a aduce imediat la cunoștința autorității de stat, potrivit normelor legale, săvârșirea anumitor fapte.

Et.<lat. *non* + *denuntiare*.

NEGLIJENȚĂ s. Culpă neintențională ce constă în a nu îndeplini ceea ce trebuia îndeplinit.

Et.<lat. *neglegentia*.

NEGOCIERE s. 1. Tratatative duse pentru încheierea unor convenții. 2. Vîndere-cumpărare de efecte publice; convertirea unor hârtii de valoare în monedă. 3. ~ *diplomatică*, discutarea directă între părți a unor probleme litigioase internaționale în vederea soluționării lor pașnice.

Et.< lat. *negotium*, activitate, afacere.

NEGOTIORUM GESTIO. Termen latin pentru gestiunea de afaceri.

NEINTERVENȚIE s. Neamestec.

Principiul ~i, principiu de drept internațional public potrivit căruia un stat nu are dreptul de a se amesteca în politica externă sau internă a altui stat. Principiu proclamat pentru prima oa-

ră în mesajul președintelui USA la data de 2 decembrie 1823.

Et.<lat. *non + interventio*, <*intervenire*, a interveni.

NEMO CENSETUR IGNORARE LEGEM. Expresie latină ("nimănu-i este îngăduit să nu cunoască legea") ce stabilește prezumția absolută că nimeni nu poate invoca necunoașterea legii în apărarea sa; cu alte cuvinte eroarea de drept nu exonerează.

NEMO PROPRIAM SUAM TURPITUDINEM ALLEGARE VIDETUR. Expresie latină ("nimănu-i este îngăduit să invoce propria-i culpă") ce indică regula că nimeni nu poate trage foloase sau să se apere invocând propria-i vină.

NERETROACTIVITATE s. Principiu în temeiul căruia actele normative, deciziile judiciare sau actele juridice nu pot avea efecte în trecut, ci numai poste-

rior promulgării, pronunțării sau întocmirii acestora.

NETEMEINICIE s. Aprecierea greșită pe care o hotărâre judiciară o face cu privire la probele invocate sau asupra unor fapte aduse în discuție, apreciere ce constituie un viciu al respectivei decizii.

Et.<v.sl. *temeli* <gr. *negatia ne*.

NEUTRALITATE s. Situația unui stat de a rămâne, în mod voit, străin într-un conflict armat internațional și de a nu participa la convenții sau alianțe militare.

Et.<fr. *neutralité*, <lat. *neutralis*, <*neuter*, nici unul, nici altul.

NEUTRALIZARE s. Hotărâre luată print-o convenție de mai multe state de a nu transforma un anumit teritoriu în teatru de război sau bază militară.

Et. vz. *neutralitate*. Et.<lat. *non + retroactus* <*retroagere*, a împinge înapoi.

NON BIS IN IDEM. Expresie latină ("nu se poate reveni asupra aceleiași cauze") care enunță principiul că nu se poate reveni asupra unei situații, proces, afacere, etc. definitiv încheiate, modificându-le.

NON REFORMATIO IN PEIUS.

Expresie latină ("nu se poate modifica în mai rău o hotărâre") care enunță principiul procedural în temeiul căruia folosirea unei căi de atac nu poate îngreuna situația celui care o intentează.

NORMATIV a. Caracteristica unui act elaborat de organele statale competente prin care se fixează reguli obligatorii de conduită (ex. act normativ).

Et.<fr. *normatif*, <lat. *norma*, regulă, model.

NORMĂ JURIDICĂ s. Regulă generală de conduită, obligatorie și impersonală instituită prin lege sau obicei și a cărei aplicare este asigurată la nevoie de forța de constrângere a statului.

Et.<lat. *norma* + *iuridicus*.

NOTAR s. Jurist în a cărui competență intră întocmirea, autentificarea și legalizarea actelor, de a le da dată certă și de a întocmi orice act prin care o persoană urmărește să-și asigure dovada și valorificarea unor drepturi.

Et.<lat. *notarius*, scrib.

NOTĂ DIPLOMATICĂ s. Corespondență între organele centrale de stat (ex. MAE) și misiunile diplomatice acreditate în acest stat sau între misiunile diplomatice acreditate în aceeași capitală.

Et.<fr. *note diplomatique*, <lat. *nota* + *diploma*.

NOTIFICARE s. 1. Act prin care se aduce la cunoștința unei persoane un act juridic ce a fost sau urmează a fi întocmit. 2. Notă diplomatică prin care un stat face cunoscut altui stat poziția sa într-o anumită problemă.

Et.<lat. *notificare*, a aduce la cunoștință.

NOTORIETATE s. Calitatea de a fi cunoscut.

Et.<lat. *notorius*, <*noscere*, a cunoaște.

NOVAȚIA s. Mod de stingere a obligației ce constă în stingerea unei obligații vechi prin crearea alteia noi ce se substituie celei vechi prin schimbarea de debitor sau creditor ori prin schimbarea obiectului.

Et.<lat. *novatio*, <*novare*, a înnoi.

NUD PROPRIETAR s. Titularul unui drept de nudă proprietate.

Et. vz. *nuda proprietate*.

NUDA PROPRIETATE s. Ansamblu de prerogative rămase proprietarului unui bun cu privire la care o altă persoană are dreptul de uzufruct, uz sau habitație, atâta vreme cât persistă aceste desmembrăminte ale respectivului drept de proprietate.

Et.<lat. *nudus*, gol + *proprietas*.

NULITATE s. Ineficacitatea unui act juridic ce rezultă din lipsa unei condiții de fond sau formă pe care legea le cere pentru valabilitatea acestuia. ~ *absolută*, n. ce poate fi cerută de orice interesat; ~ *expresă*, n. prevăzută de lege în mod expres; ~ *relativă*, n. ce poate fi invocată de anumite persoane interesate, dar care pot renunța la ocrotirea oferită, acoperind astfel nulitatea actului în cauză.

Et.<lat. med. *nullitas*, <*nullus*, fără valoare.

NULLA POENA SINE LEGE.

Expresie latină ("nici o pedeapsă care să nu fie prevăzută de lege") ce indică regula că numai legea poate stabili o sancțiune.

NULLUM CRIMEN SINE LEGE.

Expresie latină ("nici o incriminare în afara legii") ce indică principiul că orice infracțiune trebuie să fie prevăzută de lege.

NUME s. Denumire ce individualizează și identifică o persoană.

Et.<lat. *nomen*.

O

OBICEI s. Normă de drept formată prin tradiție și acceptată de societate. ~ul *pământului*, denumire a cutumei. Sin. *Cutumă*.

Et. <v.sl. *obiciai*.

OBIECT s. prestație asupra căreia se referă un drept, o obligație, un contract, o cerere în justiție.

Et. <lat. *obiectum* <*obicere*, a pune în față.

OBLIGAȚIE s. Raport juridic în temeiul căruia o persoană numită creditor poate cere unei alte persoane numite debitor, o prestație determinată. ~ *alimentară*, o. pe care legea o impune anumitor persoane de a furniza altora mijloace de trai în anumite situații și condiții; ~ *alternativă*, o. ce are ca obiect una sau mai multe prestații, din care una singură este obligato-

rie, alegerea acesteia fiind lăsată debitorului, numai dacă acest drept n-a fost concedat creditorului; ~ *conjunctă*, o. ce are mai mulți debitori sau mai mulți creditori, dar fiecare debitor nu poate fi urmărit decât pentru partea sa de datorie și fiecare creditor nu poate cere decât partea ce i se cuvine din creanță; ~ *de mijloace*, o. ce îndatorează pe debitor să depună toate diligențele pentru atingerea unui scop, indiferent dacă acesta a fost sau nu realizat (ex. pledoaria unui proces, operația unui bolnav etc.); ~ *de regres*, o. în care debitorul este îndatorat să plătească creditorului ceea ce acesta a plătit pentru debitor sau alături de el (ex. plată pe care geratul trebuie s-o facă gerantului pentru sumele pe care ultimul le-a plătit în contul său); ~ *de rezultat*, o. în care

debitorul este eliberat dacă a obținut rezultatul cerut de creditor (ex. contractul de transport); ~ *facultativă*, *o.* în care prestația principală poate fi înlocuită de către debitor printr-o alta; ~ *indivizibilă*, *o.* a cărei obiect nu poate fi împărțit nici activ, între creditori, nici pasiv, între debitori, fie datorită stipulației contractuale, fie datorită indivizibilității obiectului (ex. *o.* de a nu face); ~ *in solidum*, *o.* persoanelor angajate în mod solidar într-o convenție; ~ *naturală*, *o.* a cărei debitor nu poate fi constrâns de lege la executare, dar dacă a executat în mod voluntar prestația nu poate cere restituirea acesteia (ex. plata pensiei alimentare unui copil natural nerecunoscut); ~ *solidară*, *o.* în care debitorii sunt îndatorați la aceeași prestație, dar fiecare din ei poate fi silit la o plată integrală, plată ce eliberează pe ceilalți debitori față de creditor.

Et. <lat. *obligatio*.

OCUPAȚIE s. Mod de dobândire a proprietății prin luarea în stăpânire a unui lucru fără stăpân; ~ *pacifică*, în dreptul internațional *o.* momentană în timp de pace a unui teritoriu străin de către o armată, fapt care nu duce la luare în stăpânire a respectivului teritoriu.

Et. <lat. *occupatio*.

OFERTĂ s. Propunere făcută de către o persoană alteia de a încheia un contract; ~ *reală*, procedură prin care debitorul se eliberează de obligație silind pe creditor să primească plata, depunând lucrul ce formează obiectul contractului la casa de depuneri sau la o instituție similară.

Et. <fr. *offerte* <lat. *offere*.

OFICIOS a. Caracteristica unui act care, deși nu are un caracter oficial, emană totuși de la o autoritate publică.

Et. <fr. *officieux* <lat. med. *officialis* <*officium*, datorie, funcție, rol.

OMISIUNE s. Neîndeplinirea de către o persoană a ceea ce aceasta era obligată să facă potrivit legii (ex. funcționarul care omite să sesizeze organele competente despre săvârșirea unei infracțiuni legată de serviciul său).

Et. <lat. *omissio* <*omittere*, a omite.

OMOLOGARE s. Verificarea și întărirea unui înscris prin organele prevăzute de lege.

Et. <lat. *homologare* <gr. *homologeîn*, a recunoaște.

OMOR s. Infracțiune ce constă în suprimarea în mod voit a vieții unei persoane.

Et. <lat. *ob, obs + mori*.

OMUCIDERE s. Diverse infracțiuni ce au ca rezultat uciderea unei persoane (omor calificat, omor deosebit de grav, omor din culpă, etc.).

Et. <lat. *homicidium*.

ONEROS a. Împovărător. *Act cu titlu ~*, act juridic prin care fie-

care parte urmărește să obțină de la cealaltă, ca echivalent, un folos patrimonial (ex. în contractul de vânzare, cumpărătorul obține lucrul, iar vânzătorul prețul).

Et. <lat. *onerosus*.

OPE LEGIS. Termen latin ("prin efectul legii") ce exprimă regula că unele consecințe juridice pot lua naștere direct în temeiul unor dispoziții legale.

OPERAȚIE s. Activitate ce urmărește un anumit scop; ~ *de bancă*, acte juridice încheiate în comerțul bancar; ~ *de bursă*, acte de vânzare și cumpărare de mărfuri sau de valori mobiliare efectuate la bursă.

Et. <lat. *operatio*, <*opperare*.

OPINIE s. Păreră, judecată, idee. ~ *publică*, manifestare a conștiinței sociale cu privire la fapte și acțiuni; ~ *separată*, părerea unui membru al completului de judecată în opoziție cu decizia celorlalți membri din același complet.

Et. <lat. *opinio-onis*.

OPOZABILITATE s. Calitatea unui act juridic, a unui drept subiectiv sau a unui mijloc de apărare de a produce efecte atât între părți, cât și față de terți.

Et. <lat. *oppositio* <*opponere*, a opune.

OPOZIȚIE s. Împotrivire menită să împiedice încheierea unui act juridic sau să impună unele condiții pentru realizarea acestuia. ~ *la căsătorie*, o. pe care unele persoane prevăzute de lege (în general rude) pot să se opună la încheierea unei căsătorii în temeiul unor impedimente legale; ~ *de partaj*, o. pe care creditorul unui coproprietar o face pentru a împiedica ca partajul să aibă loc fără ca el, creditorul, să fie de față.

Et. <lat. *oppositio*.

OPRESIUNE s. Violare continuă a drepturilor omului de către puterea publică sau de către un regim dictatorial.

Et. <lat. *oppressio-onis*.

OPȚIUNE s. 1. Facultatea de a alege între mai multe situații juridice (ex opțiunea eredelui de a accepta moștenirea pur și simplu sau sub beneficiu de inventar). 2. Act prin care persoane care are posibilitatea de a alege între mai multe situații juridice își manifestă această alegere.

Et. <lat. *optio-onis*.

ORALITATE s. Principiu de bază al procedurii civile în virtutea căruia dezbaterea procesului are loc oral.

Et. <lat. *orare*, a vorbi.

ORDINE PUBLICĂ s. Norme și măsuri obligatorii în temeiul cărora statul asigură atât funcționarea normală a organelor sale, cât și interesele legitime ale cetățenilor.

Et. <lat. *ordo + publicus, a, um*.

ORDONANȚĂ s. 1. Decizie judiciară dată în litigiile urgente. 2. Act normativ dat de un organ al administrației de stat. 3. Act dat

de organele de urmărire penală prin care se iau măsuri în cadrul atribuțiilor pe care aceste organe le au; ~ *de adjudecare*, act prin care un imobil ce a format obiectul unei executări silită este atribuit, după licitație, ofertantului care a oferit cel mai mare preț; ~ *de poprire*, dispoziție dată unui terț de a nu plăti debitorului, până la valoarea popririi, suma datorată, ci să o păstreze la dispoziția instanței; ~ *prezidențială*, dispoziție luată în temeiul unor norme speciale pentru conservarea unor drepturi sau prevenirea unor daune.

Et. <fr. *ordonance* <lat. *ordinare*, a pune în ordine.

ORGAN s. 1. Colectiv însărcinat cu funcționarea unei categorii determinate de servicii. 2. Persoană sau grup de persoane ce exprimă direct voința unei persoane juridice colective; ~ *de cercetare penală*, persoană cu funcție publică care face, sub controlul parchetului, cercetări

în cadrul urmăririi penale; ~ *de constatare*, persoană competentă în a constata comiterea unei infracțiuni; ~ *de execuție*, o. însărcinat cu executarea silită a hotărârilor judiciare și a altor titluri executorii.

Et. <lat. *organum* <gr. *organon*.

ORIGINAL s. Înscriș ce constată un act juridic semnat de partea sau părțile respective sau de împuternicitul acestora în opoziție cu copia ce reproduce respectivul înscriș.

Et. <lat. *originalis* <*origo*, origină.

PACT s. Acord de voință cu efecte juridice. Tratat. Convenție. ~ *asupra succesiunilor viitoare*, convenție referitoare la renunțarea sau dobândirea unei succesiuni încă nedeschisă (convenție întreprinsă prin lege); ~ *comisoriu*, convenție contractuală în temeiul căreia neîndeplinirea de către una din părți a obligației contractate duce la desființarea retroactivă a contractului în cauză; ~ *de quota litis*, convenție încheiată între o parte în proces și avocat pentru remunerarea serviciilor sale cu o cotă parte din suma ce va fi realizată după câștigarea procesului; ~ *de răscumpărare*, vânzare în care vânzătorul își rezervă dreptul de a relua lucrul vândut restituind cumpărătorului prețul și cheltuielile aferente într-un anumit termen.

Et. <lat. *pact* <*pacisci*, a se înțelege.

PACTA SUNT SERVANDA. Expresie latină ("Convențiile trebuie să fie respectate") ce consacra următoarea regulă de drept civil și internațional: convențiile asumate trebuie să fie duse la îndeplinire.

PARAFARE s. 1. Semnarea prealabilă a unui tratat internațional numai cu inițialele numelui celor împuterniciți de respectivele state urmând ca încheierea acestuia să fie aprobată sau nu de statele în cauză. 2. Sigilarea și semnarea unui dosar sau act pentru a nu se îngădui sustragerea sau adăugarea de noi acte.

Et. < lat. med. *paraffus* <gr. *paragraphas*, semn ce servește la separarea diferitelor părți ale unui capitol.

PARCELĂ s. Porțiune de teren, identificabilă în registrele cadastrale printr-un număr topografic.

Et. <fr. *parcelle*.

PARCHET s. 1. Organ de stat a cărei competență rezidă în punerea în mișcare și susținere a acțiunii penale. 2. Totalitatea magistraților acționând în acest organ.

Et. <fr. *parquet*.

PARITATE s. Egalitate numerică de voturi. ~ *valutară*, raport între diferite valute stabilit prin liberă concurență.

Et. <fr. *parité*, <lat.trz. *paritas*, <*par*, egal.

PARIU s. Convenție între două persoane, din care una, afirmând un fapt, pe care cealaltă îl neagă, se obligă față de aceea, a cărei aserțiune se dovedește exactă, să-i plătească o sumă de bani. ~ *mutual*, joc de noroc în care câștigul va fi repartizat între câștigători, proporțional cu sumele depuse în joc.

PARLAMENT s. Organul legislativ al statului, alcătuit din membri aleși prin vot de către cetățeni.

Et.<fr. *parlement*.

PART (Supoziție, suprimare de...) s. 1. Infracțiune ce are ca obiect faptul de a atribui unei femei nașterea unui copil, pe care aceasta nu l-a născut. Faptul poate emana fie de la femeie, fie de la un terț. 2. Infracțiune ce constă în a face să dispară dovada existenței unui copil din starea civilă, fie ascunzându-i nașterea, fie declarându-l mort.

Et. < lat. *pario*, *partum*, a naște + *suppositio* < *supponere*, a pune dedesubt; *suppressio* < *supprimere*, a ascunde, a face să dispară.

PARTAJ s. Împărțirea unei proprietăți comune între coproprietari în temeiul căruia fiecare dintre ei devine proprietar individual al unui bun sau al unei părți determinate din copropri-

49.323

etate. ~ *amiabil*, *p.* făcut prin bună învoială; ~ *de ascendent*, operație prin care un ascendent împarte între descendenții săi, printr-o donație sau testament, în total sau în parte propria sa succesiune; ~ *judiciar*, *p.* făcut, în caz de neînțelegere între proprietari, pe cale judiciară.

Et.<fr. *partage* <lat. pop. *partire* <lat. cl. *partiri*, a împărți.

PARTE s. 1. Persoană fizică sau juridică ce figurează într-un proces; 2. Partea din patrimoniu atribuită unui coproprietar. ~ *civilă*, persoană, care într-un proces penal, cere printr-o acțiune civilă, despăgubiri împotriva învinutului, inculpatului sau a părții civilmente responsabile; ~ *vătămată*, persoană ce participă într-un proces penal drept urmare a unei vătămări materiale sau morale suferită prin fapta penală ce formează obiectul respectivului proces; ~ *virilă*, porțiune obținută dintr-o masă indiviză prin partaj.

Et.<lat. *pars-tis*.

PARTICIPARE s. Comiterea unor fapte incriminate de lege de către mai multe persoane în calitate de autori, instigatori sau complici.

Et.<lat. *participatio* <*participare*, a împărți cu cineva, a lua parte.

Et.<fr. *pari* <lat. dec. *partare*, a egala.

PATENTĂ s. Drept acordat unui inventator de a fabrica și comercializa o invenție proprie, brevet, certificat. (*Ist.*) Impozit pe exercitarea profesiilor libere introdus prin Regulamentul Organic și care, cu unele modificări, a fost perceput până în 1921.

Et.<fr. *patente* <lat. *patens* <*patere*, a fi deschis, a sta la dispoziție.

PATERNITATE s. Legătura ce unește pe tată de copilul său natural sau înfiat.

Et.<lat. *paternitas* <*paternus*, părintesc.

PATRIMONIU s. 1. Totalitatea drepturilor și obligațiilor unei persoane fizice sau juridice ce pot fi evaluate în bani. 2. Masă de bunuri cu afecțatie specială (ex. o fundație).

Et. <lat. *patrimonium*, avere moștenită de la părinți <*pater*, tată.

PĂRINȚI s. Ascendenții de gradul I ai unei persoane (mama și tatăl), rudenia acestora fiind stabilită fie prin căsătorie legală, fie prin înfiere, fie în afara căsătoriei.

Et. <lat. *parentes*.

PĂRĂT s. Persoana chemată în judecată de către reclamant într-un proces civil.

Et. <v.sl. *pîreti*.

PEDEAPSĂ s. Sancțiune stabilită prin lege pentru a preveni sau pentru a reprimă o infracțiune.

Et. <ngr. *paidein*, a îndrepta, a educa; cf. lat. <*poena*, pedeapsă <gr. *poine*, pedeapsă.

PENALITATE s. 1. Pedeapsă. 2. Despăgubire bănească pe care partea în culpă urmează să plătească, conform legii sau contractului în caz de neexecutare sau neexecutare corespunzătoare.

Et. <lat. *poenalis*, <*poena* (pedeapsă).

PERCHEZIȚIE s. Cercetare ordonată de organele puterii de stat ori de câte ori e necesar pentru descoperirea infractorului și strângerea probelor. ~ *corporală*, p. asupra unei persoane; ~ *domiciliară*, p. la domiciliu.

Et. <lat. *perquisitio* <*perquirere*, a cerceta.

PEREMPTORIU a. Calitatea mijloacelor de apărare de a anihila orice împotrivire din partea părții adverse, ușurând astfel soluționarea pricinii.

Et. < lat. *peremptorius*, <*perimere*, a distruge.

PERIMARE s. Stingerea unui proces din lipsa de acțiune în termen legal.

Et. <lat. *perimere*, a distruge.

PERSOANĂ s. Ființă umană care i se recunoaște capacitatea de a fi subiect de drept (~ fizi-că); ~ *interpusă*, p. Încercată în mod fictiv într-un act ca subiect al unui raport juridic în locul altei persoane; ~ *juridică*, pluralitate de persoane fizice care participă ca o entitate de sine stătătoare în raporturile juridice; ~ *viitoare*, p. care n-a fost nici concepută, nici născută în momentul în care se încheie un act juridic sau se produce un anumit fapt.

Et. <lat. *persona*, personaj, actor, persoană.

PERSONA GRATA ET NON GRATA. Termen latin ("persoana agreată și neagreată") folosit în diplomație, indicând acceptarea sau neacceptarea unui diplomat de către un stat străin.

PERTINENȚĂ s. Legătura dintre o probă și faptul ce constituie obiectul procesului, legătură ce determină admisibilitatea respectivei probe.

Et. < fr. *pertinence* < lat. *pertinens* < *pertinere*, a avea legătură cu.

PETIȚIE s. Cerere pe care cetățeanul o adresează organelor de stat, în care acesta își expune părerile, face sugestii sau formulează o plângere sau o cerere. ~ *de ereditate*, acțiune în justiție prin care o persoană cere, în temeiul legii, recunoașterea sa ca moștenitor legal sau testamentar.

Et. <lat. *petitio* < *petere*, a cere.

PLAGIAT s. Infracțiune ce constă în însușirea fără drept a paternității unei opere de creație.

Et. <lat. *plagiarius*, cel care cumpără sau vinde un om liber ca sclav, plagiator.

PLATĂ s. Modalitate de stingere a unei obligații prin executarea

voluntară a prestației datorate.
 ~ *cherabilă*, *p.* ce urmează a fi făcută la domiciliul debitorului.
 ~ *nedatorată*, *p.* unei datorii inexistente, efectuată din eroare; ~ *portabilă*, *p.* ce urmează a fi făcută la domiciliul creditorului.

Et. <sl. m. *plata*.

PLÂNGERE s. Sesizarea organelor penale de către o persoană căreia i s-a pricinuit o vătămare printr-o infracțiune. ~ *prealabilă*, cerere ce constituie, conform legii, o condiție de punere în aplicare a unei acțiuni penale.

Et. <lat. *plangere*, a plânge.

PLEBISCIT s. 1. Consultarea cetățenilor de către conducerea unui stat în legătură cu unele probleme importante, la care urmează să se răspundă prin da sau nu. 2. Votul populației cu privire la statutul său internațional.

Et. <lat. *plebiscitum*.

PLENITUDINE JURISDICȚIONALĂ s. Deplină competență jurisdicțională.

Et. <lat. *plenitudo* + *jurisdictio*, competență.

POPRIRE s. Procedură prin care un creditor poate urmări (în temeiul unei decizii judiciare) sumele datorate datornicului său de către un terț; reținere din salarii în contul unei datorii. Sechestru. V. a *popri*.

Et. <sl. m. *popreti*.

POSESIUNE s. Stăpânirea de fapt a unui lucru de către o persoană care se comportă față de acesta ca un titular de drept real. ~ *de stare civilă*, fapte ce dovedesc că o anumită persoană are filiația legitimă pe care o pretinde (elementele necesare: *nomen, tractatus și fama*).

Et. <lat. *possessio-onis*.

POSESOR s. Persoana care posedă. ~ *de bună credință*, persoană ce posedă în temeiul unui titlu al cărui nevalabilitate nu-i

este cunoscută; ~ *de rea credință*, persoană ce posedă în temeiul unui titlu al cărui viciu îi este cunoscut.

Et. <vz. *posesiune*.

PRACTICA JUDICIARĂ s. Jurisprudența.

Et. <fr. *pratique+judiciaire*, cf. germ. *Praktik*.

PRAVILĂ s. Denumire dată vechilor legi scrise.

Et. <vsl. *pravilo* <*pravilno*, dept.

PREAMBUL s. Partea introductivă a unui act normativ intern sau internațional. Expunere de motive a unui proiect de lege.

Et. <fr. *préambule* <lat. *prae*, în față + *ambulare*, a se mișca.

PREAVIZ s. Avertisment pe care o parte dintr-un contract o face celeilalte părți, manifestându-și voința de încetare a acestuia, după un anumit termen.

Et. <fr. *préavis* <lat. *prae*, în față + *visio-onis*, vedere.

PRECEDENT s. Soluție dată în trecut unor probleme sau litigii judiciare. ~ *diplomatic*, soluție adoptată în trecut în relațiile dintre state ce poate fi invocată pentru rezolvarea unor probleme similare prezente; ~ *judiciar*, hotărâre judiciară anterioară ce poate fi invocată într-un litigiu similar actual.

Et. <fr. *précédent* <lat. *procedere*, a preceda.

PREJUDICIAL a. Calificativ privind o problemă de a cărei soluționare prealabilă depinde rezolvarea unui alt litigiu.

Et. <lat. *prae*, anterior + *iudicium*, judecată.

PREJUDICIU s. Daune patrimoniale sau morale, consecințe a unor fapte ilicite, stabilite de lege, pricinuite de o persoană în detrimentul alteia.

Et. < fr. *préjudice*, < lat. *praejudicium*, pagubă.

PREMEDITARE s. Hotărâre deliberată luată pentru comiterea unei infracțiuni.

Et. <lat. *praemeditatio* <*prae* + *meditare*.

PREPUS s. Persoană ce desfășoară o activitate sub supravegherea și controlul unei alte persoane numite comitent.

Et. <lat. *praeponere*, a încredința cuiva conducerea.

PRESCRIPTIE s. Mijloc de dobândire a unui drept sau de eliberare dintr-o obligație, într-o anumită perioadă de timp, în condițiile legii. ~ *achizitivă*, mod de dobândire de drepturi reale, prin posesiune prelungită, în conformitate cu legea; ~ *civilă*, *p.* aplicabilă drepturilor civile, reglementată de legile civile sau comerciale; ~ *extinctivă (liberatorie)*, fine de neprimire pe care un debitor o poate opune creditorului său, în cazul în care acesta nu și-a exercitat acțiunea respectivă în intervalul de timp prevăzut de lege; ~ *penală*, *p.* extinctivă aplicabilă unor acțiuni ce nasc din infracțiuni.

Et. <lat. *praescriptio* <*praescribere*, a intitula, a pretexta.

PREZUMȚIE s. Concluzie pe care legea sau instanța o trage din situații cunoscute asupra unor fapte necunoscute. ~ *absolută*, *p.* legală (*iuris et de iure*) împotriva căreia nu se poate face dovada contrarie; ~ *de fapt*, *p.* pe care judecătorul o trage dintr-un fapt pentru a-și forma o convingere; ~ *de nevinovăție*, regulă potrivit căreia orice persoană este presupusă nevinovată, atâta vreme cât nevinovăția ei nu este dovedită; ~ *legală*, *p.* stabilită de lege; ~ *simplă (iuris tantum)*, *p.* legală ce poate fi combătută prin proba legală.

Et. <lat. *praesumptio* <*praesumere*, a presupune.

PRIMĂ s. Recompensă, primă. ~ *de asigurare*, sumă pe care asiguratul o plătește ca preț al riscului pe care și-l asumă asiguratorul; ~ *de emisie*, sumă pe care trebuie s-o plătească cel

ce subscrie o acțiune cu ocazia unei emisiuni peste capitalul nominal al acțiunii subscrise; ~ *la export, p.* alocată unor producători pentru a-i încuraja să își exporte produsele.

Et. <fr. *prime* <lat. *praemium*, recompensă.

PRIVILEGIU s. Dreptul unui creditor de a fi preferat celorlalți creditori în temeiul creanței sale (ex. privilegiul vânzătorului asupra bunurilor vândute). ~ *general, p.* ce grevează întregul patrimoniu al debitorului; ~ *imobiliar, p.* ce se aplică imobilelor; ~ *mobiliar, p.* ce se aplică mobilelor; ~ *special, p.* ce grevează un bun determinat din patrimoniul debitorului.

Et. <lat. *privilegium*.

PRO RATA TEMPORIS. Expresie latină ("Proportional cu timpul") ce precizează că anumite drepturi sau obligații urmează a fi acordate sau executate în raport cu o anumită scurgere de timp.

PROBĂ s. Stabilirea și demonstrarea unor fapte sau acte juridice, conform legii, în vederea soluționării unui litigiu. ~ *scrisă, p.* ce se administrează prin intermediul unui act scris; ~ *preconstituită, p.* pe care o persoană și-a întocmit-o înaintea oricărui litigiu.

Et. <lat. *probatio* <lat. *probare*, a dovedi.

PROCEDURĂ s. Reguli referitoare la organizarea judecătorească, la competența judiciară, la aplicarea normelor de drept, la executarea hotărârilor judecătorești. ~ *contencioasă*, reguli privind soluționarea litigiilor; ~ *de executare*, norme referitoare la executarea hotărârilor; ~ *necontencioasă*, soluționarea de către instanță a unor cereri ce nu implică un conflict de interese.

Et. <lat. *procedere*, a acționa în judecată.

PROCES s. Vz. litigiu.

Et. <lat. *processus* <*procedere*, vz. procedură.

PROCES VERBAL s. Înscris redactat de un organ competent ce constată un act juridic sau un fapt material. (Dr. fin.) Act întocmit de autoritățile fiscale menite să servească unei urmări judiciare împotriva autorului faptelor constatate.

Et. vz. *proces*.

PROCURĂ s. Înscris constatator al unui contract de mandat; prin extindere contract de mandat.

Et. <germ. *prokura* <lat. *procurare*, a administra.

PROMISIUNE s. Angajament de a contracta o obligație sau de a îndeplini un act; ~a de căsătorie, angajament luat față de o persoană de a o lua în căsătorie; o astfel de obligație nu are valoare juridică; ~a de a contracta, (antecontract), angajamentul unei persoane (promitent) față de o alta (beneficiar) de a încheia în viitor un contract; ~a faptului altuia, contract prin care o persoană (debitor) se obligă față de alta

(creditor) să determine o terță persoană să-și asume anumite obligații față de creditor.

Et. <lat. *promissa*, pl. de la *promissum* <*promittere*, a promite.

PROMULGARE s. Act prin care șeful statului dispune publicarea și intrarea în vigoare a unui act normativ.

Et. <lat. *promulgatio* <*promulgare*, a face cunoscut.

PROPRIETATE s. 1. Raport social determinat de dobândirea bunurilor materiale. 2. Dreptul de a folosi și dispune de un lucru, într-o manieră exclusivă și absolută în conformitate cu legea.

Et. <lat. *proprietas* <*proprius*, ce este al său.

PROROGARE DE COMPETENȚĂ s. Extinderea sau prelungirea unei competențe judiciare în vederea soluționării unui litigiu care, de regulă, nu este de competența respectivei instanțe.

Et. <lat. *prorogatio* <*prorogare*, a prelungi.

PROTOCOL s. 1. Reguli urmate în practica încheierii tratatelor internaționale. 2. Accesoriu la o convenție internațională în vederea interpretării, modificării sau prelungirii respectivei convenții. 3. Act ce cuprinde dispoziții luate de organele administrative. 4. Etichetă observată în ceremoniile oficiale și relațiile internaționale.

Et. <fr. *protocole*, <lat. med. *protocollum* <gr. *protokolon*, lipitură necesară.

PROVOCARE s. Circumstanță atenuantă pe care legea o acordă unui infractor în cazul comiterii unei infracțiuni sub imperiul unei tulburări puternice determinate de acțiunea persoanei vătămate (așa zisă scuză legală).

Et. <lat. *provocatio* <*provocare*, a provoca, a ațâța.

PROXENETISM s. Infracțiune a cărei obiect rezidă în mijlocirea fenomenului de prostituție.

Et. <lat. *proxeneta* <gr. *proxenetes*, mijlocitor, misit.

PUBERTATE s. Perioadă de dezvoltare a persoanei fizice și morale, situată de regulă între 12 și 14 ani.

Et. <lat. *pubertas-atis*.

PUNERE ÎN ÎNTÂRZIERE s. Notificarea pe care creditorul o face debitorului pentru a-și executa obligația ajunsă la scadență.

Et. <lat. *ponere + tardivus*.

PURGARE s. Operație ce urmărește eliberarea unui bun de o sarcină ce-l grevează.

Et. <lat. *purgare*, a curăța, a șterge.

PUTATIV a. Caracteristica unui act juridic care, deși nul, poate produce efecte în favoarea persoanei de bună credință ce l-a

considerat valabil la încheierea acestuia.

Et. <lat. *putare*, a crede, a presupune.

PUTERE EXECUTORIE s. Caracteristica unei hotărâri judecătorești de a fi executată prin mijlocirea organelor de stat.

Et. <lat. *potere*(*posse*) + *exsecutorius* <*exsecutio*, urmărire în justiție.

R

RADIERE (IPOTECARĂ) s. Su-primarea totală sau parțială a unei inscripții ipotecare în baza unei hotărâri judecătorești definitive sau în temeiul consimțământului părților interesate.

Et. < lat. med. *radiare* < lat. cl. *radere*, a șterge, vz. *ipoteca*.

RAPORT s. 1. Operație prealabilă partajului ce constă în restituirea la masa succesorală a unor bunuri sau sume de bani. 2. Raport scris sau oral într-o anumită problemă (ex. raportul unui expert în care acesta aduce la cunoștință instanței constatările și opinia sa privind problemele încredințate spre expertiză). ~ *juridic*, relație socială ce cade sub incidența normelor juridice.

Et. < lat. cf. *apportare*, a aduce.

RATIFICARE s. 1. Act juridic unilateral prin care o persoană confirmă cu efect retroactiv un act juridic încheiat în numele său. 2. Confirmarea pe care organele competente de stat o dau tratatelor internaționale încheiate de respectivul stat.

Et. < lat. med. *ratificatio* < lat. cl. *reor-atus sum*, a gândi, a socoti.

RATIONE LOCI. Expresie latină ("în raport cu locul") care stabilește competența instanței în raport cu domiciliul părților, a locului în care s-a săvârșit infracțiunea, etc.

RATIONE MATERIAE. Expresie latină ("în raport cu fondul") care stabilește competența instanței în raport cu natura litigiului.

RATIONE PERSONAE. Expresie latină ("în raport de persoană") care stabilește competența instanței în raport cu calitate persoanei.

RĂSPUNDERE s. Consecință sancționatoare sau morală în cazul nerespectării unor reguli de drept sau de conduită. ~ *civilă*, obligația de a repara o daună pricinuită unei persoane printr-o infracțiune; ~ *contractuală*, r. debitorului care nu execută sau execută cu întârziere sau incomplet obligația pe care a contractat-o; ~ *disciplinară*, r. ce rezidă în sancționarea persoanei ce încalcă normele de comportament inerente slujbei pe care o exercită; ~ *juridică*, r. pe care normele juridice o prevăd în cazul în care sunt încălcate; ~ *materială*, constă în repararea unui prejudiciu material; ~ *a pentru fapta altuia*, r. anumitor persoane (ex. părinte, învățător, etc.) în temeiul daunelor pricinuite prin faptul altor persoane ce le sunt

încredințate în pază (ex. copii, elevi, etc.) sau care sunt prepușii lor; ~ *pentru faptul animalelor*, r. proprietarului sau a paznicului pentru daunele pricinuite de un animal; ~ *pentru lucrurile neînsuflețite*, r. paznicului unui lucru neînsuflețit în temeiul daunelor cauzate altei persoane prin faptul acestui lucru (ex. paznicului unui bazin impropriu înotului pentru eventualele accidente); ~ *penală*, constă în răspunderea pe care o prevăd normele dreptului penal.

Et. < lat. *respondere*, a plăti, a se achita.

REA CREDINȚĂ s. Fapta unei persoane ce încalcă legea conștiință fiind de caracterul ilicit al acesteia.

Et. < lat. *rea* + *credentia* (forma latină reconstruită).

REABILITARE s. 1. Repunerea unei persoane într-o situație anterior pierdută. 2. Încetarea urmărilor unei condamnări po-

trivit legilor în vigoare; ~ *de drept*, operează prin efectul legii; ~ *judecătorească*, operează în temeiul unei decizii judiciare.

Et. < lat. med. *re* + *habilitare*, a face din nou pe cineva capabil.

REBUS SIC STANTIBUS. Expresie latină ("atâta timp cât situația rămâne neschimbată") ce formulează clauza prin care o persoană contractează sub condiția menținerii situației existente la încheierea actului.

RECHIZITORIU s. Act prin care parchetul sesizează instanța, cerându-i aplicarea legii față de un învinuit sau inculpat.

Et. < lat. *requisitus* < *requirere*, a cere, a pretinde.

RECHIZIȚIE s. Măsură excepțională ce constă în punerea la dispoziția unor organe statale, în mod temporar, a unor bunuri mobile sau imobile, ce aparțin particularilor pentru nevoile armatei sau ale altor autorități.

Et. < lat. *requisiti-onis*.

RECIDIVĂ s. Săvârșirea de către o persoană, după ce fusese condamnată pentru o anumită infracțiune, a unei alte infracțiuni, fie de aceeași natură, fie de o natură deosebită.

Et. < lat. med. *recidiva* < lat. *re-cadere*, a re-cade.

RECUNOAȘTERE s. Acceptarea, de către o persoană, ca juste, a faptelor sau situațiilor pe care o altă persoană își întemeiază pretențiile. ~ *de beligeranță*, act prin care un stat declară pe răsculații din teritoriul său ca beligeranți și în consecință supuși legilor războiului; ~ *a copiilor naturali*, act prin care o persoană declară că este tatăl sau mama unui copil natural.

Et. < lat. *recognoscere*.

RECURS s. Cale de atac prin care se cere unei instanțe superioare, în conformitate cu legea, casarea unei hotărâri judecătorești anterioare. ~ *administrativ*, r.

înaintat unei autorități administrative pentru a obține reformarea sau anularea unui act administrativ. ~ *extraordinar*, cale de atac extraordinară ce urmărește un control general privind hotărârile definitive, civile sau penale, pronunțate de instanțele judiciare.

Et. < lat. *recusatio* < *recusare*, a respinge.

REDUCȚIE SUCCESORALĂ s.

Diminuarea sau suprimarea totală a liberalităților făcute de *decius*, când acestea depășesc cotitatea disponibilă.

Et. < lat. *reductio* + *succedere*, a moșteni.

REGIM s. 1. Formă de guvernământ. ~ *censitar*, sistem electoral bazat pe starea materială a alegătorilor; ~ *parlamentar*, r. în care conducerea de stat se întemeiază pe colaborarea dintre parlament și șeful statului; ~ *reprezentativ*, r. în care poporul încredințează exercițiul suveranității unuia sau mai multor

persoane sau unei adunări alese și care vor acționa în numele lui. 2. ~ *juridic*, reglementare ce se referă la anumite categorii de persoane sau bunuri. 3. ~ *matrimonial*, ansamblu de reguli privind relațiile patrimoniale dintre soți în timpul căsătoriei sau dintre aceștia și terțele persoane cu care contractează.

Et. < lat. *regimen* < *regere*, a conduce, a cârmui.

REGISTRU s. Condică în care se înscriu diverse date și acte. ~ *de evidență*, r. în care grefierul unei instanțe indică litigiile discutate și rezumativ deciziile pronunțate cu numele magistraților participanți; ~ *de stare civilă*, r. oficial în care se trec acte și fapte de stare civilă: nașteri, căsătorii, divorțuri, decese, etc.

Et. < fr. *registre* < lat. *regesta*, registru < *regerere*, a înscrie.

REGRES s. Mijloc prin care cel ce s-a obligat pentru un terț sau împreună cu el, cere acestuia

din urmă să restituie datoria pe care a plătit-o în locul lui.

Et. < lat. *regressus*.

REGULAMENT s. 1. Reguli și instrucțiuni care stabilesc și asigură bunul mers al unei organizații, instituții, etc. 2. Norme referitoare la aplicarea unor acte normative sau la funcționarea unor organe.

Et. < lat. *regula*.

REJUDECARE s. Judecarea din nou a unui litigiu a cărui decizie a fost parțial sau total desființată în urma exercitării unei căi de atac.

Et. < lat. *re-iudicare*.

RELATIVITATEA LUCRULUI

JUDECAT s. Principiu juridic în temeiul căruia o hotărâre judecătorească nu produce efecte decât între părțile litigante.

Et. < fr. *relativité de la chose jugée*.

REMITERE DE DATORIE s. Renunțarea voluntară și în general

gratuită a unui creditor la creanța sa cu acordul expres sau tacit al debitorului.

Et. < lat. *remittere + debitum*.

REPETIȚIE s. Termen folosit pentru plata lucrului nedatorat; înapoierea unui bun sau a unei sume de bani pe care o persoană le-a primit fără drept.

Et. < lat. *repetere*, a cere înapoi.

REPRESALII s. Măsuri (prin ele înșile ilicite) pe care un stat le ia împotriva altui stat pentru a-l determina să înceteze o anumită activitate ilicită și să intre în legalitate.

Et. < fr. *répresailles* < lat. med. *represalia*.

REPREZENTARE s. Îndeplinirea de către o persoană (reprezentant) a unei activități în numele și în interesul altei persoane (reprezentat); ~ *convențională*, stabilită printr-o convenție; ~ *judiciară*, îndeplinirea unor acte de către o persoană în nu-

mele și în interesul uneia din părțile litigante; ~ *legală*, îndeplinirea unor acte juridice în temeiul legii de către reprezentant în interesul reprezentatului; ~ *successorală*, dreptul unor categorii de moștenitori legali de a veni în gradul și locul antecesorului lor la moștenirea ce i s-ar fi cuvenit acestuia dacă ar fi fost în viață la deschiderea succesiunii.

Et. < lat. *repraesentatio*, < *raepraesentare*, a pune în fața ochilor, a face (pe cineva) prezent.

REPUNERE ÎN TERMEN s. Posibilitatea unui organ jurisdicțional de a dispune în cazuri speciale judecarea unei cauze peste termenul prevăzut de lege.

Et. < lat. *re-ponere* + *terminus*, limită, hotar.

RES DERELICTAE. Expresie latină ("lucruri părăsite") ce indică bunurile abandonate ce pot fi însușite de oricine.

RES IUDICATA PRO VERITATE ACCIPITUR (HABETUR). Expresie latină ("soluția dată de instanță este socotită ca exprimând adevărul") pentru principiul autorității lucrului judecat.

RES NULLIUS. Termen latin ("lucrul nimănu") ce arată că lucrurile care nu aparțin nimănu pot fi însușite de oricine.

RES PERIT DOMINO. Expresie latină ("pierderea lucrului este în dauna proprietarului") ce indică regula că riscul lucrurilor distruse prin caz fortuit sau forță majoră sunt suportate de către proprietar.

RESORTISANT s. Supus al unui stat străin.

Et. < fr. *resorsissant*.

RESPONSABILITATE s. Norme juridice ce se referă la repararea prejudiciilor cauzate prin încălcarea unor obligații.

Et. < lat. *respondere*, a răspunde ca și garant.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

Expresie latină ("repunerea în starea de mai înainte") ce indică o măsură reparatorie ce constă în desființarea unui act juridic și repararea integrală a tuturor pagubelor pricinuite prin actul respectiv.

REȘEDINȚĂ s. Locuință secundară.

Et. < lat. *residens* < *residere*, a locui.

RETENȚIE s. Drept ce îngăduie creditorului de a refuza restituirea unui lucru ce aparține debitorului său, atâta timp cât acesta nu se achită de datoria sa, pe care o are cu respectivul lucru.

Et. < lat. *retentio* < *retinere*, a reține.

RETRACTARE s. Act prin care o persoană fizică sau un organ revine asupra unei hotărâri sau a unui act anterior.

Et. < lat. *retractatio* < *retractare*, a retrace.

RETROACTIVITATE s. Aplicarea în trecut a efectelor unei decizii judiciare sau a unui act juridic. ~ a judecării, decizie ce constată o situație juridică preexistentă; ~ a partajului, caracter fictiv pe care unele legislații îl acordă partajului prin care fiecare moștenitor este socotit că a moștenit singur și imediat lotul ce i-a revenit.

Et. < fr. *retroactivité* < lat. *retroagere*, a împinge înapoi.

REȚINERE s. Măsură preventivă privativă de libertate, de scurtă durată, luată de organele de cercetare penală față de o persoană, dacă sunt indicii că ar fi încălcat legea penală.

Et. < lat. *retentio* < *retinere*, a reține.

REVIZUIRE s. 1. Cale extraordinară de atac împotriva unei decizii judecătorești definitive, atacată pentru descoperirea de fapte noi sau pentru că a fost pronunțată în temeiul unor probe false. 2. Modificarea unor

norme juridice (tratate, coduri, contracte etc.) pentru a le pune în concordanță cu noile schimbări socio-politice.

Et. < lat. *revisio* < *revisere*, a revizui.

REVOCARE s. Desființarea unui contract, donații, legat etc. în conformitate cu deciziile legii.

Et. < lat. *revocatio* < lat. *revocare*.

REZERVĂ s. 1. Clauză restrictivă pe care un stat o introduce într-un tratat în momentul semnării sau ratificării unui tratat. 2. ~ *succesorală*, parte din succesiune de care o persoană nu poate dispune în detrimentul moștenitorilor rezervatari.

Et. < lat. *reservare*.

REZILIERE s. 1. Desfacerea pentru viitor a unui contract cu prestații succesive. 2. Expresie folosită uneori pentru a desemna desfacerea unui contract prin acordul părților contractante.

Et. < fr. *résiliation* < lat. *resilire*, a sări înapoi, a se retrage.

REZOLUTORIU a. Calitatea unui act juridic sau a unei modalități de a desființa un raport juridic.

Et. vz. *Rezoluție*.

REZOLUȚIE s. 1. Hotărâre luată în urma unei dezbateri. 2. Desfacerea retroactivă a unui contract pentru neîndeplinirea condițiilor sau sarcinilor contractuale.

Et. < lat. *resolutio* < *resolvere*, a dezlega, a desface.

RIX s. Încăierare.

Et. < lat. *rixa*, ceartă,

ROL s. 1. Registrul proceselor supuse spre judecare la o instanță. 2. Registru fiscal pentru evidența impunerilor.

Et. < lat. med. *rolulus*, rulou.

RUDENIE s. Legătură directă sau colaterală între persoane care fac parte din aceeași familie.

Et. < v.sl. *ruda*.

29.3.23

S

SABOTAJ s. Infracțiune ce constă în neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare, cu intenție, de către un angajat, a unor obligații de serviciu, fapt ce duce la urmări grave în viața economică și socio-politică a statului.

Et. <fr. *sabotage*.

SANȚIUNE s. 1. Măsură de constrângere aplicată drept urmare a neexecutării unei obligații. 2. Confirmarea unui act de către o autoritate superioară celei ce l-a emis. 3. Represalii. 4. Pedepsă.

Et. <lat. *sanctio-onis* <*sancire*, a promulga o lege, a stabili prin lege.

SARCINĂ s. 1. Obligație, îndatorire, răspundere (materială sau morală). *Caiet de ~i*, dosar ce cuprinde condițiile tehnice pentru executarea unei lucrări. 2. ~ *probei*, obligația părților

litigante de a face dovada susținerilor pe care își întemeiază pretențiile; ~ *probei*, revine celui care face o afirmație.

Et. <lat. *sarcina*.

SCADENȚĂ s. Data la care o obligație devine exigibilă.

Et. <ital. *scadenza*.

SCRIPTE s. Acte, registre de evidență, de contabilitate. (*Ist.*) Hrisoave.

Et. <lat. lit. *scripta*.

SCRUTIN s. Operație electorală ce constă în depunerea de către electori a buletinelor de vot, deschiderea urnelor și proclamarea rezultatelor. ~ *de listă*, s. conform căruia electorul poate alege mai mulți candidați de pe listă; ~ *uninominal*, s. potrivit căruia se poate vota un singur candidat.

Et. <lat. *scrutinium* <*scrutari*, a cerceta.

SECHESTRU s. Măsură de indisponizare a unui bun în vederea executării silite sau a confiscării lui. ~ *asigurător*, s. asupra bunurilor mobile ale debitorului, spre a se preveni înstrăinarea lor de către acesta din urmă. ~ *convențional*, s. stabilit prin convenția părților; ~ *judiciar*, s. ordonat de instanțele judiciare.

Et. <lat. *sequestrum* <*sequester*, mijlocitor.

SECURITATE s. Protecție, apărare. ~ *internațională*, asigurarea integrității teritoriale împotriva oricărui atac din afară și a structurii constituționale față de orice violență din exterior; ~ *publică*, stare socială lipsită de primejdii referitoare la viața, libertatea și la dreptul de proprietate a cetățeanului.

Et. <lat. *securitas-atris*.

SENAT s. 1. Nume dat celei de a doua camere legislative. 2. (*Ist.*) Nume dat conducerii colective din orașele hanseatice.

Et. <lat. *senatus*.

SENTINȚĂ s. Decizie a unei instanțe judiciare.

Et. <lat. *sententia*.

SEPARAȚIE s. Despărțire. ~ *de bunuri*, regim matrimonial în care soții își păstrează fiecare din ei proprietatea bunurilor lor personale; ~ *de domiciliu*, dispensă premergătoare divorțului prin care se acordă soților dreptul de a avea domiciliu legal diferite; ~ *de patrimonii*, privilegiu acordat creditorilor unei succesiuni și legatarilor de sume de bani pentru a fi plătiți cu preferință din bunurile succesoriale; ~ *de puteri*, principiu de ordin constituțional în temeiul căruia puterea legiuitoare, executivă și judecătorească trebuie să activeze în mod independent una de alta.

Et. <lat. *separatio*.

SERVITUTE s. 1. Sarcină stabilită asupra unui imobil în folosul altui imobil ce aparține altui proprietar. ~ *aparentă*, s. a cărei existență este vizibilă prin

lucrări exterioare (ex. s. de apeduct); ~ *aquae haustus*, s. ce constă în obligația de a lăsa pe proprietarul altui fond de a lua apă din fântânile fondului servant. ~ *continuă*, s. ce se exercită fără o activitate umană, ci printr-o stare de fapt (ex. s. de vedere); ~ *de scurgere*, (*stilicidii aut cloacae*), s. convențională ce constă în a îngădui scurgerea apelor de ploaie de pe acoperișul imobilului vecin; ~ *legală*, s. stabilită direct prin lege; ~ *naturală*, este stabilită din considerația unei stări de fapt (ex. scurgerea apelor); ~ *non altius tollendi*, s. ce constă în obligația de a nu construi peste o anumită înălțime; ~ *rurală*, poartă asupra unui fond rural.

2. Regim juridic stabilit de dreptul internațional ce limitează convenția statală teritorială în folosul altui stat sau a comunității internaționale. Așa sunt serviciile naturale ce derivă din situații teritoriale (ex. fluvii, porturi, etc.) sau cele convenționale (ex. demilitarizările) rezultate din unele tratate.

Et. <lat. *servitudo* <*servire*, a sluji.

SESIUNE s. Perioadă de timp în care membrii unui organ reprezentativ se întrunesc spre a soluționa problemele curente și a își exercita atribuțiile ce le revin.

Et. <lat. *sessio*, <*sedere*, a șede.

SESIZARE s. Act prin care se declanșează activitatea organelor de urmărire penală.

Et. <fr. *saisir*.

SEZINĂ s. Atribuirea procesiunii moștenirii unor categorii de succesori din momentul deschiderii acesteia, dându-le dreptul să exercite toate facultățile și acțiunile acestuia.

Et. <fr. *saisir* <lb. francă.

SIGURANȚĂ s. Garanție dată pentru executarea unei obligații. Vz. *garanție*.

Et. <ital. *Sicuranza* <*securus*, sigur.

SIMULAȚIE s. Fapt de a crea, în mod ilicit, un act aparent ce nu corespunde unei operații reale sau de a ascunde total sau parțial un act sub înfățișarea altuia; s. poate avea loc și asupra unei persoane, când operația reală a intervenit între alte persoane decât cele menționate în înscris ca fiind părțile în cauză.

Et. <lat. *simulatio*.

SINALAGMATIC (CONTRACT)

a. Contract ce creează obligații reciproce între părți.

Et. < fr. *synalagmatique* < gr. *synalogmatikos* < *synalagma*, contract.

SOCIETATE s. Contract prin care una sau mai multe persoane convin să pună ceva în comun pentru a realiza beneficii. Pentru existența contractului se cer: un aport comun, vocația tuturor asociaților de a participa la beneficii și la pierderi și intenția de a crea un astfel de contract (*affectio societatis*). ~ *anonimă*, s. al cărei capital este împărțit

în acțiuni; ~ *civilă*, s. al cărei obiect principal îl constituie operații civile; ~ *de asigurări mutuale*, contract ale cărui riscuri sunt suportate în comun de către asociați; ~ *leonină*, s. în care unul din asociați își atribuie toate beneficiile, fără a participa la pierderi.

Et. <*societas-atis*.

SOLEMNITATE s. Obligație prevăzută de lege de a se respecta unele formalități în cazul încheierii anumitor acte juridice; fără aceste forme respectivele nu sunt valabile.

Et. <lat. *solemnitas-atis*.

SOLIDARITATE s. Modalitatea unei obligații care în caz de pluralitate de creditori (~ *activă*) îngăduie fiecărui creditor de a cere debitorului executarea creanței; iar în caz de pluralitate de debitori (~ *pasivă*), fiecare dintre aceștia poate fi obligat să plătească în întregime datoria.

Et. <fr. *solidarité* <lat. *solidus*, în întregime.

SOLVABILITATE s. Posibilitatea materială a debitorului de a efectua prestația la scadență.
Et. <lat. *solvere*, a plăti.

SOMAȚIE s. 1. Act prin care un organ competent pune în vedere unei persoane să ia, în conformitate cu legea, anumite măsuri. 2. Invitația scrisă pe care un creditor o face debitorului său de a-și executa obligația contractuală, în caz contrariu urmând a suferi rigorile legii. 3. Punere în întârziere.

Et. <fr. *sommation* <lat. med. *sunnare*, a spune pe scurt (cf. *summa*, rezumat).

SPIONAJ s. Transmiterea, în mod gratuit sau oneros, a unor secrete de stat unei puteri străine de către o persoană, indiferent de naționalitatea acesteia.

Et. după fr. <*espionnage*, <ital. *spione*.

STAT s. 1. Ansamblul calităților inerent persoanei umane, prevăzute de dreptul civil (ex. că-

sătoria, filiația, rudenția, numele etc.). 2. Populație fixată pe un teritoriu determinat și supusă aceleiași autorități guvernamentale având personalitate juridică. ~ *compus*, s. alcătuit din mai multe state, fiecare bucurându-se de o autonomie mai mult sau mai puțin întinsă, dar unite într-o finalitate exterioară comună. ~ *federal*, confederație statală ce formează o unitate internațională distinctă de statele alcătuitoare, servind între acestea din urmă drept legătură politico-juridică; ~ *neutru*, s. ce rămâne de bună voie străin într-un conflict dintre două sau mai multe state; ~ *suveran*, s. pe deplin independent ce se bucură de toate drepturile atât d.p.d.v. intern (administrație, legislație, justiție), cât și extern (drept de război, drept de legație, drept de a încheia tratate, etc.).

Et. <lat. *status*.

STATU QUO. Expresie latină cu sensul următor: "în starea actu-

ală (a lucrurilor)". ~ *ante*, "în stare anterioară (a lucrurilor)"; ~ *ante bellum*, restabilirea stării de fapt și de drept așa cum exista anterior conflictului armat.

STATUT s. 1. Regulament sau convenție destinată să asigure funcționarea unei colectivități publice sau private. 2. ~ *personal*, normele referitoare la starea și capacitatea persoanelor; ~ *real*, normele de aplicare teritorială (ex. legile penale).

Et. <lat. *statutum* <*statuere*, a hotărî.

STELIONAT s. A vinde sau a ipoteca succesiv același bun la două persoane diferite, fără a menționa prima vânzare sau ipotecă constituită anterior.

Et. <lat. *stellionatus* <*stellio*, om viclean.

STINGEREA OBLIGAȚIEI s. Încetarea existenței unei obligații prin modurile prevăzute de lege.

Et. <lat. *stinguere* + *obligatio-nis*.

STIPULAȚIE s. Clauză contractuală. ~ *pentru altul*, clauză prin care o persoană numită promitent se obligă față de o alta numită stipulant să facă o prestație unui terț numit beneficiar.

Et. <lat. *stipulatio* <*stipulari*, a face pe cineva să-și ia un angajament.

STRĂMUTARE s. Trimiterea unui proces de la o instanță competentă la o alta de același grad sau de la un organ de urmărire penală la un altul din ordinul unui organ superior.

Et. <lat. *extramutare*.

STRICTO SENSU. Expresie latină ("în sens strict") ce redă ideea că o noțiune trebuie înțeleasă ținându-se seama de cuvintele în care a fost definită (interpretare literală).

SUBIECT s. Persoană aflată în centrul atenției unei cercetări. ~*activ*, titularul unui drept de creanță; ~*de drept*, titular de drepturi și obligații; ~*ul infracțiunii*, persoană ce a săvârșit o infracțiune (subiect activ) sau care a fost vătămată în urma unei infracțiuni (subiect pasiv); ~*pasiv*, parte dintr-un raport de drept obligată la îndeplinirea unei prestații.

Et. <lat. *subiectus* <*subicere*, a pune în față, a expune.

SUBÎNCHIRIERE s. Contract de închiriere încheiat de locatarul principal cu o altă persoană (subchiriaș, sublocatar).

Et. <sud.slav. *kirija*.

SUBROGAȚIE s. Substituirea unei persoane cu o alta într-un raport de drept (substituție personală, ex. persoana care plătește în locul creditorului se substituie acestuia) sau conferirea către un lucru a unor calități juridice specifice lucrului pe care acesta îl înlocuiește într-un

patrimoniu oarecare (ex. asigurarea unui imobil ipotecat se substituie acestuia în cazul unui incendiu).

Et. <lat. *subrogatio* <*subroga-re*, a înlocui.

SUBSTITUIRE (SUBSTITUȚIE)

s. Înlocuire. ~ *de persoane*, infracțiune ce are ca obiect fapta de a-și atribui sieși sau unei alte persoane o identitate falsă spre a induce în eroare o altă persoană sau o autoritate; ~ *fideicomisară*, dispoziție între vii sau testamentară prin care dispunătorul obligă pe beneficiar (zis și grevat) să păstreze pe tot timpul vieții bunurile donate sau lăsate ca legat pentru a fi transmise la moartea sa, unei persoane determinate; ~ *vulgără*, dispoziție între vii sau testamentară prin care dispunătorul indică o altă persoană care să primească bunurile donate sau lăsate ca legat, dacă donatorul sau legatarul nu le va accepta.

Et. <lat. *substitutio* <*substituere*, a înlocui.

SUCCESSIUNE s. Transmisiunea la una sau mai multe persoane fizice sau juridice a unui patrimoniu, a unei părți a acestuia, sau a unor bunuri determinate ce au aparținut unei persoane decedate. ~ *anomală*, s. a cărei bunuri sunt atribuite unei persoane determinate în temeiul provenienței acestor bunuri; ~ *convențională*, donația unui patrimoniu sau a unei părți din acesta de către o persoană (donator) ce-și produce efecte numai la moartea donatorului; o astfel de donație poate fi revocată *cu titlu particular*, este s. ce se referă la unele bunuri sau drepturi determinate; ~ *cu titlu universal*, este s. ce se referă la o fracțiune din patrimoniu; ~ *legală*, (*ab intestato*) are loc când devoluția succesorală se face în conformitate cu legea; ~ *testamentară*, are loc când devoluția moștenirii are loc în conformitate cu testamentul întocmit de persoana decedată; ~ *vacantă*, s. pe care nimeni n-o reclamă, fie pentru că nu există

succesori cunoscuți, fie că aceștia au renunțat la moștenire.

Et. <lat. *successio* <*succedere*, a urma, a moșteni.

SUCCESSOR s. Persoană chemată la moștenire pe baza legii (~ *legal*), fie în temeiul unui testament (~ *testamentar*).

Et. vz. *successiunea*.

SUFRAGIU s. Vot dat în materie electorală.

Et. <lat. *suffragium*.

SULTĂ s. Sumă de bani care, într-un partaj, compensează inegalitatea loturilor.

Et. <lat. *solvere*.

SUPERFICIE s. Drept de proprietate ce are ca obiect clădirile sau plantațiile ce există pe un teren a cărui proprietate aparține altei persoane.

Et. <lat. *superficies*, suprafață.

SUPOZIȚIE DE PART s. Infrațiune ce are ca obiect atribuirea

unui copil ca fiind născut de o femeie care nu l-a conceput; frauda poate emana sau de la femeia în cauză sau de la un terț.

Et. <lat. *suppositio* <*supponere*, a înlocui, *partus*, prunc.

SUPRALICITAȚIE s. Licitatie publică suplimentară în cadrul unei urmăriri silite imobiliare ce urmărește un preț superior celui la care s-a adjudecat bunul cu ocazia licitației.

Et. <lat. *supra*, peste + *licitatio* <*licitari*, a vinde la licitație.

SUPRESIUNE DE PART s. Infracțiune ce are ca obiect faptul de a face să dispară dovada existenței unui copil, fie ascunzându-i nașterea, fie declarându-l mort.

Et <lat. *suppressio* <*supprimere*, a ascunde, *partus*, prunc.

SUVERANITATE s. Atribut al statului ce constă în supremația de stat în interiorul hotarelor

sale și în independența ei în exterior.

Et. <fr. *souveranité* <lat. med. *superanus* <*super*, de asupra.

ȘANTAJ s. Infracțiune ce constă în constrângerea prin violență sau amenințări de către o persoană împotriva altei persoane, de a face sau a nu face ceva în folosul său sau pentru un terț.

Et. <fr. *chantage* <*cantare*, a căuta (a face pe altul "să cânte").

T

TACITA RECONDUCTIO. Termen latin ("nouă închiriere tacită") ce exprimă reînnoirea unui contract de locațiune expirat ca rezultat al faptului că locatarul se menține în locurile închiriate fără ca proprietarul să se opună.

TALION s. Pedepsă ce constă în săvârșirea de către victimă împotriva infractorului a unei fapte identice cu aceea pricinuită de acesta din urmă.
Et. <lat. *talio-onis*.

TALON s. Parte dintr-o foaie de carnet ce rămâne atașată la actor după detașarea celeilalte părți și care conține însemnări concordante cu cele înscrise pe partea detașată (ex. securile, mandatele poștale, etc.).
Et. <lat. *talo-onis*.

TANTIEMĂ s. Cotă parte din beneficiul anual net al unei societăți, acordată, potrivit statutelor, membrilor consiliului de administrație, pentru participarea la conducere.
Et. <fr. *tantième* <lat. *tantum*, atât (de mult).

TARIF s. Taxă oficială pentru anumite servicii; listă ce cuprinde prețurile pentru diverse servicii, în deosebi publice și condițiile de aplicare a acestora. ~ *vamal*, listă ce cuprinde mărfurile și taxele vamale corespunzătoare.
Et. <fr. *tarif* <ital. *tariffa* <lb. arabă.

TAXĂ s. Impozit; Sumă plătită pentru unele servicii. ~ *de scont*, parte din valoarea nominală a unei cambii, pe care o

instituție bancară cumpărând-o, înainte de scadență, de la creditor, o încasează de la acesta drept beneficiu pentru plata acestei cambii anterior scadenței; ~ *de ședere*, *t.* percepută pentru șederea unei persoane într-o stațiune climaterică sau turistică; ~ *pe cifra de afaceri*, impozit indirect așezat pe cifra de afaceri, realizat de întreprinderile comerciale.

Et. <lat. *taxatio*, <*taxare*, a evalua.

TĂINUIRE s. Infracțiune ce are ca obiect dobândirea sau înlesnirea valorificării unui bun cunoscând că provine din încălcarea legii penale.

Et. <v.sl. *tajna*.

TĂLHĂRIE s. Infracțiune ce constă într-un furt săvârșit prin violență, amenințări sau prin alte mijloace asemănătoare.

Et. cf. magh, *tolvaj*.

TEMNIȚĂ GREA s. Pedepsă privativă de libertate executată într-un regim sever.

Et. <v.sl. *timniča*.

TEMPUS REGIT ACTUM. Expresie latină ("timpul guvernează actul") ce stabilește regula în temeiul căreia orice act juridic se încheie conform normelor legale în vigoare la data întocmirii lui.

TENTATIVĂ s. 1. Punerea în executare a unei infracțiuni, executare care fie că a fost întreprinsă, fie că nu și-a produs efectele scontate. 2. ~ *de conciliere*, formalitate ce impune părților să se prezinte în fața magistratului spre a se ajunge la o înțelegere înainte de intențarea acțiunii.

Et. <lat.scol. *tentativa*, probă, lucrare universitară, <*tentare*, a încerca.

TERITORIALITATE s. Principiu în temeiul căruia legile unui stat se aplică cu unele excepții (ex. în cazul personalității legilor), tuturor persoanelor aflate pe teritoriul său și tuturor

infracțiunilor comise pe respectivul teritoriu.

Et. <fr. *territorialité* <lat. *territorium*.

TERITORIU s. Terenul, apele și marea teritorială ca și spațiul aerian cuprins între hotarele unui stat și supuse suveranității acestuia.

Et. <lat. *territorium*.

TERMEN s. Eveniment viitor și cert de care depinde exigibilitatea sau stingerea unei obligații. ~ *de decădere*, interval de timp în care trebuie exercitat, conform legii un drept subiectiv; ~ *extinctiv*, *t.* de care depinde stingerea unei obligații; ~ *de grație*, *t.* pe care o instanță îl poate acorda, în cazuri bine motivate, debitorului, aflat în întârziere, pentru a-și executa prestația; ~ *de prescripție*, interval de timp în interiorul căruia urmează să fie valorificate anumite drepturi; ~ *în cunoștință*, dată fixată de o instanță judiciară și comunicată direct

părților în litigiu; ~ *legal*, interval de timp stabilit de lege cu consecințe juridice pentru părțile interesate; ~ *suspensiv*, *t.* ce fixează exigibilitatea obligației.

Et. <lat. *terminus*.

TERORISM s. Acțiuni contrare legii întreprinse de unele persoane în vederea satisfacerii unor interese economico-politice ilegale.

Et. <lat. *terror*.

TERȚ s. Persoană care nu este nici parte, nici reprezentată într-un contract sau la o judecată.

Et. <lat. *tertius*.

TESTAMENT s. Act de ultimă voință prin care o persoană dispune pentru cauză de moarte în întregime sau numai de o parte din patrimoniul său. ~ *autentic*, este întocmit în fața notarului; ~ *conjunctiv*, făcut în același act de două sau mai multe persoane în profitul unui terț sau cu dis-

poziție mutuală și reciprocă. ~ *mistic*, care semnat de testator și sigilat, este dat în păstrare unui birou notarial; ~ *nuncupativ*, *t.* oral; ~ *olograf*, scris în întregime, datat și semnat de testator.

Et. <lat. *testamentum*.

TESTATOR s. Persoana care și-a întocmit un testament.

TESTIS UNUS TESTIS NULLUS.

Expresie latină medievală ("un singur martor nu este suficient") ce proclamă ideea că pentru stabilirea adevărului nu este suficient un singur martor.

THALWEG s. Linia de cea mai mare adâncime a unui fluviu. Servește de linie de frontieră când un fluviu separă două state.

Et. <germ. *Thalweg*.

TITLU s. 1. Act sau fapt juridic ce constituie temeiul unui drept. ~ *de credit*, document constator al unei creanțe; ~

executoriu, înscris emanat de la un organ competent în temeiul căruia se poate efectua executarea silită; ~ *la purtător*, *t.* ce nu indică pe titularul dreptului și care transmiteându-se din mână în mână, dă posesorului dreptul înscris în respectivul titlu; ~ *putativ*, *t.* care nu există în realitate, dar pe care posesorul îl crede valabil; ~ *recognitiv*, *t.* redactat pentru a constata din nou un drept prevăzut într-un titlu anterior. 2. *Dr.com.* certificat reprezentând o valoare de bursă. ~ *la ordin*, titlu investit cu clauza la ordin, ceea ce în-găduie transmiterea titlului prin gaj.

Et. <lat. *titulus*.

TITULAR s. Persoană care are un drept sau îi revine o obligație.

Et. vz. *titlu*.

TRADIȚIE s. Remiterea materială a unui lucru mobil în vederea transferării proprietății acestuia sau în scopul executării unei obligații de transfer.

Et. <lat. *traditio* <*tradere*, a transmite.

TRAFIC DE IFLUENȚĂ s. Oferirea, promisiunea sau primirea de daruri sau bani pentru a obține sau pentru a încerca să se obțină unele avantaje de la autoritatea publică.

Et. <fr. *trafic*, <ital *traffico*.

TRANSCRIERE s. Trecerea într-un registru special a unor acte juridice cu efecte *erga omnes*.

Et <lat. *transcriptio* <*transcribere*, a înregistra.

TRANSMITERE s. Transfer. ~ *de puteri*, transferul puterilor guvernamentale de la o conducere la alta fie printr-un act expres de voință, fie prin efectul legii; ~ *obligațiilor*, transfer către o altă persoană, fie a creanței, fie a debitului; ~ *succesorală*, transferul patrimoniului unei persoane decedate către una sau mai multe persoane în viață.

Et. <lat. *transmissio* <*transmittere*, a transmite, a lăsa moștenire.

TRANZACȚIE s. Contract încheiat între două persoane fie pentru a pune capăt unui proces, fie pentru a preîntâmpina un proces viitor.

Et. <lat. *transactus* <*trasigere*, a se învoi, a pune capăt.

TRAS s. Persoană indicată într-o trată ca fiind obligată să facă plata la scadență.

Et. < lat. recons. *tragere* < *trahere*, a trage.

TRATAT s. Convenție între două sau mai multe state cu privire la relațiile reciproce între acestea. ~ *de arbitraj*, convenție prin care două sau mai multe state se angajează ca în cazul unui conflict să se adreseze arbitrilor; ~ *de alianță*, t. ce se referă la o colaborare diplomatică și eventual militară; ~ *de pace*, t. ce pune capăt unui conflict militar restabilind raporturile de pace între statele beligerante.

Et. <lat. *tractatus* <*tractare*, a trata, a administra.

TRATATIVE s. Mijloc de reprezentare a problemelor internaționale prin contacte între state în vederea găsirii unor soluții acceptabile pentru ambele părți.

Et. <ital. *trattative*.

TRATĂ s. Cambie prin care creditorul (*trăgător*) ordonă debitorului său (*tras*) să plătească o sumă de bani unei terțe persoane (*beneficiar*) la data și locul stabilit.

Et. <ital. *tratta*.

TRĂDARE s. Crimă internațională îndreptată împotriva suveranității sau unității unui stat (ex. procurarea către un stat străin de planuri referitoare la apărarea națională).

Et. <lat. *traditus*, <*tradere*, a trăda.

TRĂGĂTOR s. Persoană ce emite o trată.

Et. vz. *trată*.

TRIBUNAL s. Organ jurisdicțional ce exercită o jurisdicție inferioară față de jurisdicția superioară a curților.

Et. <lat. *tribunal*.

TRIBUT s. 1. Contribuție impusă în urma unui război. 2. (*Ist.*)

Contribuție datorată de către un stat vasal.

Et. <lat. *tributum*.

TRIMITERE ÎN JUDECATĂ s. Procedură prin care instanța penală începe, în conformitate cu legea, judecarea unei cauze.

Et. <lat. *transmittere*, a trimite + *iudicium*, judecată.

TULBURARE ÎN POSESIE s. Împiedicarea unei persoane de a-și exercita stăpânirea de fapt asupra unui imobil.

Et. <lat. recons. *turbulare* <*turbare*, a tulbura + *possesio-onis*.

TUTELĂ s. Instituție pentru ocrotirea minorilor și interzișilor.

Et. <lat. *tutela* <*tueri*, a ocroti.

TUTOR s. Persoană ce exercită o tutelă, având grija persoanei minorului sau a interzisului, administrându-i patrimoniul și reprezentându-l în justiție. ~ *de fapt*, persoană ce-și asumă calitatea de *t.* fără a avea jurisdicție această calitate (ex. mama recăsătorită); ~ *legal*, *t.* desemnat de lege; ~ *testamentar*, *t.* desemnat prin testament, sau printr-o declarație în fața instanței sau a unui notar.

Et. <lat. *tutor* <*tueri*, a ocroti.

U

UCIDERE DIN CULPĂ s. Infracțiune ce constă în uciderea unei persoane din imprudență, neglijență, neatenție sau din nerespectarea unor dispoziții legale.

Et.<lat. *occidere + imprudentia*.

ULTIMATUM s. Notă diplomatică pe care un stat o înaintează altuia și prin care îi impune anumite condiții a căror neîndeplinire duce de obicei la începerea ostilităților și uneori la întreruperea relațiilor diplomatice.

Et.<lat.dipl.*ultimatum <ultimus*, cel din urmă.

ULTRA PETITA. Expresie latină ("peste cele cerute") ce indică justificarea desființării unei decizii judecătorești întrucât instanța s-a pronunțat asupra unor

lucruri care nu s-au cerut; s-a acordat mai mult decât s-a cerut.

ULTRA VIRES HEREDITATIS.

Expresie latină ("peste posibilitățile moștenirii") ce formulează regula că acceptarea pură și simplă a unei succesiuni obligă pe moștenitor la plata nu numai în limitele activului sucesoral, ci și din propriul său patrimoniu.

ULTRAJ s. Infracțiunea ce constă în insulte, calomnii sau amenințări săvârșite în mod direct sau indirect contra unui funcționar public aflat în exercițiul funcțiunii sau pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcțiunii sale. ~ *la bunele moravuri*, infracțiune împotriva moralei pu-

blice pe cale de cuvinte, înscrieri sau imagini.

Et. <fr. *outrage* <lat. *ultra*, mai mult (decât trebuie).

UNANIMITATE s. Regulă în temeiul căreia hotărârile unui organ, conferințe sau organizații nu pot fi luate decât cu votul sau aprobarea tuturor membrilor sau participanților la ședințe.

Et. <fr. *unanimité* <lat. *unanimus*, cu care trăiește în bună înțelegere.

UNELTIRE s. Înțelegere frauduloasă făcută în scopul creerii unor condiții favorabile săvârșirii unei infracțiuni; intrigă, complot.

Et. <unele-altele <lat. *unus* + *alter*.

UNICAMERAL a. Sistem ~, sistem parlamentar în care parlamentul este constituit dintr-o singură adunare reprezentativă.

Et. <ital. *uni-camera*.

UNICAT s. Încis constatator ce se redactează într-un singur exemplar.

Et. <lat. *unicus*.

UNILATERAL s. Contract ~, contract ce dă naștere la obligații numai pentru una din părțile contractante.

Et. <fr. *unilatéral* <lat. *unilateralis* <*latus-eris*, latură margină.

UNIUNE s. 1. Unirea unor provincii sau state într-un singur stat. 2. Legătura între două sau mai multe persoane, organizații, societăți etc. pentru apărarea sau promovarea unor interese comune. ~ *internațională*, denumirea dată unor organizații internaționale guvernamentale create în vederea realizării anumitor finalități economice, tehnice, etc.; ~ *monetară*, convenție prin care două sau mai multe state stabilesc libera circulație a monedelor lor naționale, sau a unora din aceste monede pe teritoriul lor. ~ *perso-*

nală, asociația mai multor state al căror element comun îl constituie persoana șefului statului; ~ *reală*, asociația mai multor state cu un șef de stat unic, sistem monetar unic și armată comună, administrație unică și politică externă comună; ~ *vamală*, înțelegere încheiată între mai multe state în vederea suprimării frontierelor vamale dintre ele și unificării regimului lor vamal cu statele terțe.

Et. <lat. *unio-onis*.

UNIVERSALITATE s. Masă de bunuri și obligații sau numai de bunuri supusă sub aspect juridic unor reguli, care în anumite privințe diferă de cele ce ar fi aplicabile bunurilor care o alcătuiesc, dacă acestea ar fi apreciate în mod izolat.

Et. <lat. *universalitas*.

URBANISM s. Ansamblu de mă-suri arhitecturale și administra-tive luate în vederea dezvoltării armonioase a așezărilor orășe-nești.

Et. <fr. *urbanisme* <lat. *urbanus* <*urbs*, oraș.

URGENȚĂ s. Stare de fapt ce reclamă o soluționare imediată. *Procedură de ~*, măsuri prevăzute de regulamentul interior al Parlamentului în vederea soluționării rapide a unor situații speciale.

Et. <fr. *urgence* <lat. *urgens* <*urgeri*, a presa.

URMĂRIRE s. Acțiunea de a urmări. ~ *penală*, activitate întreprinsă de organe speciale (poliție, parchet, etc.) pentru strângerea probelor referitoare la existența unei infracțiuni și la identificarea făptuitorului în vederea deschiderii acțiunii penale.

Et. <lat. *orma*.

UT SINGULI. Expresie latină ("cu titlu individual") ce indică persoane, lucruri sau acțiuni apreciate sub aspect juridic cu titlu individual. De ex. mobilele aparținând aceleiași persoane sunt supuse ~legii țării unde acestea se află.

UT UNIVERSI. Expresie latină (“cu titlu universal”) ce indică o universalitate de persoane, bunuri sau acțiuni. De ex. toate mobilele unei persoane aflate în diverse țări sunt supuse ca o universalitate unei legi unice: a domiciliului sau a naționalității proprietarului.

UTERIN a. Termen ce desemnează frații și surorile care au aceeași mamă, dar un alt tată.

Et. <lat. *uterinus*.

UZ s. Drept real ce constă în dreptul de a se folosi de un lucru ce aparține altei persoane.

Et. <lat. *usus*.

UZ DE FALS s. Folosirea de către o persoană a unui înscris oficial sau sub semnătură privată pentru a produce efecte juridice, conștientă fiind că respectivul înscris este fals.

Et. vz. *uz*.

UZANȚĂ s. Mod de procedare. ~ *diplomatică*, practică utilizată în relații diplomatice.

Et. <fr. *usance* <lat.pop. *usare*, a folosi.

UZUCAPIUNE s. Termen luat din dreptul roman pentru a desemna prescripția achizitivă.

Et. <lat. *usucapio-onis*.

UZUFRUCT s. Drept real viager care îngăduie titularului de a se folosi (*ins utendi*) de un lucru aparținând altei persoane și de a-i culege fructele (*ius fruendi*), fără a-i altera substanța sau să-i schimbe destinația.

Et. <lat. *usus fructus*.

UZURĂ s. Încasarea unor dobânzi peste cea practică, în condiții similare, de către creditorii de bună credință.

Et. <lat. *usura*.

UZURPARE s. Folosirea de către o persoană, în mod fraudulos a unui drept, titlu, nume sau calitate. ~ *de calități oficiale*, folosirea fără drept a unei calități oficiale, pentru a îndeplini un act legat de această calitate.

Et. <lat. *usurpatio*.

VACANT(Ă) a. Succesiune ~, succesiune care, deschisă fiind, nu este reclamată de către moștenitori.

Et. <lat. *vacans*.

VACANȚĂ s. Perioadă de timp în care o funcție nu este ocupată sau o moștenire nu este reclamată de succesori. ~ *judiciară*, perioada anului în care activitatea instanțelor judecătorești este suspendată.

Et. <fr. *vacance* <lat. *vacare*, a avea timp liber.

VAGABONDAJ s. Infracțiune ce constă în fapta unei persoane de a nu avea un domiciliu, nici mijloace de subsistență, nici a exercita o meserie sau o profesiune, deși are capacitate de muncă.

Et. < fr. *vagabondage*, < lat. *vagabundus* <*vagari*, a merge dintr-un loc în altul.

VALID a. Ceea ce produce, conform legii, efecte juridice.

Et. <lat. *validus*, sănătos.

VALIDA v. A confirma, a întări.

Et. <lat. *validare*, a întări.

VALIDARE s. Confirmarea unui act juridic pentru a produce toate efectele prevăzute de lege. ~ *a alegerilor*, recunoașterea în conformitate cu legea, a rezultatelor alegerilor. ~ *a propriirii*, confirmare prin hotărâre judiciară a validității unei propriiri.

Et. <lat. *validare*, a întări.

VALIDITATE s. Calitatea unui act juridic de a nu fi pătat de nulitate.

Et. <fr. *validité* <lat. *validus*, tare.

VĂTĂMARE CORPORALĂ s. Infracțiune ce constă într-o atingere a integrității corporale sau sănătății unei persoane.

Et. <lat. *victimare*, a sacrifica + *corporalis*, trupesc.

VÂNZARE s. Contract prin care o persoană numită vânzător se obligă să transfere și să predea altei persoane numită cumpărător proprietatea unui lucru, în schimbul unui preț. ~ *ad gustum*, v. ce are ca obiect un lucru care de obicei se gustă înainte de cumpărare (ex. vinul); ~ *cu pact de răscumpărare*, v. în care vânzătorul își rezervă dreptul de a-și relua lucrul vândut într-un termen oarecare, obligându-se față de cumpărător să restituie prețul și cheltuielile corespunzătoare; ~ *cu termen*, v.

supusă unui termen privind fie obligația cumpărătorului de a plăti prețul, fie pe aceea a vânzătorului de a preda lucrul; ~ *la licitație*, v. făcută în mod public cu care ocazie oricine poate deveni cumpărător, plătind cel mai mare preț; ~ *pe credit*, v. cu termen pentru plata prețului; ~ *pe eșantion*, v. în care vânzătorul este obligat să livreze o marfă în conformitate cu mostra dată cumpărătorului; ~ *pe încercate*, v. supusă condiției ca lucrul vândut să fie încercat de cumpărător și care nu se perfectează decât după ce respectivul lucru este acceptat de către cumpărător ca fiind corespunzător.

Et. <lat. *venditio* <*vendere*.

VEDERE s. Fereastră sau deschidere practică într-un zid, permițând a avea o priveliște pe terenul altuia. ~*a* este *dreaptă*, când este paralelă cu hotarul celor două fonduri și *oblică* în celelalte cazuri.

Et. <lat. *videre*.

VERDICT s. 1. Declarație prin care jurații se pronunță asupra vinovăției sau nevinovăției acuzatului, declarație pe care se întemeiază hotărârea instanței penale. 2. Sentință.

Et. <lat. med. *verdictum*.

VETO s. Drept al unei persoane fizice sau juridice de a se împotrivi la luarea unei hotărâri; ~ *legislativ*, dreptul unei autorități (ex. șeful statului) de a opune la punerea în vigoare a unei legi votate de organul competent.

Et. <lat. *veto*, mă opun.

VICIU s. Deficiență, lipsă, alterare. ~ *ascuns*, v. care existând în momentul predării lucrului, nu a fost și nici nu putea fi cunoscut de către dobânditor. ~ *de consimțământ*, alterare a consimțământului ce duce la anularea actului juridic în favoarea părții vătămate (ex. eroare, dol, violență); ~ *de formă*, lipsă de formalități pe care legea le cere pentru valabilitatea unui act juridic; ~ *rehibitoriu*, viciu as-

cuns al lucrului vândut, care făcându-l impropriu folosinței, îngăduie cumpărătorului fie să intenteze împotriva vânzătorului acțiunea în garanție, fie să ceară rezoluția contractului.

Et. <lat. *vitium* + *rehibitorius* <*rehibere*, a înapoia.

VICTIMĂ s. Persoană care suferind un prejudiciu fizic sau moral, drept urmare a unei fapte ilicite comisă de o terță persoană, poate cere repararea prejudiciului de la făptuitor.

Et. <lat. *victima*.

VINOVĂȚIE s. Atitudinea psihică a unei persoane față de fapta sa ilicită și de rezultatele ei; condiție a răspunderii penale.

Et. <sl.veche *vinovatu*.

VIOL s. Infracțiune ce constă în fapta unei persoane de sex masculin de a avea un raport sexual ilicit cu o persoană care nu consimte la un astfel de act.

Et. <lat. *violare*, a vătăma.

VIOLARE s. Nerespectare, încălcare. ~ *corespondenței*, infracțiuni ce constă în deschiderea fără drept a corespondenței sau interceptarea unei convorbiri sau comunicări efectuate prin orice mijloc de transmisie la distanță; ~ *de domiciliu*, infracțiune ce constă în pătrunderea în orice mod și fără drept într-o locuință, încăpere sau loc împrejmuit, fără încuviințarea proprietarului sau a persoanei care le folosește. ~ *a legii*, falsă aplicare a unei legi de către autoritate.

Et. <lat. *violare*, a vătăma.

VIOLENȚĂ s. Viciu de consimțământ ce constă în amenințări grave sau în insuflarea unei temeri grave menite să constrângă o persoană să încheie un act juridic.

Et. <lat. *violentia*.

VIRAMENT s. Transfer de fonduri ce se efectuează din contul unei persoane în contul alteia,

când ambele persoane au fiecare un cont separat la aceeași bancă. Et. <fr. *virament* <lat. pop. *virare* (*gyrare*), a întoarce în cerc.

VOCAȚIE SUCCESORALĂ s. Calitatea unei persoane de a fi îndrituită să vină la succesiunea unei persoane în temeiul legii sau a unui testament.

Et. <lat. lit. *vocatio* + *successio*, moștenire.

VOINȚĂ s. Consimțământ. ~ *declarată*, v. manifestată în mod expres într-un act juridic, deosebită însă de voința reală a celui care a exprimat-o, dar asupra căreia urmează totuși să prevaleze; ~ *unilaterală*, v. ce produce efecte juridice, fără a necesita concursul unei alte voințe (ex. testamentul).

Et. <lat. *voluntas*.

VOT s. Exprimarea unei alegeri sau opțiuni de către un membru al unei adunări sau al unui corp constituit. ~ *consultativ*, v. al cărui rezultat nu este obligato-

riu, ci numai orientativ; ~ *delibrativ*, v. al cărui rezultat este obligatoriu; ~ *de încredere*, v. prin care Parlamentul se declară de acord cu activitatea Guvernului; ~ *de neîncredere*, v. prin care Parlamentul se desolidarizează de politica Guvernului. ~ *limitat*, sistem de scrutin ce acordă fiecărui elector un număr de voturi inferior numărului celor ce urmează a fi aleși; ~ *multiplu*, sistem de scrutin ce îngăduie unui alegător să voteze în mai multe circumscripții pentru aceeași alegere; ~ *obligatoriu*, sistem electoral potrivit alegătorul căruia este obligat – în afara cazului când are scuze legale – să-și exercite dreptul de elector.

Et.<lat. *votum*.

3

ZAPIS s. Dovadă scrisă.

Et. <v.sl. *zapisu*.

ZĂLOG s. (*Ist.*) Gaj.

Et. <v.sl. *zalogu*.

Indice alfabetic

a

A non domino

Ab initio

Ab intestato

Ab irato

abandon

abatere

abdicare

abilita

abitație

aboli

abolitionism

abonament

aborda

aborigen

abortiv

abrogare

abrogatoriu

absenteism

absența

absenționism

absolut

absolvi

absolvire

absorbție

abuz

accept

acceptant

acceptare

accesiune

accesoriu

*Accesorium sequitur
principale*

accipiens

acciz

achiesare

achita

achiziție

acolit

acont

acoperire

acord

acredita

acreditare

acreditiv

acrescământ

act

acta

Actio de in rem verso

activ

activist

Actori incumbit probatio

acțiuna

acțiunar

acțiune

acuză

acuzare

Ad impossibilia nemo

obligatur

Ad libitum

Ad litteram

Ad probationem

Ad validitatem

Ad valorem

adagiu

adera

adeverința

adeziune
adjudeca
adjuncțiune
administra
administrare
administrativ
administrator
administrație
adopta
adoptare
adopție(-iune)
adulter
adulterin-a
adunare
afiliere
afin
afinitate
afreta
agent
agenție
agie
agresiune
aleatoriu
alegație
alibi
alienabil
alodiu
aluviune
amendament
amendă
amenințare
amortiza
amprentă
analogie
anatema
anatocism

anchetă
andosa
andosant
andosat
anexiune
angara
Animus
antecedent
antecesor
antecontract
antrepriză
anuitate
anula
anulare
apanaj
aparența
apăra
apel
aport
arenda
arest
aresta
armaș
armistițiu
arvuna
ascendent
ascendență
asigurare
asociație
așezamânt
atentat
atesta
audia
autentic
autentifica
autocrație

autodeterminare
autoguverna
autonomie
autor
autoritate
autoriza
autorizație
avaet (havaet)
aval (1)
aval (2)
avalist
avalizat
avânzii cauza
avere
avertisment
aviz
avocat
avulsiune
avut
avuție
azil

6

bacșiș
balotaj
bancruta
bancrută
bandit
banditism
beneficiar
beneficiu
berat
bigam
bigamie
bilateral

bilet
biopolitica
biosociologie
bipartid
bipartism
bipartit
bir
birnic
breasla
breslaș
brevet
breveta
buget
bugetar
bulă
buletin
bun
bun-ă
bursă

C

c.a.f.
c.i.f.
cabinet
cabotaj
cabotier
cadastra
cadastral
cadastru
cadet
cadiu
caduc
caducitate
caiet de sarcini
caimacan(m)
cale

calificarea
calificat(a)
calitate
calomnia
calomniator
calomnie
cambial
cambie
cameralism
cameră
canal
cancelar
cancelarie
canon
canonic
canton
cap
capabil
capacitate civilă
capăt
capelan
capital
capitală
capitalizare
capitație
capitol bugetar
capitula
capitulare
capitulație
captație
captivitate
captura
capucehaie
caracter
cardinal
carnet de cecuri

cartă
carte funciară
casare
Casus belli
Casus foederis
cauționament
cauțiune
cauza
caz fortuit
cazier judiciar
cazuistica
căimăcămie
căpitănie
cărvunari
căsătorie
câștig nerealizat
cec
cedat
cedent
celibat
celibatar
cens
centralism
centru
cenzitar
cenzor
cenzură
cercetare
cerere
cerșetorie
certificat
cesionar
cesiune
cețățean
cețățenie
chemare

chezaș
chezașie
chiriaș
chirie
chitanță
circuit civil
circulară
circumstanță
cislă
citație
civil
civilist
clacă
clandestinitate
clasare
clasă
clauză
clăcaș
client
clientelă
cliring
coautor
cocontractant
cod
codevălmaș
codicil
codificare
coerciție
coindivizar
colateral
colegialitate
colegiu
colet poștal
coliziune
colocatar
colon

colonat
colonie
comandament
comanditar
comanditat
comandită (pe acțiuni)
comandită (simplă)
comasare
comerciant
comerț
cominatoriu
comisie
comision
comisionar
comisoriu
comitat
comitent
comoară
comodant
comodat
comodatar
comorienți
comoștenitor
compensator
compensație
competent
competență
complet
complice
complot
compromis
computarea prevenției
comună
comunicare
comunitate
comutare

comutativ
concediu
concepție
concesionar
concesiune
conciliere
concluzii
concordat
concupin, a
concupinaj
concur
condamnare
condica
condiție
condominiu
conexa
conexitate
confederație
conferință
confirmare
confiscare
conflict
confruntare
congregație
congres
conjunct
conjurație
conosament
consangvin (consângean)
Conscius fraudis
consemnare
consensual
consensualism
conservare
consignație
consilier

consiliu
Consilium fraudis
consimțământ
consolidare
conspirație
constatare
constituire
constitutiv
constituție
constituțional
constituționalism
constituționalitate
consul
consulat
consumtibil
contencios
Contestatio (contestare)
contrabandă
contract
contraoferta
contravenție
contumacie
convenție
conversiune
copie
copil
copilă
coposesie
coproprietate
copyright
corecție
corecțional
Corpus
corupție
cotitate disponibilă
creanță

creditor
crimă
culpă
cumul
curatelă
curator
curte
cutumă
cvasi contract
cvasi delict
cvasi uzufruct
cvorum

d

Damnum emergens
dar
dare
dată
daună
De cuius
De facto
De jure
De lege ferenda
De lege lata
debit
debitor
decădere
decizie
declarare judecătorească
declarație
declinare de competență
delapidare
delegare
delegație
deliberare

delict
delincvent
delincvență
demisie
denunț
denunțare calomnioasă
dezertare
dezincriminare
dezmoștenire
dilatoriu
diplomat
discernământ
disciplină
disjungere
disponibilitate
dispozitiv
dispoziție
dispune
divergență
dividend
divizibil
divorț
divorța
dizolva
Do ut des
dobândă
dol
domiciliu
dominium
domnitor
dona
donatar
donator
donație
dosar
dotal

dotare
dotă
dovadă
dregător
drept
dreptate
duplicat
dușegubină
duumvir

e

echitabil
echitate
edict
edil
edilitate
editare
ediție
educație
efect
efectiv
eforie
efracție
egalitate
*Electa una via, non datur
recursus ad alteram*
elector
eligibilitate
emancipare
embargo
embatic
emfiteoză
emigrant
emigrație
eminență

emisiune de titluri
emite
enciclică
endogamie
ereditate
eroare
escaladare
escrocherie
evadare
eveniment
eventual
evicțiune
Ex aequo et bono
Ex nunc
Ex tunc
excepție
exces de putere
excomunicare
executare
executiv
executor
executor testamentar
executoriu
execuție
exegetic
exegeză
exercita
exercițiu
exigibil
exigibilitate
exil
exogamie
exonerare
expectativă
expertiză
expertiză judiciară

expropriere
expulzare
Exsequatur
exteritorialitate
extrădare

f

faliment
falit
fals
falsificare
fapt juridic
faptă
favorizarea infractorului
federalism
federație
ficțiune
fideicomis
fideiusiune
fidelitate
fiduciar
filiație
fine de neprimire
flagrant
folosință
fond
forfetar
formalism juridic
formalitate
formă
formulă executorie
fortuit
forța majoră
fracțiune
frauda la lege

fraudarea creditorilor
fraudă
Fraus omnia corrumpit
frontieră
fructe
funcționar
fungibil
furt
fuziune

g

gaj
garanție
genocid
german
gestiune
gestiune de afaceri
gherilă
ghilotină
gir
gira
girant
giratar
gratificație
gratuit
grație
grațiere
grațios - oasă
greșă
greșier
greva
grevă
guvern
guvernare
guvernator

guvernământ

h

Habeas corpus

habitație

haimatlos

herâie (ferâie)

hinterland

hotărâre

huliganism

i

identitate

iertare de datorie

ilegal

ilegalitate

ilegaliza

ilegitim

ilicit

imigrație

imobil

imobilizare

impediment legal

impedimente la căsătorie

imperativ

impozit

imprescriptibilitate

imprudență

impunitate

imputabilitate

imputație

imunitate

In limine litis

inalienabil

inamovibil

incapabil

incapacitate

incest

incident

incidența legii

incompatibilitate

incompetent

incriminare

inculpare

inculpat

indemnizație

individualizarea pedepsei

indivizibil

indivizibilitate

indiviziune

infracțiune

inscripție ipotecară

insesizabil

insolvabilitate

instigare

instrument de ratificare

insultă

interdicție judecătorească

interlocutoriu

interpol

interpretarea legii

intervenție în procesul civil

interzicerea de drepturi

intimat

inventar

investire

inviolabilitate

ipotecă

iresponsabilitate

ituitu persona

Iuris et de iure
Iuris tantum
 izvor de drept
 izvor de obligații

i

îmbogățire fără cauză
 început de dovadă scrisă
 încheiere
 închisoare
 îndreptarea hotărârii
 înfiere
 însărcinat cu afaceri
 înscriere
 înscris
 înșelăciune
 întâmpinare
 învinuit

j

jaf
 judecată
 judecător
 judecătorie
 județ
 jurământ
 juridic
 jurisconsult
 jurisdicție
 jurisprudență
 juriu
 just titlu
 justiție

k

know-how

l

Lato sensu
 leasing
 legal
 legalitate
 legaliza
 legalizare
 legat
 legatar
 legea
 lege
 legifera
 legiferare
 legislatură
 legislație
 legitim
 legitimare
 Lex causae
 Lex fori
 Lex loci contractus
 Lex rei sitae
 leziune
 libel
 liber schimb
 liberalitate
 liberare
 libertate
 licență
 licit
 licitație
 linie
 litispendența

locatar
 locator
 locație
 locațiune
 lock out
 Locus regit actum
 Lucrum cessans

m

magistrat
 magistratură
 majoritate
 mandante
 mandat
 mandatar
 Manu militari
 Manu propria
 marca
 mare
 marketing
 martor
 masă
 maternitate
 matrimonial
 matrimoniu
 mărturie
 mărturisire
 măsură
 mână moartă
 mediere
 memorandum
 memoriu
 mercurial
 mijloc material de probă
 minister

minor
 minută
 mită
 mobil
 modalitate
 Modus vivendi
 monogamie
 moratoriu
 moștenire
 moștenitor
 moțiune
 muștrare
 mutualitate

n

naturalizare
 naționalism
 naționalitate
 naționalizare
 națiune
 navă
 navigație
 navlosire
 neagresiune
 necesitate
 nedemnitate succesorală
 nedenunțare
 neglijență
 negociere
 Negotiorum gestio
 neintervenție
 Nemo censetur ignorare legem
 Nemo propriam suam
 turpitudinem allegare videtur
 neretroactivitate

netemeinicie
neutralitate
neutralizare
Non bis in idem
Non reformatio in peius
normativ
normă juridică
notar
notă diplomatică
notificare
notorietate
novația
nud proprietar
nuda proprietate
nulitate
Nulla poena sine lege
Nullum crimen sine lege
nume

O

obicei
obiect
obligație
ocupație
ofertă
oficios
omisiune
omologare
omor
omucidere
oneros
Ope legis
operație
opinie
opozabilitate

opозиție
opreștune
opțiune
oralitate
ordine publică
ordonanță
organ
original

P

pact
Pacta sunt servanda
parafare
parcelă
parchet
paritate
pariu
parlament
part
partaj
parte
participare
patentă
paternitate
patrimoniu
părinți
pârât
pedeapsă
penalitate
percheziție
peremptoriu
perimare
persoană
Persona grata et non grata
pertenență

petiție
plagiat
plată
plângere
plebiscit
plenitudine jurisdicțională
poprire
posesiune
posesor
practica judiciară
pravilă
preambul
preaviz
precedent
prejudicial
prejudiciu
premeditare
prepus
prescripție
prezumție
prima
privilegiu
Pro rata temporis
probă
procedură
proces
proces verbal
procură
promisiune
promulgare
proprietate
prorogare de competență
protocol
provocare
proxenetism
pubertate

punere în întârziere
purgare
putativ
putere executorie

r

radiere (ipotecară)
raport
ratificare
Ratione loci
Ratione materiae
Ratione personae
răspundere
rea credință
reabilitare
Rebus sic stantibus
rechizitoriu
rechiziție
recidivă
recunoaștere
recurs
reducție succesorală
regim
registru
regres
regulament
rejudicare
relativitatea lucrului judecat
remitere de datorie
repetiție
represalii
reprezentare
repunere în termen
Res derelictae

*Res iudicata pro veritate
accipitur (habetur).*

Res nullius

Res perit domino

resortisant

responsabilitate

Restitutio in integrum

reședință

retenție

retractare

retroactivitate

reținere

revizuire

revocare

rezervă

reziliere

rezolutoriu

rezoluție

rix

rol

rudenie

S

sabotaj

sancțiune

sarcina

scadență

scripte

scrutin

sechestru

securitate

senat

sentință

separație

servitute

sesiune

seizare

sezină

siguranță

simulație

sinalagmatic (contract)

societate

solemnitate

solidaritate

solvabilitate

somație

spionaj

stat

Statu quo

statut

stelionat

stingerea obligației

stipulație

strămutare

Stricto sensu

subiect

subînchiriere

subrogație

substituire (substituție)

sucesiune

succesor

sufragiu

sultă

superficie

supoziție de part

supralicitație

supresiune de part

suveranitate

șantaj

t

Tacita reconductio
talion
talon
tantiemă
tarif
taxă
tăinuire
tâlhărie
temniță grea
Tempus regit actum.
tentativă
teritorialitate
teritoriu
termen
terrorism
terț
testament
testator
Testis unus testis nullus
thalweg
titlu
titular
tradiție
trafic de influență
transcriere
transmitere
tranzacție
tras
tratat
tratative
trată
trădare
trăgător
tribunal
tribut

trimitere în judecată
tulburare în posesie
tutelă
tutor

u

ucidere din culpă
ultimatum
Ultra petita
Ultra vires hereditatis
ultraj
unanimitate
uneltire
unicameral
unicat
unilateral
uniune
universalitate
urbanism
urgență
urmărire
Ut singuli
Ut universi
uterin
uz
uz de fals
uzanță
uzucapiune
uzufruct
uzură
uzurpare

v*vacant(ă)**vacanță**vagabondaj**valid**valida**validare**validitate**vătămare corporală**vânzare**vedere**verdict**veto**viciu**victimă**vinovăție**viol**violare**violență**virament**vocație succesorală**voință**vot***z***zapis**zălog*

Bibliografie selectivă

- Antoniou George, Bulai Ctin., Chivulescu Gh., **Dicționar juridic penal**, București, 1976.
- Busuioc I., **Dicționar de drept constituțional și administrativ**, București, 1978.
- Capitant H. și colab., **Vocabulaire juridique**, Paris 1936.
- Cloșca Ionel și colab., **Dicționar de drept internațional public**, București, 1982.
- Costin Mircea, Mureșan Mircea, Ursa Victor, **Dicționar de drept civil**, București, 1980.
- Costin Mircea, Leș Ioan, Minea Șt. Mircea, Radu Dumitru, **Dicționar de drept procesual civil**, București, 1983.
- Cristian Al., Bărbulescu Oct., Fotino N., Iosipescu A., **Mic dicționar diplomatic român**, București, 1967.
- Ghimpu Sanda (coordonator), Gh. Brehoi, Gh. Mohanu, Popescu A., Urs I., **Dicționar juridic selectiv**, București, 1985.
- Grigore Gh., Pârlea Ctin., Șerban Doina, Tomșa Gh., **Dicționar de dreptul familiei**, București, 1984.
- Macrea, D. și colab., **Dicționarul limbii române moderne**, București, 1958.
- Mâlcomete Petre și colab., **Dicționar de marketing**, Iași, 1979.
- Mic dicționar enciclopedic**, Ed. II-a, București, 1978.
- Dicționar politic**, București, 1975.